

దానికిఁ బంచభావన లనఁగాఁ బంచాభ్యాసము బుండవలెను. అవివిద్వ
యనఁగా—(1) ఆశుభభావన (సమస్తమునందును బోషముల విచారించి
విరక్తిం జెందుట.) (2) మైత్రిభావన (తనమిత్రులయందు, శత్రులయందుఁ బ్రేమఁ
గలిగి రాగ ద్వేషరహితుఁడై యుండుట.) (3) కరుణాభావన (అర్థింజెంది
యుండుననుష్టప్రాణులకష్టములం దలపోసి వానియందుఁ గవికరముఁ గలిగి
యుండుట.) (4) ముదికాభావన (పరులక్షేమసౌఖ్యములం గోరుమ వారి
సుఖసీతం జూచి యానందించుట.) (5) శత్రుభావన. (స్వప్రయోజనపర
త్వమును, ధనమద, విద్యామద, యశవనమదములం జెందక కష్టముకాని,
ముఖముకాని యేదిసంభవించినను జరింపనిమనస్సుతో నుండుట). ఈభావ
నల వర్ధిలించినయెడల దుష్టజములును, దుర్వృత్తులును గ్రమ్మకమంబుగనిర్మా
లంబు లగును. కాఁబట్టి శుద్ధప్రయత్నము. మనస్సాధక మనఁగా మనస్సు
నకు వ్యాయామ మయి యాటవయంగ మగుచున్నది.

(2) శుద్ధస్మృతి—తలపు. వాంఛ, వృత్తి దీని కన్యోన్యసంబంధము
కలదు. కాఁబట్టి శుద్ధప్రయత్నమునకు. శుద్ధస్మృతి తోడ్పాటుసంగవలెను.
స్మృతి యనఁగా సంకల్ప మని యెఱుంగవలయు. మనస్సు సంకల్పాత్మ
కము. కావున మనస్సునందుఁ జెడుతలంపులఁ బొడచునీయవలను. శుభ
శుభకర్మలఁ జేయుంచునది మనస్సే. కావున మనస్సునకు శుద్ధవిషయాను
సంధానము చేయవలెను. ధర్మముమానసాధీనమై యున్నది. బోధిధర్మాధీ
నమై యున్నది. బోధి యనఁగా సమాధి. ఉపాసకుడు శుద్ధస్మృతి వర్ధి
నించుటకు ప్రజ్ఞానము కలవాఁ డయియుండవలెను. ప్రజ్ఞాన మనఁగా
కాయము, చిత్తము, వేదన, ధర్మము అనెడు స్మృత్యవస్థావముల నెఱుం
గుట. ఈయెఱుకవలన నుపాసకునికిం దెలియునది యేమనఁగా—(1) నానా

• ఇది బౌద్ధులు చెప్పెడి యర్థము. స్మృతి యనఁగా గడచినవిషయ
స్మరణ యని కాస్త్రనిర్ణయము.

విధములను కారణకార్యసమీకనములవలన పుట్టిపదార్థములు కలుగుచున్నవి. (2) అవి యన్నియు ననిత్యములు. (3) అర్థ యనునది ప్రత్యేకపదార్థము కాదు. (4) పదార్థములయొక్క యభివ్యక్తము లేనందున సర్వప్రాణులు మానసికవిచారమును, కాయశ్లేశమును బొందుచున్నవి. ఈ ప్రజ్ఞానము కలవానికి సర్వప్రాణులను రుఖిసముద్రమునుండి యుద్ధరించుటకు శుద్ధస్మృతి కలుగకమానదు. ఈమతముందుఁ బ్రతిపాదించబడుచున్నప్రజ్ఞానమును ఆద్యైకులు వచించుజ్ఞానమే యని భ్రమపడవలగు. ఈ మధునఁ బడినప్రజ్ఞానము శోధనానుభములవలన సిద్ధించును. ఆద్యైకులు నిరూపించుజ్ఞానము శ్రుతిబోధితము మాత్రమే యగుచున్నది. క్వాసకోశము శరీరమున కంత ముఖ్యమై శుద్ధస్మృతి యష్టాంగమార్గముగా కంత యవసరమెయ్యగుటచే శుద్ధస్మృతి క్వాసముతోఁబోల్పఁబడి సప్తమాంగముగా నుడువఁబడియె.

(5) పూర్వకాంతి యనఁగా పౌద్గధర్మముతోఁ జిత్తము సంపూర్ణముగా నేకీభవించియుండుట. దీనినె సమాధి యందురు. ఇది ధ్యానయోగము వలన సిద్ధించును. దీనివలన చిత్తచాంచల్యముడంగును. ఈ ధ్యానయోగమును పతంజలి యోగశాస్త్రమునకుఁ దెల్పఁబడిన యోగమును నొకటెఱుని భ్రమపడవలగు. ఇంతకుఁ బూర్వము చెప్పఁబడినసప్తాంగములనుండు అపాసకుఁ డధికశ్రమం తెంచి ధర్మతత్త్వ మరసి యలగి విక్రాంతిం జెందుట కీసమాధి శయ్యవలె నుండుఁ గాన నది యుపాసకుని శయ్యయై యష్టమాంగ మయ్యె.

అష్టాంగమార్గోపాసకుఁడు దశవ్రతి

దశవ్రతి బంధకములు. బంధకములను నివారించుకొనవలెను అని యేవవఁగా.

(1) నత్కాయదృష్టి:—కాశ్యప మునినకవాత్స యొకటి యున్నదని భ్రమించుటయు, గతంబున లిఖించినవ్రతకార మహంపదార్థనిర్వాణ

మును దాని లయమును, తెలిసికొనక యాజన్మము గతజన్మ కర్మకారణత్వమును, ముఁదజన్మమున కేజన్మమునఁ జేయఁబడు కర్మకారణత్వమును వ్యభిచయు ముక్తికై బ్రబలప్రతిబంధక మగుచున్నది. కాని కేవాత్మ ప్రత్యేకముగా లేదనుటచేఁ బుణ్యపాపకన్డలతోఁ బనిలేదనియు, జీవించునంత నంత యధేచ్ఛగాఁ దివి తిరుగవచ్చు ననియు తురజానంతర మాకర్మలవలన మన కగునది యేమియు లేదనియుఁ దలఁపఁగూడదు. దోషరహితమయిన స్థితి కలదని వచ్చి దానికై పాటుపడవలయును.

(2) సర్వసంశయమతము:—ఇది జన్మవిషయ మెఱుంగుట కవనిశి వకము కాదని తెల్పును. ఇది యొకవిధమయిన మనోరోగమై పురోవృద్ధికై యత్నింపవలయును. కాఁబట్టి యానుతమును విడిచి నిర్వాణంబు కొలుకు యత్నింపవలయును.

(3) శీలవ్రతపరామర్శ:—నిత్య, నైమిత్తిక ప్రాయశ్చిత్తాది కర్మలవలన దుఃఖనాశ మగు నని తలఁచుట. ఇట్టి కర్మల యథావిధిగాఁ జేసెడు వానికైవసు రాగద్వేషాదులు లేకపోలేదు. దుఃఖనాశమును లేదు.

(4) కామము. } సైవఁజెప్పినమాఁడు ప్రతిబంధకములను నివారించు
(5) ద్వేషము. } కొనినను. ఈ రెంటివలనను బూర్వస్థితలానిశి
మరలఁ బోవచ్చును. కనుక నుపాదకుఁడు వీనిని ద్యజింపవలయును. మొదటి
మాఁటిని జయించుటచేవాఁడు ప్రళయసోపాన మెక్కును. తర్వాతి రెంటిని
జయించుటచే ద్వితీయసోపాన మెక్కును. ఈసోపానమం దుపాసకుని
“సకృదాగామి” యని బౌద్ధధర్మము దండురు.

(6) దూషవిషయాభిలాష.	} రాగము	} ఈపైని జెప్పఁబడిన పంచప్రతిబంధకముల జయించిన మాత్రమునఁ గృతార్థుఁడ నయిననని శృంగీంజెందఁ గూడదు. ఈప్రక్కను లిఖింపఁబ
(7) అదూషవిషయాభిలాష.		

- (8) మానము. అనగా గర్వము. దీని యగుచుంటినిం గూడఁ గలుగునలెను. ఇట్లు దశప్రతిబంధకజయ
- (9) బాధత్వము. అనగాఁ దాని ధన్యుడననుకొనుట. కాలి యయ్యెనేని నుపాపకునకు పనులయొక్క యధార్థజ్ఞానము లభించును. దానంజేసి యష్టాంగమార్గమందు దురముట్ట యాత్ర చేసినవాడై
- (10) అవిద్య. అనగా వస్తువులయొక్క యధార్థజ్ఞానము లేకుండుట. “అర్హత” పదంబు నొంది యుపాపకుఁడు నిస్సంకయముగ నిర్వాణఫలంబునుభవించును.

(8) బాధధర్మమందు బ్రవేశించువానికి బుద్ధిమాత్సర్య విశేషముగా నుండవలెను. నీతిప్రవర్తన మంతగా నవబాధధర్మమునకు సరము లే దనుకొందు రేము. అటులఁ దలఁపిలము ముఖ్యాధారము. పఁ గూడను ఈధర్మమందు దాని విబంధనలున్నవి. (1) దాన, (2) కీల, (3) మోక్షి.

(4) వీర్య, (5) ప్రజ్ఞ, (6) భావనములు. ఇవి యుక్తశోక్తరాధిక్యము గలవై యున్నవి. అనగా ముందు చెప్పఁబడినదానికంటె వెనుక చెప్పఁబడినది యధిక మని యర్థము. ఈ యాతీంటిని రెండు పెద్దవిభాగములుగాఁ జేయవచ్చును. (1) ప్రజ్ఞాపరిమితి యనగా వస్తుశోధనయ, జ్ఞానమును. (2) కీలపరిమితి యనగా నీతి. ఈ రెండు పెద్దవిభాగములలోఁ జైవఁ చెప్పఁబడిన యాఱునిబంధనలు నిమిడియున్నవి. ధర్మమంతయు నిమిడియున్నది. కీలమనగా నీతిప్రవర్తన దీనినే పుణ్యసంభార మనియోదయ. ఇది కలగనియెడల, ప్రజ్ఞాపరిమితి యనగా జ్ఞానసంభారము సిద్ధింపడు. కాఁబట్టి యాధర్మమునకు కీలము (నీతిప్రవర్తన) ముఖ్యాధారముగా నున్నది.

(9) బాధధర్మఫలము ముఖ్యము క్రియే. కావున నట్టి ముఖ్యకారణము.

లఘువస్తీయ (కవ) వాంఛలను విడువవల
శీలలక్షణంబు. యును. మఱియు “అహమ్” అనునది తృప్తి

యందు వెల్లడిగాఁ గనుపట్టును. కాఁబట్టి
తృప్తిను విడుచుట ప్రథమకార్య మగుచున్నది. విడుచుట యే ట్లంటిరేని.
పాపకృత్యములను గ్రహక్రమంబుగ విడిచి మరలఁ జేయుచుండవలెను. సర్వ
తృప్తుల నవలంబించి విడువక చేయుచుండవలెను. ఇట్లైనప్పుడు శీలము-
పాపకృత్యములు పది యపరాధములవలనఁ గలుగుచున్నవి.

అపరాధముల పేర్లు.

అర్థము.

(1) ప్రాణాతిపాద.	జీవజంతువును వధించుట.
(2) అదత్తదాన.	దొంగతనము.
(3) కామమిత్యాచార.	వ్యభిచారము.
(4) మృషావాద.	అబద్ధమాడుట.
(5) ప్రాశస్త్య.	కొండెము చెప్పట.
(6) పారుష్య.	దుర్భాషలాడుట.
(7) సంభిన్నప్రలాప.	వృథాప్రసంగము.
(8) అభిద్య.	పరద్రవ్యాపేక్ష.
(9) వ్యాపాద.	ద్రోహపురలభు.
(10) మిథ్యాద్వప్తి.	అసత్యాభిప్రాయము

(ఈపేర్లు శాద్ధమభిప్రాయములనివి.)

దీనిలో మొదటి మూడును శారీరవోషములు. తర్వాతి నాల్గును
వాగ్దోషంబులు. చివర మూడును మానసిక దోషంబు లగుచున్నవి. నరుఁ
డీవోషంబులఁ గ్రహక్రమంబుగ నివారించుకొనక యుపేక్షించినయెడ అవి
ప్రతిలి వానిని ముట్టడించును. వాఁడంతట నిడివించుకొనఁజాలఁడు. కనుక
ప్రయోసపడి నివారించుకొని వాఁడు పాపముడు కావలెను.

అపరాధములను నివారించు ములను నివారించుకొనునుపాయంబులు నుడు
క్రొనుట కుపాయంబులు. వలెడుచున్నది.

(2) జీవజుతువధ. మనుష్యుడు మొదలుకొని యత్యల్పజంతువు వఱకును దేనినయినను జంపగూడదు. ప్రాణమును మించిన గొప్పపదార్థము సృష్టియందు లేదు. తమ కెవ్వరును హాని చేయ రని జంతువులకు నన్ను కము కలిగి నేని అవి యనుకారముగా నుండగలవుయజ్ఞాదికర్తలయందును, జీవకాబలములకొనుటకు బ్రాహ్మణమతమందు జంతుహింస జరుగుచుండును. అది యాచార్యధర్మమందు లేకమాత్రమయిన సంగీకరింపబడదు. జంతువులను హింసించుటకును కాక వానిని రక్షింపవలయు నని కూడ నీధర్మము బోధించుచున్నది. మాంసాహారమును దినువానెనను జంతువులను హింస, జేసి నంపగూడదు. విశోధాశ్శముగాఁ గాని జీవకాలలంకరింపఁ గాని యుష్మములయందుఁ గానిజీవహింస కూడదు. కాని సామదానభేదదండోపాయములలో మొదటి మూడు ఉపాయములవలనను శత్రువు వశపడకున్న మొదటి సంహితాపాయంబు నింద్యము కానేరదు. మఱియు దండనోపాయంబు శత్రువును క్షమించి సన్దర్శనంతుని జేయును. ఎట్లయినను శత్రు కిడ నయిన నోర్చి వాడు శరణంబు వేడిన క్షమించి వానిని ప్రేమింపుటయే బౌద్ధధర్మముయొక్క ముఖ్యోద్దేశ మని గ్రహింపవలెను. పరమధర్మంబయిన యీ యహింసనుండియే పరమతపసిష్ఠులే యనుమేలిగణంబుడయింపును. భిక్షప్రయోగముచేఁ గాని, యధికారదర్పణముచేఁ గాని యాధర్మమును వ్యాపింపజేయు నక్కఱలేను. ఈధర్మము యొక్క యధార్థస్థితి మాత్రము బోధింపబడును. విశ్వసించువారు దీని నవలంబించెదరు. విశ్వసించనివారు వారి కిష్టమగు మతమునే వారనుసరింపవచ్చును.

(3) దొంగతనము—పరుని ధనమును చోచుకొనఁగూడదు. దొంగిలింపఁ గూడదు. వాని కష్టస్థితియును వాఁ డనుభవించుటకు వానికిఁ దోడ్పాటు పొపంగవలెను. దొంగతన మెట్లు మానవచ్చు ననుచునీ ధనసంపాదనతలవ నరుఁడు తుత్తమస్థితిం బొందుట కధ్యంతరము కలుగు నని యెఱింగి దాని యందుఁ దిరస్కారభావముఁ జెందినయెడల మానవచ్చును. ప్రాణము, ధనము, అధికారము నీవియుక్తంబుగ నుపయోగింపఁబడినయెడల నపకారంబు చేయువు నీవితై నరుఁడల్లాడుటచే నీనికి దానుఁ డగుచున్నాఁడు. ధన మార్జించుటయే ఘనకార్యంబుగా నెంచి యెందఱో ద్రోహకృత్యంబులకు పెనుదీయక యుద్ధంబులకు ముందు కాలిడి తల్లి యనక, బిడ్డ డనక, గురు వనక, పొర యనక ధర్మంబు వీటిఁ బుచ్చి యాధనము వార్జించుచుండిరి. ప్రబలవృత్తిగం, బల్పవృత్తిగంబును వంచించి దాని మాంసంబుచే మెఱియుం బలిసినట్లు మంద ప్రజ్ఞాని నధికప్రజ్ఞాండు వంచించి వాని సర్వంబును గపటవ్యవహారసరణిం గొని ప్రబలభాగ్యకారి యగును. వాని నప్పుడు వ్యవహారదక్షుం డని లోకు లందురు. ఇది యెట్టిధర్మబో కనుంగొనుఁడు. వ్యవహారమై యొకఁడు మాన్వీరధనరాశిం జూచి వాఁడు వ్రయంబు పోగ న్యాయంబుగ నంత నిలువఁ జేసె నని కొందఱుండురు కాని యట్లెన్నుటకంటెవాఁ డెందఱో మె లికారులఁ జేసి భాగ్యకారి యయ్యె నని యే తలఁపఁదగును. కావున నిదియు దొంగతనంబై యనవచ్చును.

(4) వ్యభిచారము—పరుని భార్యతోఁ గాని, వాని యుంపుడుకత్తెతోఁ గాని వ్యభిచరింపఁ గూడదు. పరిశుద్ధముగా నుండవలెను. పరస్మిని వీక్షిం పనే గూడదు. వీక్షించినను వీక్షింపనట్లుండవలెను. ఆమెతో సంభాషించు నప్పుడు శుద్ధవృద్ధయుమును గలిగియుండవలెను. ఆమె వృద్ధురాలయిన యెడలఁ దల్లిగఁడు, చిన్న దయినచోఁ దోఁబుట్టువుగను. మఱియుఁ జిన్న దయినచో బిడ్డగను భావింపవలెను. తమ వేషభాషాలంకారములచేఁ బరు

మల శూదాపతను బిత్తరుల పొత్తుఁ దొరికి మనస్సును నిబ్బరముగను నిశ్చలంబుగ నుంచుకొనవలెను. లేనియెడల శూదాం బనెడు కాలుకుబ్బు జ్ఞానం బను సూర్యుని వట్టంబుగఁ గప్పివేయును. అంతట మనస్సుగాఢాంధ్ర-కారంబునఁబడి వెలుపు గానక నెట్టిత్తినట్లు దిరుగును. కాఁబట్టి వ్యభిచారంబు మానుట శ్రేయస్కరంబు.

(4) అబద్ధ మాడుట—అబద్ధమును లేకమాత్రమును చెప్పఁబూడదు. అయివను నిజమును బయటకుఁ జెలుపులేనియట్లుగను మృదయమందుఁ ప్రేమఁ గలిగి బదిలముగను జెప్పవలెను. అబద్ధ మాడుట ఘోర మయినదోషము లలో సొకటియై యున్నది. అబద్ధము కలియనినేరమె యుండ దని చెప్పవచ్చును. పరనింద, ముఖస్తుతి, అప్రమాణము, నివి అబద్ధములొకే తేరవె. కృత్రిమబుద్ధి యవఁగా మనస్సుని సొకటి తలఁచి వాక్కున మఱియొకటిఁ జెప్పి పనియం దింకొకటిఁ గనుపఱచుట, ఇది మతాచార్యులయందువను గనఁబడుచున్నది. ఇదియు సొకవిధమయిన యసత్యమె యగును. అవనరమం దసత్య మాఁడఁగూడదా యెంచురేమో. వివాహములయందు, స్త్రీలయెడలను, బ్రాహ్మణులయెడలను, గోవులయెడలను, బ్రాణనిత్రమానభంగములయందు ససత్య మాడవచ్చు నని బ్రాహ్మణమతమం దున్నప్పటికి నీధర్మమందు సత్యమును బదిలముగఁ జెప్పవలెను. ఎట్లయిన నెల్లపుడు సత్యమునే పలుకవలయును. ఏవిషయమందైనను సత్యమును మార్చి గాని, ప్రవృత్తముగాఁ గాని నుడువఁగూడదు. ప్రాణాపాయమందైనను, సత్యమె చెప్పవలెను అని సిద్ధాంతము.

(5) కొండెముఁ జెప్పట. } అబద్ధపు వార్తలను గలిపింపఁగూడదు.

(6) పరుషము లాడుట. } ఇతరులు కలిపించిరేని యట్టి వార్తలను దాను వచింపఁగూడదు. పరుషములు పలికి యితరులచునస్సుల సెప్పింపందగదు. అంచువలన వారి కటులఁ బలికినవారియందుఁ ప్రేమ యుండదు.

ఈరెండువోషములను జేయువాఁడట్టి యపరాధములను దన కొడుకు చేసినయెడల దన కట్టుండునో విచారించుకొనవలయును. మఱియును తానె గుర్తార్హుఁడ నని పరులు సన్నాగ్ధులని భావించి తన మర్త్యమును విడిచి పరుల సన్నాగ్ధమును నా నవలంబించుట మేలు అనిద్దపు వార్తలను గల్పించుటయు వచ్చించుటయు నసత్యములొక జేరినవె యగుచున్నవి.

(7) వృథాప్రసంగము—వ్యర్థాలాపము కూడదు. మర్యాదగాను, గౌరవ యుక్తముగాను బ్రయోజన ముండువలెను బలుకవలయును. లేజేని మౌనముగా నుండుట మేలు. అప్రేంగమార్గముండుఁ బోదలచినయెఱాసకుండు ప్రపంచసంబంధ మయిననునతకొఱకును, విషయానుభవముకొఱకును, దుచ్చు విరోధముల కొఱకును నాంధింపఁగూడదు. వ్యర్థమును హానికరము నయిన ప్రసంగములు చేయరాదు. గొప్పవారి నాడిపోషిగొనఁగూడదు.

(8) పరద్రవ్యముం దపేక్ష—పరులసొక్తుకై యపేక్షింపక వారికి మేళ్లు గలిగినప్పుడు సంతసింపవలెను. జౌదార్యము, ఉపకారము, కరుణ యివి బుడి కిరునుచీలవలె ప్రపంచమున కత్యవసరము. స్వప్రయోజనపరత పరులకు మేలు చేయనీయదు. పరులకు ఏవిధంబునైన మేలు చేపూరునప్పుడు తనకు స్వప్రయోజనపరతవలనఁ గలుగుసంతోషము తగ్గిపోవును. అంతట తన సంతోషము తగ్గుతుండుటకై పరులకు మేలు కలుగకుండుటను నరుండు కొనును. తనసంతోషము పెంపొందుటకై నాఁడు పరులకుఁ జెలుపునుం గోరును. ఈవివరఁ జెప్పఁబడినరెండుకోరికలు కలిసి యోర్వలేమి యను దుర్గుణ మగుచున్నవి. కాబట్టి యోర్వలేమి యనుననోచాధ్యమునకు లైని జెప్పఁబడిన యాచార్యాదు లనెడు నాపద్ధంబుల మపయోగించి నావి మాన్యుకొనవలెను.

(9) ద్రోహచింత—జ్యేషఠు, అహంకారము, తృణీకారము. మొదల యనుదుర్గుణములను విడిచి మోక్షుఁ గీడొనరించువారియెడల నైనను

శ్రేమః గలిగియుండవలెను. కోపమును శ్రేమవలనను, గీడును మేలువలనను, అత్యాశ నాచార్యమువలనను, అబద్ధమును సత్యమువలనను జయింపవలెను. శివకారంబునకుఁ బ్రత్యుపకారం బొనర్చుట సామాన్యకృత్యముగనున్నది. అపకారి శుపకారంబు కావించుట బహువిషయాభ్యాసము. తనద్యేషిక కలిగియున్న ద్వేషిబుద్ధిని నరుఁడు ద్వేషింపవలెఁ గాని యా ద్వేషిని ద్వేషింపఁగూడదు. ప్రతివరుఁడును లోకమిత్రుఁడై యుండవలెను. మైత్రివలనఁ గరుణయుఁ, గరుణవలన “మదితో”యుఁ గలుగును. ఈగుణ శ్రయము నెవనికిఁ జేకూరునో వాని హృదయమందు ప్రోహచింతనయే యుండదు.

(10) అసత్యాభిప్రాయము—మీ రజ్ఞానవశులుగా నుండక సత్యము నెఱుంగుటకు యత్నింపవలయు. లేనియెడల మీరు సంజేహ-పీడితులై భర్తృమం దుపేక్షఁ గలవారై యక్రమములు చేయుదురు.

ఈపైనఁ జెప్పబడినదశాపరాధంబులును గాక యింకొక యపరాధంబు

కలదు. అదియెద్దియన (11) మత్తరిను గలుగఁ

సురాపానము జేయుఁజో జనపదార్థములను దినుటయు, సారా

కూడదనుట. యనిద్రాగుటయు. దీనివలనద్రవ్యవ్యయమును

మాననస్థమును సంభవించును, మఱియుఁ

గలహమలును, బాధ్యములును మొదలయినవి గలుగును. సురాపానము

ప్రాప్తబుధులకుం దున్నట్లు గ్రంథాదులవల్లఁ గన్నట్లును. కాని జౌద్ధమత

మునందు లేకమాత్రమును దీని నంగీకరింపదు. సారాయి త్రాగుట నాశకర

మయిన వట్కృత్యములలో నొకటి యయియున్నది. శేషించిన యయిదు

శేషవఁగా (1) వీధుల వెంటిది నకాలములయందుఁ దిలుగుట, (2) వాట్కాదుల

యందత్యంతాపేక్ష (3) జూదము, (4) దుష్టసహవాసము, (5) సోమ

రితనము.

పైని మడువబడిన పనులమీకుండు అపరాధములుఁ జేయుట మాని
మైత్రి, కరుణ, ముదిత యవతాపము నద్వైతము
మైత్ర్యాదిగుణముల జుబుల నభ్యసించుచున్నయెడల నరుడు
నభ్యసించవలెను. పరుల కుపకారి యగును. దానంతటి పరులు
కాని కపకారంబొనర్పరు. పరుల సాహస
య్యము లేనిదియే నగునకును వాంఛలు ఫలించవు. సౌఖ్యము చేకూరదు.
పరులును సౌఖ్యము నపేక్షించువారలే. కాన వారికన్యాయము, దుఃఖములు
నివారించుటకు వాడును యత్నింపవలెను. ■ కేకావయవంబులం గలయూ
శరీరంబునం జేయవయమునకు పాద సంభవించిన నదియు శరీరాంతమే యని
శరీరము నంతయు రక్షించెదము. అప్రకారమే సమస్తమానవకోటిని మహా
శరీరమనియుఁ బ్రతిపాద్యుని దానియొక్క యవయవ మనియు, భావించిన
యెడలఁ బైన మడువబడినయపరాధము లెట్లు వరులకుఁ జేయుటకును ?
మైత్ర్యాదు లేల గలుగవు? స్వప్రయోజనసరత కడ మేది? దానిచలన శుద్ధ
మయిన ముఖ మెందుకు లభింపదు? ఇవిభయమున నీతి నభ్యసించి పనుపాన
కులై పదంపడి యష్టాంగమార్గగాములై యగ్రతపదంబు నుండి నిర్వాణ
ముఖం బనుభవించవచ్చును. ఇంతమట్టుకు బుద్ధమునిబోధ సంగ్రహంబుగ
నుడువబడినది. ఈదుత మార్గదుత మనఁగా బ్రాప్తజనుతముతో సామాన్య
ధర్మములయం దనుకూలపడుచున్నది. ప్రధానాంశములయందు భేదించు
చున్నది. కాన నట్టి భేదంబు లీక్రింద విశదీకరింపబడుచున్నవి.

II. ప్రకరణము.

బాధకుత వ్యాప్తికారణములు - అగోకుని యధిలాక్ష.

బాధకుతమునకు అర్థకుతమునకుఁ గలభేదంబులు.

(1) బాధకుతము—ఈశ్వరుఁడు లేడు. ఈశ్వరుఁడు కలఁ దనియు,
సర్వమగుణములు కలవాఁడనియు మనుష్యులే కల్పించిరి.

అర్థమతము—ఈశ్వరుడు కలఁడు. స్వయంభువు అవగా ఎట్లుకలిగెను యూహింపఁజాలము. తనకుఁ దాని కలిగె ననవలెను.

(2) బౌద్ధ—ప్రపంచమునకునీశ్వరుఁడు కర్తకాఁడు. ప్రపంచము కారణ కార్యసంబంధమువలనఁ గలుగుచున్నది. విచారింపఁగాఁ బ్రతికారణమును గార్యమే యగును. కాబట్టి ప్రపంచముయొక్క యాదికారణ మెద్దియో తెలియదు. తెలిసికొనలేము. దానియొక్క యంతమును దెలియదు. తెలిసి కొనలేము.

అర్థ—ప్రపంచమున కీశ్వరుఁడెకర్త, కార్యమయి దృశ్యమానమగుచున్న ప్రపంచమునట్టి కారణుఁడైన యీశ్వరుని గ్రహింపువలెను. ఆయన సంస్కృతుఁడును సర్వశక్తిశలఁడును. తనక సంకల్పమాత్రమున నీశ్వరుఁడు ప్రపంచమును సృష్టింపఁగలఁడు. సృష్టించెను శించిష్ఠుల మయినమన మాస్పృష్టి క్రమమును సృష్టించుగ నెఱుంగలేము.

(3) బౌద్ధ—జీవాత్మ లేదు. పంచస్కంధములవలన నేర్పడిన యహం పదార్థ మొకటి యుండి యాస్కంధవాశనముతో నదియు నశించును. దీని చలనె పరమాత్మయు లేదు.

అర్థ—పరమాత్మ వ్యాపహారికదశయందు జీవాత్మగాఁ గనుపట్టును. పారమార్థికదశయందు స్వరూపమై పరమాత్మయే కాశ్వతముగానుండును.

(4) బౌద్ధ—జీవాత్మయే లేదు. కనుక దానిని జన్మాంతరమును లేదు. అహంపదార్థ మొనరించు పుణ్యపాపకార్యముల మనుష్యుడెత్త వనఁగా నుత్పత్తిమందు సంక్రమించి భిన్న వాచురూపములతో జన్మాంతరమును బొందును.

అర్థ—జీవుఁడు పరమార్థస్థితిని బొంది బ్రహ్మేశ్వర మగువలనఁ దా నొనరించిన పుణ్యపాపకర్మ ఫలమున జన్మాంతరములఁ బొందుచుండును.

(5) తొద్ద—తేదము లప్రమాణములు. తేదములలో శేషము చెప్పబడి యున్న దనియు, అవాక్యముల ననుసరించి మనము నడుచుకొనవలె ననుటయు వెట్టితనము. ప్రపంచముం దుండుదుఃఖమును, దుఃఖకారణము గెఱిగిఁ కొరణకార్య సంబంధమును పలుక్షణముగఁ గనిపట్టి స్వానుభవముగఁ దెలిసి కొని దుఃఖవిముక్తి కలుగునటులఁ బ్రవర్తించుట సర్వశ్రేయస్కరము.

ఆర్య—తేదము లీర్వరవాక్యంబులు వాసిప్రకారము నడుచుకొనిన యెడల దుఃఖవిముక్తియు, సుఖప్రాప్తియుఁ గలుగును.

(6) తొద్ద—యజ్ఞాయలకొఁతును, దేవతాబలులకొఁతును, మఱియెందు కొఱునును బశువులఁ జంపుట యగర్తమును, గ్రూరకృత్యము చేయున్నది. ఇంతయేల జేవసినయే ఖాడను.

ఆర్య—యజ్ఞాదులయందుఁ జేయఁబడుపశుహింస మాత్రము వేదప్రామాణ్యమునుబట్టిహింసకాదు. కడమపశుహింసయంతయువార్యమరమునక్షిప్తమే.

(7) తొద్ద—మత్తతఁ గలుగఁజేయు సురాపానము యన్విధంబయిత దయినను గూడను. దానివలన ననేకచెఱుపు లున్నవి.

ఆర్య—వేదప్రమాణమునుబట్టి యజ్ఞాదులయందు సోమపానము చేయ వచ్చును. తిదితరింబుగఁ జేయఁబడు సురాపానము నింద్యమే.

(8) తొద్ద—బ్రాహ్మణాది చాతుర్వర్ణ్యభేద మీశురమందు లేదు. మనుష్యజన్మ యంతయు సుఖదుఃఖానుభవమువంతు భేదించియుండలేదు. అందఱును దుఃఖవిముక్తిని సుఖప్రాప్తిని గోరువారె. సర్వసమత్వభావమును బ్రసాదించు బౌద్ధధర్మము నేకాకవాదైన నవలంబింపవచ్చును.

ఆర్య—ఆర్యమతప్రాబల్యముఁ గల యీగరతఖండమందు వ్యవహారము కొఱునఁ గలభేదములును, దత్తదనుగుణవ్యక్తిభేదంబులును గలవు. పారమార్థికదశయందు విజ్ఞానవంతులకు సర్వసమత్వ ముండును. వారుమాత్రము మతభేదమును వాదించరు.

(9) బౌద్ధ—దైవ ముద్ధరించు నని, వేదవాక్యము లుద్ధరించు నని దేవ తామిలవల్లన, దేవతాప్రార్థనలవల్లన తాను రుఖివిముక్తిం జెందును నని మనుష్యుడు తలచుచుండును. ప్రపంచమంతయుఁ గారణకార్యసంబంధ మతోఁ దెనంగి యున్నది. దాని నెవ్వరును దొలఁగింపలే రనియు, దన సత్కార్యముస్థానమువల్లనే తాను రుఖివిముక్తిం జెందును వనియు నరుఁడు నమ్మవలయును.

ఆర్య—దైవసాహాయ్యము లేనిది పురుషప్రయత్నము సిద్ధింపదు. ధర్మ మహాలంబుగ వర్తించువానికి దైవసాహాయ్యంబుకలుగును.

(10) బౌద్ధ—ఈమతమందు మాటలె కాని మంత్రములు లేవు. ఆమాటలు కొందఱికి వచ్చును. వారె చెప్పవలయును. కడమవారు గ్రుడ్డిగా వానిని నమ్మి పడుచుకొనవలె ననునిబంధము లేవు. స్పష్టముగాఁ జేటమాటలతో ధర్మ మందఱికి బోధింపఁపడును.

ఆర్య—వేదమంత్రములు ముఖ్యముగ బ్రాహ్మణాధీనము లయియుండును. బ్రాహ్మణులె కడమవారికిఁ బరమార్థమార్గదర్శకు లైయుండురు. వేదమంత్రములను శూద్రాదులు వినఁగూడ దనియు గట్టికట్టుబాటు కలదు. ఈమత మందు మంత్రములు ప్రభావము కలదని విశ్వశించెదరు. కావున నట్లచేయు చురు.

(11) బౌద్ధ—పర్యవశుత్వబుద్ధిని స్థిరంబుగఁగలిగి ధర్మకాయంబు దాల్చి పరిశుద్ధమనంబుతో సత్కర్మాచరణం బొనరించుటచే నిర్వాణ సుఖంబు కలుగును.

ఆర్య—దేవుఁడు బంధవిముక్తుడై బ్రహ్మైక్యమును బొంది కాశ్యరసుఖ మనుభవించుచుండును.

ఇంతవఱకు సుధయమతములకుం గలభేదవిషయంబులు సంగ్రహముగ నుడువఁబడినవి. ఆయావిషయంబులనుబట్టి చర్చించుట యీచరిత్ర కనవస

రంబు. గ్రాత్యగ్రాహ్యంబులఁ జదువరు రె యెఱుంగఁ గలరు. మొకట వార్యమతము ప్రబలియుండఁగా బుద్ధమత మేర్పడినది. బుద్ధమతము ప్రబలి యున్నకాలము వార్యమతము తగ్గినది. కాని నశించలేదు. కాశ్యపమంబున నీఖండమందు బుద్ధమతము నశించి యార్యమతమే ప్రబలి చేటికాలము నఱుకు వ్యాపించియున్నది.

(3) ఆర్యమతానుసారములై యున్న భరతఖండవామ లక్ష్టిభేదధర్మ మవలంబించుటకుఁ గారణములేమి?

కొందఱు చరిత్రకారు లీదిగువకారణముల నూహించిరి :—

(1) నూత్రముగముఁ క్రీ. పూ. 1000 సం॥రం-657 యొక్క చివర

కాలమందుఁ బూర్వ మిమాంసనూత్రము

కారణములు. తేర్పడినవి. ఆకాలంబునఁ బశుమేధము,

నూయమేధము, గోమేధము, నరమేధము మొ

దలయునయాగములు ప్రాయుగముగఁ జేయఁబడుచుండెను. ఆయాగములకు

వ్యయప్రయాసము లధికముగ నలసియుండెను. ఇవి కాక దేవతాబలుల

కొఱకు నీచహింసలు మొందుగాఁ జేయఁబడెను. అవి యప్పటిజనంబున కతి

క్రూరముగను, భయంకరముగ నుండెను.

(2) వేదమంత్రములను, మతగ్రంథములను బ్రాహ్మణులు తమస్వాధీన

మందే యుంచుకొని స్వాధికారముఁ బ్రకటించుఁ గడమకులములవారి

మనంబుల గాటంబుగఁ బాటవంబొనర్పిరి. శూద్రాదులను ముఖ్యముగా

తానిసలనుగాఁ జూచి బాధించిరి.

(3) అపరాధములు చేసినప్పుడు కడమవారికివలె బ్రాహ్మణులకు దండన

లేదు. రాజులకుడ బ్రాహ్మణులకు లోబడియుండుటచే రాజ్యపరిపాలన

చట్టములు న్యాయంబుగ వినియోగింపఁబడియుండలేదు. జనబాహుళ్యము

మకు క్షేమసౌఖ్యములు లేవు.

(4) బౌద్ధమతమువలనఁ బూర్వ మనేకకాభోపకాఖలుగా హిందూ మతమునుండి భేదమతము లేర్పడియుండెను. అది యన్నియుఁ గొన్ని ముష్కరములుగాను, గొన్ని ముష్కరములుగాను నున్నట్లు జనులు తలచిరి. మఱియు నాయామతధర్మమును సవిస్తరిముగాను, స్పష్టముగాను, సులభముగాను జనులకు బోధింపఁజేరి.

బౌద్ధధర్మముం దిందుమించుగా నట్టికష్టములును లోపములును గాన రావచ్చును. పైని లిఖింపఁబడిన ప్రతిహరివిషయములను నివారించుచు బౌద్ధమతమును జనులకుఁ గలుగఁజేయఁబడిన లాభములును సక్రమముగ వ్రాయఁబడుచున్నవి.

(1) యజ్ఞాదులతోఁగూడ గాని, దేవతాబలులతోఁగూడ గాని తీవహింసఁ జేయఁగూడదు. యజ్ఞాదులవల్లను, దేవతా బౌద్ధధర్మలాభములు. బలులవల్లను బ్రయోజనము లేదు అని చెప్పఁ బడెను.

(2) మతభేదము లేదు. పృథ్విధర్మముచేత జను లందఱును సమానులే. నేదములతోఁ బనిలేదు. మంత్రములు లేవు. మర్తములు లేవని నుడువఁ బడెను. కేటహటలతో బౌద్ధధర్మము బోధింపఁబడెను. ఇష్టమయినవారె బౌద్ధధర్మమును స్వీకరింపవచ్చు నని కూడఁ చెల్పుఁబడెను.

(3) న్యాయచట్టములకు నందఱును సమానముగా బద్ధులని వచింపఁ బడెను.

(4) ముష్కరము లయినతపస్సులవలన లాభము లేదు. సర్వజను లాచరింపఁదగినధర్మముకంటి యున్నది. అధర్మాపరణముకొలను జనులు స్వేచ్ఛపడఁ తలసినపని లేదు. ఈశ్వరుడు లేడు. ఈశ్వరానుగ్రహముకొలనుఁ బాట్లు పడఁ వక్కలు లేదు. శిల మనఁగా నీతిప్రవర్తన ముఖ్యముగాఁ గావలయు. కానిచేఁ గడమయోగ్యులక్షణములు చేకూరు నని వచింపఁబడెను.

సర్వజనులకును బౌద్ధధర్మ మింత సులభముగా నుండుటచే దానిని బహు జనులు నిస్సందేహులై యవలంబించి రని యూహించవచ్చు ననిరి.

మఱియుక చరిత్రకారుఁడు వ్రాసిన గేమనఁగా :—జనాభిప్రాయముల వాలోచించి తదనుకూలముగా నాయులు స్వత్యాదులవలనను, భారతాది మహాగ్రంథముల వలనను ఆశ్చర్యమరసిద్ధాంతము వస్తుటప్పటికి సంస్కృతిని ముందీగి. కాఁబట్టి జనభాహుళ్యమున కొర్యమర మంతగా తాదాకరముగా నుండియుండదు. అప్పటిరమస్థిగతుల కనుకూలముగానుండుటచేతఁ గొందఱు బౌద్ధమతావలంబులైయుండి రనియు, దత్కాలముదలిజనులు తమ కళావైకల్యాదులచే వన్నెకక్కియుండి జ్ఞానస్థాయిలవలె పరమతమును సులభముగ వలంబించియుండి రనియు నూహించుదగియున్న దని వ్రాసెను.

ఈయూహయే యెక్కువపరసముగాఁ గనుపట్టుచున్నది. మఱియు నశోకునికాలమందు భరతఖండములో బౌద్ధమతము బహువ్యాప్తిం జెంది నట్లు చరిత్రలు దెలుపుచున్నవి. ఆశోకుఁడు తాను దేశప్రభునై మఱియు ధర్మప్రభువై బౌద్ధధర్మ మవలంబించి ప్రజలనుగూడ నాధర్మమునె యవలంబింపుఁ దని బహుళప్రయత్నము చేసెను. అట్లు చేయుటయే కాక బౌద్ధధర్మ మవలంబించి తవాచరణపరాయణు లైనవారు తమయనుగ్రహంబు వకుఁ బాత్రు లగుదు రనియు కాపవంబులయందుఁ బ్రకటించి ప్రోత్సాహ పఱచెను. కాఁబట్టి జనులు రాజానుగ్రహము కోరియొనను బౌద్ధమత మవలంబించియుండి రని కొంతవఱకు ఊహింపఁదగియున్నది.

(6) ఆధర్మమునం దెంతవఱకు నశోకుండు వ్యాపింపఁజేసెను?

బౌద్ధధర్మమువకుఁ బునాది శీల మనియు, శీల మనఁగాఁ బాపకృత్యంబుల మాని పక్కార్చల నాచరింపుట యనియు గతంబున పవిత్రరంబుగ లభింతుఁ బడియున్నది. శీలమువకుఁ తోడుగ దానం బనియు, దానం లిహపరాభిషేర

హిరణ్యగతుండవలె ననియు, బౌద్ధధర్మమును దానముచేయుట యుత్తరమాత్ర యకృత్యం బనియుఁ దెల్పుబడియున్నది. ఈశీలదానములను ధర్మావలంబకు లందఱు ప్రథమమున నాచరింపవలసినవై యుండుటంజేసి యశోకుఁ డీశం టినే పలుమాఱు కాపనంబులయందుఁ బ్రయత్నింపఁజేసెను. ఈశీలదానంబుల వలన జనులు తోషరహితులై యన్యోన్యమైత్రిని, గరుణను గలిగి యష్టాంగ మార్గ ము నెడియొత్తమపథంబునఁ బోవుట కస్స లగుదు రని బౌద్ధధర్మము ప్రకటించుచున్నది. కాఁబట్టి యశోకుఁడు శీలదానంబులఁ బ్రకటించినది నాక యష్టాంగమార్గలక్షణంబులనుగూడఁ స్వల్పంబుగఁ జెల్పెను.

(1) అశోకుఁడు బౌద్ధధర్మవ్యాపకము లేనరాజ్యమందుఁ బట్టుదలతో నునరీంబులు రాజ్యపరిపాలన కవసరమయ్యెనా? లేక యుపకరించెనా?

మైత్రి, కరుణ, మదము. ఈయామగుగుణములను బౌద్ధుఁ డయిన వాఁడు ముఖ్యముగాఁ గలిగియుండివలె నని బౌద్ధధర్మము ఘోషింపుచున్నది. బౌద్ధధర్మమును శుద్ధవిశ్వాసముతో నన్ని యష్టతపపంబు నొంది భిక్షువై యుండినయశోకునియందు మైత్రి మొదలయిన పద్మజంబులు మూర్తిభవించి యుండె ననుట కాయన యొనరించిన యసంఖ్యాతములయిన మహత్కార్య ములై ప్రబలసాక్ష్యములు. అట్టి మహనీయునిచ్చాదయంబు కరుణాసాగ రంబున నోలరాడుచుండె ననుటకు సంతయింపఁగలమా? కావున నట్టికరుణా మయుఁ డైన ప్రభువునకుఁ దనప్రజలను నేరములు చేసినప్పుడైన శిక్షించుట యెట్లు హితవగును. కాదు. నేరములు చేసినవారి కనికరించి శిక్షింపని యెడల రాజ్యమునందు నేరంబులు వృద్ధియై తుదకు రాజ్యమునకే హాని తప్పక కలుగును. కావున రాజ్యపరిపాలనయొక్క మర్యాదప్రకారము తక్షిణప్రభువులతోఁబాటుగ నేరస్థుల నశోకుఁడు శిక్షించెను. కాని తొగ నివారణకంటె తోగోత్పత్తినివారణము మే లని సద్వివేచకుఁడు భావించుటట్లు జనుల సద్వార్గవంతులగుఁ జేసినయెడల వా రపరాధంబులఁ జేయ రని

తలచి తన్నిమిత్రులు ధర్మపదేశంబులఁ జేయించి తానుధర్మాచరణంబునర్పి వారి కానునమాన్యపర్పి యయ్యెను. ఇందువలన జను లొకరియొడల నొకరు మైత్రీ కలవారై యుండుటయొక్క రాజునందు గాధానురాగము కలవారైయున్నారు. రాజ్యమునకుఁ బ్రజానురాగమే మూలము. కనుక ధర్మోదేశక మివ్వధముగ రాజ్యమునకుపకరించియుండును. ప్రజలను శిక్షించుటయనుచ్ఛవయకంటకవ్యాపార మనోకునకు లేకపోయియుండును. గతంబున లిఖింపఁబడిన పౌన్ధ్యధర్మ సారమును బట్టి యీయను గోయము న్యాయంబుగ నుండవచ్చును.

(9) తనరాజ్యమందె గాక పరరాజ్యములయందుఁ, గూడ పౌన్ధ్యధర్మము వ్యాపింపఁజేయుటయుం దశోకునియభిలాష యేమి?

(1) రాజులు సాధారణముగఁ దాము బుద్ధియందును, వైభవమునను నింత యేల నిర్వహింపఁజూచులయుండును బరుల సాధారణముగ రాజుల కంటె పధికుల నుని రెలచి తమయం దంత యం నుండుదోషములు. యోగ్యత లేకున్నను లోకులు సంభావించి తమనుగౌరవింపవలెననికోరుదురు. మఱియు జను లట్లు తమ ముత్తింపుచుండ వారిమాటలు బహుమధురంబులయి యట్టిరాజులవీనులకు విందొసరించును. అట్టిరాజులయం దది యంతయు దంధకృత్యమే యగుచున్నది. (2) ఇది యిటుండఁ గొందఱు మత్స్థులం తా మవలంబించినవతులను కడమమతములకంటెఁ బ్రకృస్త మయిన దని తలచి యన్యులు నామతంబు నవలంబింపవలయు నని మేరమీఱినకొరికలేఁ ద్రోలేపింపఁబడి తుదకు దురభిమానులైపరుల వంచిందియొ, వీడిందియొ శివు మతవ్యాపకముకై పెనగొలుడుదురు. ఇట్టిమతసంబంధ మయినదురభిమానము రాజునె చుట్టొకొనినయొడల నతఁ డెరునేయ సామాన్యులు. లేడు? జనుల నెంతహింసించఁ బూనఁడు?

- (3) ఇదిగాక సామాన్యజనులె తమమందుఁ గిందివ్విశేషం బున్నయెడల దాని నధికంబుగఁ బ్రకటించి యాత్మస్తుతిఁజేసి కొనుట యెవ రెఱుంగక యుండురు. ప్రభువై యిట్టియాత్మస్తుతి కాశపడినయెడల నిప్పునఁగలమా.
- (4) తమయం దేమియు విశేషము లేనప్పుడు విశేషమున్నట్లు నటించి తమకు దాము పొగడుకొనుచుఁ బరులచేఁ బొగడ్డ సుందఁగోరువారిమచ్చుటం జెప్పవలె. పైన నుడువఁబడిన నాల్గుదోషంబు లశోకునియందుఁ గల వారేవా యని కొంతవిచారించెదము.

అశోకుడు రాజ్యపరిపాలనకొరకుఁ గాని తొద్దధర్మన్యాయకముకొరకుఁ

గాని, తా సెవరించినసత్కార్యంబులన్నియు

అశోకుడు సత్కార్య

కాసనముల యందు ముఖ్యముగా సప్తమ

ముల సెవరించి

దంధకాసనమందుఁ బ్రకటించెను. అన్ని

ప్రకటించెను.

మహత్కార్యముల సెవరించుట మానుపి

శక్తిని మించియున్న దనియెను, యశోకుండు

ఒకచరిత్రకారుని

చెప్పినవలెఁగఁ జేసియుండ దనియెను బుద్ధ

దురభిప్రాయము.

కాలపు హిందూదేశచరిత్రకారుఁ డాయన

యాత్మస్తుతిలోఁబుఁ డయ్యె ననుటకు సాహ

సింపెను. అయినమహాసంగతసందర్భముల మనముకొంచెముపరిశీలింపవచ్చును.

- (1) అశోకుడు కట్టించినయ నేకస్తూపంబులును, స్థాపించినశిలాస్తంభ

ములును, బ్రకటించిన శిలాకాసనములును,

దంధగుణములేను.

కాశ్యతకార్యము అయి యశోకునియొక్కత

నాచంద్రార్కంబుగఁబ్రకాశింపజేయుఁగలవు.

మరుపొగడ్తల కాశపడి మన్ని యమ్మతకార్యంబుల సెవరించి నను

టకు మనము సాహసించఁగలమా? కాఁబట్టి మొదటిలోపం దైనదంధగుణం

బిశోకునివృద్ధయంబును దొంగియాడనయిన లే దనవలెను.

(2) బౌద్ధధర్మ ముఖ్యలకుఁ బెట్టి వారితో వాదార్థము వాదించు

నటులఁ జేయుట ధర్మదాన మగు ననియు,

బౌద్ధధర్మదానము. నట్టిధర్మముతో మఱియేధర్మమునుసాటికొ

దనియు బౌద్ధమతసిద్ధాంతమందుఁ బ్రతి

బంబుగ నుడువఁబడియున్నది. బౌద్ధధర్మ మవలంబింపు మని జనులను బల

వంతపఱపవల దనియు, ధర్మమును విశేషంబుగమాత్రము బోధింపవలె

ననియు బౌద్ధమతమందు నియమ మున్నది. కావున అశోకుఁ డాధర్వాణ

కూలంబుగఁ దనదేశమందేమి, యితరదేశములందేమి బలవంత మనుకూట

లేకయే ధర్మవ్యాప్తకమునకై ప్రయత్నించె. ఇదిగాక బౌద్ధధర్మప్రకారము

పరమతనిహీనమును దాను జూపి యటులనే చేయుడని తనప్రజలకు శాస

నముఖంబున విధించెను. మతవ్యాప్తకమం దశోకుఁడు లేకమాత్రమయినను

బౌద్ధవ్యయంబు జూపియుండఁ దగుట కిది గొప్పసామ్య మగుచున్నది. కావున

మతమరభిమాన మనురెండవదోష మశోకునిహృదయంబును దాకియుండ దని

పలుకవచ్చును.

(3) అశోకుఁడు తా నల్పకార్యంబుల నెవరించి యధికంబుగ వర్తింపు

కొనలేడు. చేసినసత్కార్యంబులను వాస్త

అశోకుఁడుసత్యముగ వంబుగఁ బ్రకటించినయొడలఁ బ్రజలను దన

సత్కార్యయలఁజేసెను. నలెనే తమక క్రికొలందిగఁ జేయుదు రని

తలఁచెను. ఆయన యొనర్చినకార్యంబు

వాస్తవంబులే యని చీనాదేశయాత్రికులును వ్రాసియుండిరి కదా. సామా

న్యజను లందఱు తాను కొనించినమహత్కార్యంబుల నన్నిటిని యెఱిగి

యుండ రనియు, ఎఱిగియున్నను మఱచెదరేమి యనియును దనకృత్యంబుల

వెల్లడిగ శాసనంబులయందుఁ బ్రచురించియుండును. ఇట్లు పద్వింశతయంబున

స్వకార్యప్రకరణ యాత్మస్తరి యగుననుట కేవలసామానసే యగును

కాబట్టి యాత్రాత్ముల యనుక్రమముతోన మనోబవిదితముం దుదయించనే లేదు.

(4) అశోకుడు తా సెనరింపనికార్యములను జెప్పుకొన నేలేదు. అన్యతస్మై జేసికొననులేదు. చంద్రావతారమున అన్యతస్మై జేసికొనలేదు. తనతాతగారివలె నిండుమించుగాఁ బరిపాలించినయశోకుని నెవరు ముఖస్తుతిం జేయ నాహునించినందు రని యనుకొనము. కౌపునకపటస్తుతి యనునాల్గవ దోషంబును నిశోకుని పరిశుద్ధమనస్సును స్పృశించియో యుండదు.

ఇట్లు శోకునిమనస్సు దోషరహితంబైయుండె. అశోకుడు బౌద్ధధర్మమును శుద్ధవిశ్వాసముతో నవ్వి భిక్షు వయ్యో

అశోకునిపరి
శుద్ధాంతఃకరణ.

నని యిదివరలోనే తెలుపఁబడియున్నది. భిక్షువునకు నిహలాకపరలోకాభిలాషలు లేక మాత్రమయిన నుండగిట్టి దని బౌద్ధమతము

యొక్కట్టి బాటు. కౌపున తనరాజ్యమందుఁగాని, పరరాజ్యమందుఁగాని బౌద్ధధర్మవ్యాపకం జూనమ్మటముం దాయన శ్రయభిలాషయు లేదు. బౌద్ధధర్మముందు నియమింపఁబడినవ్రతకారము శుద్ధవిశ్వాసముతోను, శుద్ధసంకల్పముతోను నుత్తమాపకంబుఁ జేసె ననుట న్యాయము. గతంబున లిఖింపఁబడిన బౌద్ధధర్మలక్షణంబు అశోకునియందు పక్షగ్రంబుగ నున్న ట్లాయన యెనరించినయద్భుతకార్యంబులు నిశ్చలంబుగ నుడువుచున్నవి. బౌద్ధధర్మసంగ్రహ మింతటితో విరమింపఁబడుచున్నది. అశోకునకు ధర్మాచరణము ప్రధానాంశముగాను, రాజ్యపరిపాలన ద్వితీయాంశముగాను నుండె. కౌపున నారెంటిని మిలితంబుచేసి కాపకంబులందుఁ బ్రకటించె. ధర్మాచరణముం దత్యంతాదరము కలవాఁ డగుటంచేసి బౌద్ధధర్మవిధాంతమునకు అతడున యాచరణముప్రచారణ తంతపర్యంత దునుహించియున్నావో

యా విషయము చదువరులకుఁ దెలియుటకై యానంగ్రహము వ్రాయఁబడినది. చీనిసాహాయ్యముచే నశోకునిహృదయసావరత్వమును జదువరు లెఱుంగుదురుగాక. ఈనంగ్రహ మానవపర మని భావించుచదువరులు నన్ను తున్నిం చెదరుగాక.

చ. కరుణయు మైత్రియుకా మదము తొంటియు మానసశుద్ధి సత్యము
 స్మరునకు సంపదల్ ధరను, నాఁగ వచించి, తదీయసత్కిర్యా
 చరణపరాయణత్వమున కాశ్వతసౌఖ్యము మానవుండు
 నిబ్బరముగ నొందు సత్య మని బౌద్ధమతం బనిశంకు లేల్పడుకా.

11-వ అధ్యాయము.

సింహశత్రురాణములు.

గతాధ్యాయములలో నశోకునిచరిత్ర వ్రాయునప్పుడు సింహశత్రురాణము
 లలానుండియు హిందూశత్రురాణములలోను
 సింహశ హిందూశరాణములు డియుగొన్ని యంశంబులఁ జర్చించి యుండుట
 ములనిచ్చట వ్రాయుటకుఁ కలిగినది. అపురాణములయం దశోకునిఁ
 గారణములు. గూర్చి సమగ్రంబుగ నేమి వ్రానియుండిరో
 యని చదువరులనుకొనవచ్చును. కావున నున్న
 దున్నటుల నది యిచట లిఖింపఁబడుచున్నది. గతంబున నశోకచరిత్ర
 యందు వ్రాయఁబడినయంశంబుల నీవి శేషించి యున్న వని శంకింపవలదు.
 అదియే వి శ్వసనీయంబులు చదువరుల కీశాద్ధపురాణగ్రంథము లిట్లుండె నని
 తెలియుటకు మాత్ర మే అవి యిచట వ్రాయఁబడుచున్నవి. ఈపురాణంబు లేల
 విస్తంధపాత్రములు కావో యశోకచరిత్ర * యందుఁ జర్చింపఁబడి
 యున్నది. కొన్ని విచిత్రాంశంబులును అన్యుతత్వములు. నీపురాణములయం
 దున్నవి.

* మహావీరమతముం దుండుగ్రంథముల ననుసరించి వ్రాయఁబడిన “వీర
 మత” “మహావంశ” పురాణములయం దుండునంతములు మిత్రముచేయఁ
 బడి యాయధ్యాయములో వ్రాయఁబడుచున్నవి.

అశోకుడు జాడమత మవలంబించుట.

మగధదేశపురా జయినకాలా శోకునకుఁ బదుగురు పుత్రులు కలరు.

వా రాయనమునంతర మీరువది రెండువత్సరం

మగధరాజులు. బులు న్యాయముగ రాజ్యమును బరిపాలించిరి.

వారికిఁ బిచ్చట మఱి తొమ్మిద్రు సోదరులు

* “వంశులు” అను పేరుగలవారు జేష్ఠును క్రమణికగ నిరువదిరెండువత్సరము లారాజ్యము నె పాలించిరి.

అచెప్పఁబడిన నందరాజులలోఁ గడపటిరా జైనధనసంధునియందు చాలు

శ్మయఁ దలబ్రావ్తఁబుండు గర్భజ్యేషముఁ గల

చంద్రగుప్తుఁడు వాఁడై యారాజును దునుమాడి పూర్వరాజు

ప్రభువగుట. కుటుంబములో నొకఁ డైనచంద్రగుప్తుఁ డను

వానిని సింహాసన మెక్కించెను. అచంద్ర

గుప్తుఁడు ప్రతాపముఁ గలవాఁడై యిరువదినాలుగువత్సరంబులు పరిపా

లించెను. అయిన యనంతర మాయనకుమారుఁ డయినమిందుసారుఁ డిరువది

యొనిమిదిహేయనంబులు ప్రభుత్వముచేసెను.

మిందుసారునికిఁ గళిత్రంబులు పదియొగుగురు. వారివలన మాటొక్క

కుమారు లాయనకుఁ గలిగిరి. అశోకుకుల

అశోకుఁడురాజ్యాధి మండలములోఁ బ్రభుముఁడు సుమునుఁడు. కడ

* దీపవంశగ్రంథమందు కాలాశోకునిస్థానమందు శిశునాగుని, వ్రాసిరి.

మఱియు శిశునాగునికొడుకశోకుఁ డని వ్రాసిరి. ఎందు లనఁబడుతొమ్మిద్రు

సోదరు లుండి రని కాని వారువదిరెండువత్సరంబులు రాజ్య మేలి రని

కాని యాగ్రంథంబున వ్రాయఁబడలేదు. ఈలాగుననే యాత్రురాణముల

యందు దనంగకొంశంబు లున్నవి.

పరియగుట.

గొట్టుకొంటున్నాడు. ఈతిమ్మనికల్లికి నుట్టి

యొక పురుషునివలన సుకళాదనుడు కలిగెను.

అతనిపేరు అశోకుడు. ఇతడు తిమ్మనికంటే పెద్దవాడు. కండ్రియయిన వింబిపారుడు తనపరిపాలనకాలమునం దీభరతఖండముయొక్కపశ్చిమభాగమును బరిపాలించుటకు సశోకుని రాజప్రతినిధిగా నుండును. వింబుసారుణుడు మరణవ్యాధి సంభవించె ననువార్త తనచేరిం జేరగానే యశోకుడు తానుండు ఉజ్జయినివగరమును విడిచి రాజధానియైన పాటలీపుత్రమునకు వెళ్లెను. అచ్చట సశోకుడు శ్రేష్ఠభౌతియైననునుని, తిమ్మనికల్లి కడకు సోదరుల నందఱిని, దనఖడ్గదేవతకు బలియిచ్చెను. తిమ్మనిమాత్రము బ్రదుకనిచ్చెను. అంతట సశోకుడు మగధరాజ్యమునకుఁ బ్రభువాయెను. ఇట్లు తిమ్మనికల్లి కడకు సోదరుల నందఱిని నూచముట్టుగ గిట్టించుటచే సశోకునకు న్యస్తాశోకుఁ డని చెడుపేరు వచ్చెను.

వింబుసారుని పెద్దకుమారుఁ డైననునునుడు వధింపఁబడినకాలమునకాత

నికళిత్రము గర్భవతియైయుండెను. ■ ఘోర

వ్యగ్రోధునిజనవము.

మధ జరుగుచుండఁగా నాచిన్నది తనప్రాణ

ములు దక్కించుకొని పాటిపోయి నగరము

యొక్కతూర్పుద్వారపూపమున నున్నమూలపల్లెయందు దాగికొనిను.

అమూలకుఁ బెద్ద యయినవాఁ డామె మూరార్చి తనకత్తికొలఁది గౌర

వించుచు నేడువత్సరము లామెను విశ్వాసముతో రక్షించెను. అమె నగ

రము వెలువడి పోయినదినంబుననే ప్రసవించి పుత్రునిం గనెను. అలిడ్డనిక

వ్యగ్రోధుఁ డనిపేరుపెట్టిరి. అబాలున కడు

వ్యగ్రోధుఁడుభిక్షుకగుట. సంవత్సరముల ప్రాయము వచ్చునపుటిక

యతఁడు బౌద్ధభిక్షు వయయిండెను. పుట్టు

కతోనె నుకొన్నాడు గాఁ బుట్టి ననందగియిన్నది. అబాలుఁడు యీశ్రియ

కుశభాతుఁడని యెఱిగి నిలియకుండెను. ఇట్లుండఁగా నేడవతప్త
రంజన సుకవారి దారఁడు రాజనగరసమీపముగా దారివెంటడిఁ జోవు
చుండెను. అప్పుడు ప్రభు కణునయిశోకుఁ డాబాలసన్యాసిం జూచి యాత
నియందు దీపించుచున్న పావనత్వాదిదివ్యలక్షణంబులం గ్రహించి విభ్రాంతం
డెందెను. అబాలముని నంతటఁ దనయొద్దకుఁ బిలిపించుకొనెను. అచిన్న

నాఁడును యథాయోగ్యముగా నశోకుని
అశోకుఁడు న్యగ్రోధునిఁ నమిపించిపోయెను. అశోకుఁడు బాలునిఁ
జూచుట.

జూచి “నాతండ్రి! ఈకవలెడుచున్న పీతము
లలో నీకుఁ దగిన పీతముమీఁదఁ గూర్చుండు
ము” అనెను అంతట నుతాచార్యుఁ డెవ్వఁడును రాజసభలోఁ గనుపించ
నందునఁ దనకుఁ దగిన పీతము సింహాసనమే యని భావించి యాబాలుఁడు
దానిపైఁ గూర్చుండబోయెను. ఈబాలుఁడె

అశోకుఁడుబాలుని యిసింహాసనముపైఁ గూర్చుండియారాత్రి
గౌరవించుట. మేలుటకై జన్మించినవారి డని భావించి
నానిం గౌరవించి యశోకుఁడు కైదండయొసఁగి

సింహాసనముపైఁ గూర్చుండఁజెట్టెను. తనకొఱకై సిద్ధపఱపఁబడియున్న ఫలా
వారమును బొనీయమును దబ్బాలయొగికి నొసంగెను.

ఇట్లాబాలయోగిని సత్కరించి పరమార్థవిషయమై యపేక్షవలనను
అశోకుఁడుబాలయోగి డెల్పు నని యశోకుఁడు ప్రశ్నింపఁగా నపేక్ష
వలనధర్మంబైఁబడుట. విర్యాబంబునకు మార్గము చూపు ననియు
నుపేక్ష మరణంబునకుఁ ద్రోవబావు ననియుఁ

డెల్పు ననియాబాలుఁడు బోధించెను. అబాలుఁడు చేసినబోధ యశోకుని
యజ్ఞాన మనుగాఢాంధకారమునకు మార్గదీక్షి యయ్యెను. అశోకుఁడు

వెంటనే బౌద్ధధర్మమును వాసక్తిఁ గలవాఁడై తన్మతాచార్యుల కనేక వానము లొసంగెను. మఱువాఁడు మతాచార్యులను ముప్పదియిందఱిని వెంటఁబెట్టకొని యాచాలయోగి రాజభవనమునకు వచ్చి బౌద్ధధర్మమును నలక్షణముగ బోధింపఁగా నశోకుఁడును బ్రజలును బౌద్ధమతము నవలంబించిరి. తనజనకుఁ డవలంబించియున్న బ్రాహ్మణమతము నశోకుఁ డివ్విధంబుగఁ ద్యజించి బౌద్ధమతమునఁ బ్రవేశించి సామాన్యోపాసకుఁ డయ్యెను.

ఈచెప్పఁబడిన వన్నియు నశోకుఁడు రాజ్యమునకు వచ్చినవార్తినవత్సరమున జరిగి: వి. ఆసంవత్సరమున నే అశోకుని పట్టాభిషేకము. యశోకుఁడు పట్టాభిషిక్తుఁడై తనతమ్ముఁ డైన తిష్యునిఁ దనకుఁ బ్రతినిధిగా నియమించెను.

అశోకుని జగతుఁడు బ్రాహ్మణభక్తిఁ గలవాఁడై నిరంతరము వారి ననేకులను పోషించుచుండెను. బౌద్ధధర్మ మవలంబించువఱు కశోకుఁడు వన్విధముగ నె 80,000 రములనుగట్టించుట. బ్రాహ్మణమును నుమాడుసంవత్సరములనుండి పోషించుచుండెను. బౌద్ధధర్మోపాసకుఁడు

కాఁగానె యశోకుఁడు వారి నందఱును వెడలఁగొట్టి వారిస్థానమున బౌద్ధులం బ్రవేశపెట్టి యంతసంఖ్యనే పోషించెను. ఈపోషణంబుకొలుకు దినమునకు నాలుగులక్షలరూపాయలు వ్యయపడెను. ఒకనాఁడు బౌద్ధమతాచార్యుల వందఱిని భోజనాదులచే సంత్సృష్టులంజేసి బౌద్ధధర్మముం దెన్నిప్రకరణములు కల వని యశోకుఁ డడిగెను. ఎనుబదివఱుగువేలప్రకరణములు కల వని వారు నుడువఁగా నెనుబదివఱుగువేలపదిత్రమందెరములఁ గట్టింప నశోకుఁడు నిశ్చయించుకొ నెను. అంతట భరతఖండ మందున్న పెద్దనగరములలో నగరమున కొకభవనము చొప్పున 84,000 భవనములను గట్టింప

నలెనని యశోకుడు తనచేత్రిండివ దేశ పాలకులకు మత్తరువు చేసెను. తాను
 ప్సవగరమయిన పాటరీపుత్రమందు “అశోకారామమును” గట్టించెను
 అభవనములన్నియు మాడువత్సరంబులలోఁ బూర్తియయ్యెను. అశోకుడు
 దైవికమహిమ కలవాడగుటచే తిప్పయొత్తఁగానె రాజ్యము దంతట నెద
 చల్లినట్లున్న యాభవనములన్నియు సొక్కపారిగఁ గమపఁజ్జెను.

బుద్ధముని యంతరించినపిమ్మట 218 సంవత్సరములకు నశోకుడు రాజ
 య్యెను. రాజయినది మొదలుకొని యాయన

అశోకునియందలి	యంగు మానుషాతీతప్రజ్ఞ. అనఁగా దైవకు
దైవమహిమలు.	హిమలు ప్రవేశించి భూమిపై సెలయోజనము
	చేయును భూమికింద సెలయోజనముచేయును
	వ్యాపించెను.

దేవత లాయనకు లోఁబడి యాయనకొలతుఁ బుత్రమయిన పరస్సునుండి
 ప్రసాదిన ముదకంబును బహురుచికరములయు పరిమళించు ఫలంబుల నవరి
 మితముగ నసంఖ్యముగఁ దెచ్చియుచ్చుచుండిరి.

బుద్ధముని కనంతరము బహుకాలమునకుఁ దాను జన్మించితి నని యంగు

వలన బుద్ధునిఁ గన్ములారఁ జూడనైతి నని

బుద్ధునిదర్శనము. తనవిచారమును నాగలోకాధిపతికిం దెల్పుఁగా

చానాగేంద్రుఁడు తనమహిమవలన బుద్ధుఁ

డశోకునకు నిజయాపమతో సాక్షాత్కరించునట్లులఁజేసెను. మహిమ యను
 పరివేషంబు (గాలిగుడి) చుట్టుకొన నుచిత్యము ప్రజ్వలింపుచుండ బుద్ధుని
 దివ్యగుండరవిగ్రహ మశోకుని కట్టెడుటఁ గానంబడెను. అట్టి మహనీయ
 దర్శనప్రాప్తి మిగుల సంతసించి యామహాపురుషుని గౌరవార్థంబుగ సప్త
 వివసంబులు నగరముం దఖండోత్సవ మశోకుడు చేయించెను.

(2) మహేంద్రసంఘమిత్రలవృత్తాంతము.

సింహాదేశీయులు బౌద్ధులగుట తనజనకుండు మగధరాజ్య మేలు
చుండఁగా “అవంతి” దేశమునకు రాజప్రతి

అశోకుని మంపుడు నిధిగా నశోకుండుండె నని గతంబున లిఖింపఁ
కైత్రవలనపుత్రపుత్రికా బదియున్నది. అటుల నవంతిదేశ మేలుచు
నంతానంబు గల్గుట. నశోకుండు “ఆజ్ఞయిని” ని రాజధానిఁ
గాఁ జేసికొనెను. అక్కలంబున వివికాగిరి

యనునగరమందు బేలి యనుపేరుగల యొక నుండరాంగి యుండెను.
ఈమె నశోకుండుంపుడుకత్తెగాఁ జేసికొనెను. కావున నీమేయు నుజ్జయిని
యందే యుండెను. వీ రిరువురకు నొక కొడుకుండు కలిగెను. అతనికి
మహేంద్రుఁడని పేరుపెట్టిరి. బుద్ధముని కవంతియు 204 సం॥ కీకొను
చుండు జన్మించెను. వీరుట రెం డేండ్లకు సంఘమిత్ర యనుపేరు గల
కుమార్తె పుట్టెను. అశోకుండు మగధరాజ్యాధిపతి యగుటకు పాటలీ
పుత్రమునకు వెల్లివప్పు డీదేవి తనస్వస్థాన మైనవివికాగిరికి వెల్లి యచ్చటనే
వివసించెను. కాని యాపుత్రపుత్రికాద్వయం బశోకుని వెంబడించి

పాటలీపుత్రమునకు వెల్లెను. అచ్చట నశో
అశోకుని పుత్రికా కుండు తనమేనల్లుఁడైన “అగ్నిబ్రహ్మ”కు
వివాహము. సంఘ మిత్రనిచ్చి వివాహముచేసెను. వీ
రిద్దఱికి నొక పుత్రుండుకలిగెను. వానిపేరు
సుమనుండు.

అశోకుండు సింహాసనారూఢుఁడైననాల్గవవత్సరంబున రాజప్రతినిధియు

నశోకునితమ్ముండు నైనతమ్ముండును మేనల్లుఁ

ధర్మసభ.

డైన యగ్నిబ్రహ్మయు, మనుమఁడైన

సుమనుండును బౌద్ధధర్మస్వీకార మొనరించిరి.

34,000 పరిశ్రమనములు పూర్తిగఁ గట్టఁబడిన వశుశుభార్త శ్రవణగో-
చరము కాఁగానే యశోకుఁడు తోడనే తనరాజ్యమందు లక్షలకొలదిగ
నున్న భిక్షువులను భిక్షునిలను దశవగరమునకు రానించి ధర్మసభ యొకటి
కొనించి సభామధ్యమందు మహాద్వైభవముతో నాసీనుఁ డయ్యెను. బౌద్ధ
ధర్మమం దశోకునకుఁ గలనిష్క్రళంకభక్తిక్రద్ధలచేఁ దత్పూర్వ మాయన
యం దలముకొనినభ్రాతృహత్విదోషమునుండి విముక్తిగాంచి యాయన
భక్తాశోకుం డని యంతటనుండి కీర్తిబహించెను.

తనసోదరుఁ డైనతిష్యుఁడు బౌద్ధధర్మాచరణపరాయణుండుగా నుండుటం

తేని రాజప్రతినిధిగా వ్యవహరింపఁజాల

మహేంద్రుఁడు బౌద్ధ నుండఁగా దన కొడు కయినగుహేంద్రునిఁ

సంఘములోఁ జేరుట. బ్రతినిధిగా నియమించుట కశోకుం డభిప్రాయ

యొందె యుండె. అశోకునకు మతగురువును

మద్దలుని పుత్రుఁడు నైనమతియొకతిష్యుఁడు అటులఁ జేయవల దనియు

మహేంద్రుఁడు బౌద్ధధర్మమందుఁ బూర్ణాభిలాషియై యున్నవాఁ దనియు

నశోకునకు నాటనటులఁ జెప్పి యాయుద్యమము నివారించెను. అప్పుటికి

మహేంద్రునికి 30వత్సరముల ప్రాయము. కావున నతని బౌద్ధసంఘమందుఁ

బ్రవేశపెట్టిరి. అశోకునిపుత్రక యయినసంఘమిత్ర పక్షపురంగుగల వస్త్ర

ముల ధరించుచుండెను కాని యామెకు సంఘప్రవేశానుకూల మైనప్రా

యము రాశంచున మహేంద్రునకుఁ బిమ్మట రెండుసంవత్సరములవఱకు సంఘ

ములో నామె చేర్చుకొనఁబడలేదు. అశోకుఁడు పట్టాభిషిక్తుఁ డైనయంత

వత్సరంబున మహేంద్రుఁడు సాంఘీకుఁ డయ్యెను.

అశోకుని యేలుబడికాలములలో నెనిమిదవవత్సరంబున గుమ్మిక్రుండు,

తిష్యుఁ డనువార లిద్దఱు నును లంతరించిరి.

బౌద్ధసంఘమందు వందఱ వారు మరణింపఁగానే బహుజనంబు బౌద్ధ

జనులు ప్రశంసించుట. భర్త నువలంబించుటయు నుత్సాహవ్యులకు
 భావ్యులత్యధికంబుగ దానంబు లొసంగు
 టయు నిట్టి విపరీతములు కలిగెను. బౌద్ధుల కిట్టిహింసలు కలుగుటఁ
 జూచి చుష్టులు కొందఱు తామును మేలుపొందవచ్చు వని బౌద్ధసంఘ
 ములోఁ జేరి బౌద్ధధర్మమె యని తమ కృష్ణుడు దుర్విషయములను జెప్పి
 ప్రజలను వంచించుచు దురాచారములకు గొన్నిటిని గల్పించి యాచరించుచు
 బ్రాహ్మణు లాచరించు జంతుబలులను గూడఁ జేయసాగిరి. ఇందువలన బౌద్ధ
 సిద్ధాంతమునకు దవాచరణయందును సాంకర్య మేర్పడినది. బౌద్ధమతముం
 దంతట సక్రమము లెంతప్రబలిత వనఁగా కూహకబౌద్ధులసంఖ్య నిజమయిన
 బౌద్ధులసంఖ్యకంటె మిక్కిలి యెక్కువయ్యెను. మతధర్మాచారములు సప్త
 మాసమునంబులవఱకుఁ బ్రవర్తింపకయే యుండెను. అశోకుని గురువును ముద్ద
 లుని పుత్రుండు నయినతిష్యుఁడు తన శిష్యులను మహేంద్రుని యాధీనంబు
 చేసి తాను గంగానదీజన్మస్థానముం నున్నవర్మతములలో శీకాళిగ నివసించి
 యుండెను.

పర్వతనివాసమును విడిచిరక్తుని బహువిధములుగ బౌద్ధులు ప్రార్థింప
 శిష్యుఁడు మరల వచ్చి కపటబౌద్ధులను వెడ
 తిష్యుఁడు మరల వచ్చుట. లించి “కథావత్తు” అనుగ్రంథమును రచి
 యించి పాటరీపుత్ర మండున్నయశోకారా
 మములోఁ మూడవమహాజనపథ చేసెను. ఈనెయంబు లన్నియు బుద్ధముని
 మరణానంతరము 386-ర వత్సరంబునను అశోకుఁడు పాలనమునకు వచ్చిన
 సార్వభౌమ (173) వత్సరంబునను జరిగినవి.

అనంతవత్సరమునందె “దేవానాంప్రియతిష్యుఁడు” అనునాతఁడు సింహ

ళరాజ్యసింహాస మెక్కెను. ఈయనయు

సింహళరాజు రాయ నశోకుండు నవ్యోన్యముఖాచారానము లేని

కారులం బంపుట. వారయినను గాటమయినచే న్నంబుఁ గలవారై
యందీరి. అశోకునియందుఁ దనకుఁ గలన్ని

చా గౌరవములందెలుపుటకై నెలనొడు గయినయత్తుదూపంబులయినవస్తువులను
దనమేనల్లుఁ డయిన “మహాఅరిద్ధ” యనువానిచేఁ గట్టుంబుగ నశోకునికిఁ
లంపెను. అమేనల్లుఁడు తనకుఁ దోడుగఁ బంపఁబడినవారితోఁగూడ బంగా
ళదేశములో నున్నతామరలిప్తిని వారముదినములకుఁ జేరెను. అచ్చటనుండి
మఱి వారముదినములకుఁ బాటలీపుత్రమును బ్రవేశించి యశోకుని దర్శించి
యాశునయాకామశల సమర్పించెను అశోకుఁ డాకాన్యల వందికొని కడు
వేడ్క నొంది యారాయబాయలకు రాజపన్నావంబు గావించి యాకానుశలకు
సమంబు లగునూతనకాన్యల నొసంగెను. మఱియు సింహళరాజున
కొకలేఖను వారిచేఁ బంపెను. అతాయబారు లానగరముం దయిదుమా
సంబులు సుఖరబుండి తాను వచ్చినత్రోవనె మరల సింహళముం జేరి
యశోకప్రభు వొసంగినలేఖను. సింహళప్రభువున కిచ్చిరి. అకన్తయం దిట్ల
శోకుఁడు లిఖించియొందెను. “నేను బుద్ధమహాయునియందును, బౌద్ధధర్మ
ముందును, బౌద్ధసంఘముందును శరణంబు నొందితిని. కాక్యవంశజాతుం
డైనమహాకునియొక్కధర్మమును నే నుపాసించెద నని ప్రమాణంబు చేసి
తిని. ఈధర్మమును మీరును విశ్వసించుఁడు. ఇది మహోత్కృష్ట మయిన
ధర్మము. మహాగురు వైనబుద్ధమునికి శరణార్థ నని యనుఁడు.”

పైని మడువఁబడినమాడవధర్మసభ తొమ్మిదిమాసంబులు జరిగిముగిసెను.

అనంతరము ముద్దలుని నూనం దైనతిమ్మిఁడు

ధర్మోపదేశకులంబంపుట. బౌద్ధధర్మమును వ్యాపింపఁజేయుటకై యనన్య

దేశముల కుపదేశకులం బుత్త్రేంచనరె నని విశ్వ

యంబుకొని కాశ్మీరగాంధారదేశములకును, మహిషముండలము (మైసూరు)

నకును, వనవాసికిని (ఉత్తరకన్నడమునకును) అపరాంతకము (హంబాయికి

నుత్తరతీరము)నకును, మహారాష్ట్రమునకును, యవనదేశము (ధరతీఖండము యొక్క వాయవ్యమాలప్రదేశము):కును, హిమాలయపర్వతప్రదేశముల కును, సువర్ణభూమికిని (పైగోదేశమునకును) సింహళద్వీపమునకును ధర్మోపదేశములను బంపెను.

సింహళరాజ్యమునకుఁ బంపఁబడినయుపదేశకసంఘములోఁ బ్రధానుఁడు మహేంద్రుఁడు. శీషిందివ యయిగనురును సింహళమునకుఁ బంపఁబడిన సహాయోపదేశకులు వీరిలో నునునుఁ దొ యుపదేశకసంఘము. కఁడు. ఇతఁడు మహేంద్రునికి భాగినేయుఁడు (చల్లెలకొడుకు).

మహేంద్రుఁడు తనతండ్రి యయినయోశోకుని యనుమతిఁ బొంది, సింహళమునకుఁ బోవుదారిలోఁ దనజననిని నామెబంధువులను బాడ వెల్లెను. ఆమె విదిశాగిరియం దుండెను. మహేంద్రునిఁ బొంది తల్లిమిగుల నానందించి కన్నులం గప్పుకొనెను. ఆమె విదిశాగిరియందుఁ దాను గట్టింది యున్నచునోహరమయినభరంబునఁ బుత్రునిఁ బ్రవేశపెట్టెను. తనతల్లికి మోరపుమట్ట మయిన “బంధు” అనువానిని మహేంద్రుఁడు పౌర్ణసంఘమందుఁ జేర్చుకొనెను. ఇంతవఱ కాయుమానంబులు జననిసన్నిధానమందుండెను. పిమ్మట మఱియొకమాస ముండి యాబంధువనువానిని గూడ వెంటఁగొని మహేంద్రుఁడు తనయనుచరులతో విహంగంబులవలె నింగి కాగిరి యాకాశమార్గమున సింహళంబునకుం బోయి “మిస్సా” యను కొండపై ప్రాతెను.

సింహళమునందు మహేంద్రుఁడు చేసినప్రథమరోధతోనె సింహళ రాజాతన40,000 యనుచరులతో పౌర్ణసంఘ ముఁడొక గలిసెను. ఆరాజయొక్కపుత్రిక యయిదువందల సేవకజనంబుతో సంఘముం

సంఘభివృద్ధి.

తేర నుమ్మక్క యయ్యెను. కాని శ్రుతుపదర్శోపదేశకులు స్త్రీలను సంఘమందుఁ జేర్చుకొనుటకు బాద్ధధర్మ మంగీకరింపదనియు, సంఘమిత్ర యనుపదర్శోపదేశ కురాలు వారిని సంఘమందుఁ బ్రవేశ పెట్టుకొను ననియు వామెకు మహేం ద్రుఁడు తెల్పెను.

వీడ్చుట సింహాశరాజ కాశ్యావసాదును యోగ్యంబుగ నాలోచించి సంఘ మిత్రను, బవిక్రమయినబోధివృక్షకాఖను, నిం సంఘమిత్ర బోధివృక్ష పుమని యశోకునిఁ బ్రార్థించుటకుఁ దన మేన సహితముగా సింహాశము ల్లుని మదల రాయబారినిఁగా పాటలీపుత్రుఁడ నకు వెడలుట. నశోకుఁడు తనపుత్రకయంగు గాధానురాగంబుఁ గలఁవాఁడగుటచేఁ బుత్ర మణిపాశంబుఁ ద్రెంచుకొన శక్తుండు గాక యామె నెడఁబాయుటకు మిగులఁ బరితపించెను. బాద్ధధర్మ వ్యాప్తియంగుఁడ ననకుం గలయధికాభి లాష య నెడుప్రబలభిడ్డంబుచేఁ బుత్రమణిపాశంబు నెట్టకేలకు, ఖండించి కూటుంబంప నియ్యకొ నెను. మరియు నశోకుఁడు బోధివృక్షకాఖను గొను టకై మహాత్మనంబుతో వెడలెను.

అకాఖను ఖండించునపు డనేకమహిమలు కన్పట్టెను. అట్లాకాఖాసహిత ముగా సంఘమిత్రను రాయబారులవెంటఁ అశోకుఁడుతామ్రలిప్తీవజకు బంపుచు, త్రేకుపాశము తన్ను నెట్టయినను గూఁతు వెంటబనుట. విడువక యాడుకొనిపోవుచున్నదో యను చట్టుగ, నశోకుఁడు సేనాసమేతుఁడై సేనను దానుస్వయముగ నడిపించుచు “తామ్రలిప్తీ” నగరము వజకు వారి వెంట నేగెను.

తామ్రలిప్తీనుండిసింహాశమువజకులంగాకాఖాతముమీదవావికాయాత్రఁ జేయునపుడు బోధికాఖ యుండులడిగపాత్ర

కోధిత్తుకాఖామహీను. నావనుండి చివాలన లేచి సముద్రములోఁ బడెను. అంతట నాపాత్ర చుట్టు సెలయోజనమువలకు సముద్రము నిస్తరంగమై తల్లెరములోనినిల్లవలె కాంతముగ నుండెను. అపాత్ర పోవువంతవల కటులనే యుండెను. ఆశోక్తుయందుఁ బంచవర్ణములు కలపుష్పంబులు పొడమాపి వికసించెను. ఆకాశమునుండి మధురగావము విసవచ్చెను. ఆపవిత్రకాఖ తనమహీమనే సింహశరీరముఁ జేరెను. అచ్చటివాగు దానిని బహుగౌరవముతో నందఱొని యంతకుఁ బూర్వము సింహశరాజ సంగమముగొఱకుఁ గట్టించి సమర్పించిన మహామేఘారామకుం దాపవిత్రకాఖను నాటిరి. ఆశోక్తునుండి యెవిమిద్విప్రలలకాఖలుండ్పించెను. ఆకాఖ లనేకస్థలాంతరములయందనంతరము నాటఁబడినవి.

ఆకాలమందె సింహశరాజ మహేంద్రునిగొఱకు మహావిహార మను మనముఁ గట్టించియుచ్చెను. సింహశక్తిపము మహావిహారము. లోఁ గట్టఁబడిన సెలదటినుత మిదియై. వీవుట వెంటనే “చిత్రయగిరి, అనులా” అనురాజకు మార్తె 500 మందికన్యలతోను, 500 మందియల్లాండ్రతోను సంఘమిత్రవలనే సంఘమందుఁ బ్రవేశపెట్టు కొనఁబడెను.

మహేంద్రుడు, సంఘ రాజపుత్రక భిక్షునియై యర్హతపదస్థురా మిత్రయు నిర్వాణంబు లయ్యెను. సింహశరాజ సంగమిత్రకు మక సెలకటి కట్టించెను. దానిలో నామె ముప్పదిగాఁ బావనకేవలంబోవరించి యేఁబదిలోమ్మ

దవవత్సరంబున మరణించెను. “ఉత్తియ” అనుసింహశరాజ పాలనము నకు వచ్చి యప్పటి కెవిమిదివత్సరంబు లయ్యెను. ఆమె సహోదరుఁడైన మహేంద్రుఁ డామెకు కెనుకటిసంవత్సరములో నవఁగా సంఘమందుఁ జేరినయెఱువదియవవత్సరంబులో నిర్వాణంబు నొందెను.

అశోకుడు బోధివృక్షాఖను అంపెడియుత్సవములయందు మునిగి
యుండగా సింహశ్రద్ధపు అశోకుని మను
బుద్ధముని యొక్కయస్థి మఁ దైవమునునని వెంటఁ గొండఁజే నిచ్చి
కలనుసింహశ్రరాజు రక్షాయనయొద్దకుఁ బంపుదు బుద్ధమునియొక్క
తెప్పించుకొనుట. యెఱ్ఱులలోఁ గొంతభాగమును దనకుఁ బంపు
మనియు, వానిని (ఆయెఱ్ఱులను) చాను స్వయ
ముగా మొకమూపుమునందుఁ బ్రతిష్ఠించెన ననియు అశోకునిఁ బ్రార్థించెను.
అశోకుఁ డాయన కోరినప్రకారము పల్లెమెఁడు అఱ్ఱులనుమిగులసంతసంబు
తోఁ బంపెను. చానికీఁ బోదుగాఁ శత్రుఁడు (దేవేంద్రుఁడు) బుద్ధునియొక్క
జత్రువు ననఁగా గుండెమీఁదను మెడకుఁ గ్రిందుగను నుండెడి యొముక
నిచ్చెను. ఆయెఱ్ఱుకలను సింహశ్రద్ధపు బహుభక్తిపూర్వకముగఁ గైకొని
ఘాపారామస్తాపమునందుఁ బ్రతిష్ఠించెను. ప్రతిష్ఠాకాలమందు భయంకర
మయినభూకంఠము కలిగెను. ఆయెద్దుర
బితువుల సంఖ్యభివృద్ధి మును జూచి జనులు బౌద్ధమతమందు గాఢ
యగుట. విశ్వాసముఁ గలవారై గుంపులుగుంపులుగా
బౌద్ధసంఘములోఁ గలిసిరి. సింహశ్రరాజు
యొక్కతమ్ముడు భిక్షునయ్యెను. అక్కలంబున బౌద్ధభిక్షువులసంఖ్య
30,000.

(9) తృతీయధర్మసభయొక్క వృత్తాంతము.

గతంబున లిఖింపఁబడియున్నప్రకారము ప్రోహబౌద్ధులసంఖ్య ప్రబల
మయి యాదుతాచారములు చెడిపోయి సుకన్యకారముచేయుటకు నిధంపఁ
బడినయాచారమును కడకు వదిలెతాచారములును సప్తవత్సరంబులవఱకును
నిల్చిపోయి యుండఁగాఁ జింతించి అశోకుఁ డాయక్రమమును నివారించ
నిశ్చయించుకొనెను. అంతటఁ దదుయాచారములను నిధానిధిగా మొన

భిక్షువులను బలవంతపెట్టుమని
 భిక్షువులనుబలవంత
 పలుచుట. యశోకుడు తనమంత్రిని బంపెను. ఆప్ర
 కారమే మంత్రి వెల్లి భిక్షువుల నందఱను
 రావించి యశోకప్రభువు యొక్కయాజ్ఞను
 శ్రుతిపఱచెను. మతద్రోహులను వెడలఁగొట్టువఱకు మతాచారియులను వడి
 పింపలే మని వారు ముమ్మరముగా నుడివరి.
 మతాచార్యులను అశోకునియుత్తరువు లేనిదె మంత్రి యామా
 మంత్రివధించుట. గురైనమతాచార్యులకిరంబులను స్వహస్తం
 బుతోఁ దెగవేసెను. అశోకునిసోదరుఁ డైన
 తిమ్మఁ దడ్డువెట్టి యొక వధింపకుండ నాపెను.

తనమంత్రి కావించినక్రూరకృత్యము విని నివ్వెఱగంది తన్వోమముక్తి తన
 కట్లు కలుగునా యని యశోకుడు మిగులఁ
 అనశోనిపరితాపము. బరితపించెను. కేషించిన మతాచార్యులు
 హిలోపదేశము చేయుఁగా నశోకుడు ముగ్ధ
 లనినుకుఁ డైనవృద్ధతమ్మని నాయనచేయుచున్న బహుదూరప్రవాసము
 నుండి బయలుదేరఁదీసి గంగానదినిఁదుగాఁ బడవలలో రావించి యాయ
 నను బహుగౌరవముచేసెను.

అమునియొక్కయమానుషశక్తిని శోధింపంగోరి యశోకుఁ డాయన సొక
 మహిమను జూపు మని వేఁడుచుఁ గొంత
 తిమ్మముని మఱిమఱు. పరిమితప్రదేశములో భూకంపముఁ గలుగఁ
 జేయు మని ముఖ్యముగాఁ గోరెను. అంతట
 నాముని యొక గుఱ్ఱపుబండిని, గుఱ్ఱమును, మనుష్యుని, పాత్రను నానమచకు
 ర్థలముయొక్కవాల్లు దెసలకు దిశకు సొకటిచొప్పన నెల్లలయం దుంచి
 యాముని భూకంపమును గలుగఁజేసెను. ఆభూకంపమువలన నాయెల్లల

తోగా నున్నప్రతిపక్షపును శరభాగము కదలి మిగిలినభాగము కదలకుండెను. ఈమహిమావిశేషముచే సంతుష్టుడై యశోకుఁ డానునవయస్సినితో నిట్లు ప్రశంసించెను. “అయ్యా! వాచుండుతాచార్యులలోఁ గొందఁ యీని ఘోరంబుగ వధించియుండెను. అపాపము నన్నంటు నా!” యని యడిగెను. “అశోకరాజా! అవధఁ జేయుటకు నీకు పెంతమాత్రమును సంకల్పమే లేదు. కావున నద్దోషము నీకుం దెందదు” అని యశోకునకుం దెల్పి యాయనను బావవిముక్తుం జేసి యావిషయమై ధర్మమాత్మమును సమగ్రముగ నన్వనితోధించెను.

మూడవ పరివర్తన.

భరతఖండముం దున్నయర్జునులములయాచార్యుల నశోకుం దంతట రావించి సభచేసి తనగురు వయినతిష్యుని ప్రక్కగఁ దాను హర్షుండి ప్రత్యాచార్యుని నీమతమేమి అని యడిగెను. వారందఱు చెప్పినదంతయు వాకర్థించి “వై బాధ్యాయవాదినుల” యొక్క మత మొక్కటియే బుద్ధముని సిద్ధాంతముతో యధావిధిగఁ బోలియున్న దని తిష్యుని వాక్తుచ్చెను. ఆవ్యమతాచార్యుల నలువనిజేలదుందిని వంతట నశోకుఁడు వెడలఁ గొట్టెను. నిజమయినబౌద్ధమతాచార్యులను వేయిదుందిని మాత్ర మంగీకరించి వారిచే నొకసభ నశోకుఁడు జరిపించెను. బౌద్ధధర్మముఁ గలిగిన

సంజేహములను నివారించుటకై కనాన త్రమ

బౌద్ధమతగ్రంథ	గ్రంథమును తిష్యుని యాపరిష్కృతిలోఁ
సంస్కరణము.	జరిపి వినిపించెను. రాజగృహమందు జరిగిన

మొదటిపరివర్తనందనునను, వైకాలియందు జరి

గిన రెండవ పరివర్తనందునను మొనర్పఁబడినటుల మతాచార్యులు బౌద్ధమత గ్రంథముల నన్నిటిని సంస్కరించిరి. ఈపరివర్తన తొమ్మిదిమాసములు జరిగినది. బౌద్ధమతము నిట్లు భువనార్ధరియుటను జూచి సంతసించి మంచినది

వేయఁబడిన దని భూదేవి తెల్పుచున్నచో యనునట్లుగాఁ, బరిశుక్తు ముగి యఁగానె భూమి కంపించెను. అప్పుటికి తిష్యమునికి దెబ్బది రెండుసంవత్సర ములవయస్సు.

(4) రాజప్రతినిధియయిన తిష్యునివృత్తాంతము.

రాజప్రతినిధియు నశోకునితమ్ముఁ డైవతిష్యుఁ
అశోకునితమ్ముఁడైన డోకనాఁడు కానవంబులోఁ గణుజుల గుంపు
తిష్యునిసంజేనాము. విహరించుచుండఁగాఁ జూచెను. అకుట్రలము

జేయుచుఁ గణుజు లిట్లు వివోదపడు
చుండఁగా మతములయందు సుఖనివాసము కలిగి సుఖముగాఁ బోషింపఁ
బడుచున్న భిక్షువు లేల వానివలె (అకణుజులవలె) విహరింపఁగూడ దని
తలఁచెను. ఆయన యంతటఁ దనతలంపు నశోకునితో విన్నవించెను. అశో
కుఁడు విని “తిష్య! నీ వేదమరివసంబు రీరాజ్యమును చాలింపుము. ఏడు

దినంబులు కాఁగానె నిన్ను వధించెదను”

తిష్యునినిమరణ అని చెప్పెను. అప్రకారమే యేడుదినంబు
దండనవిధించుట. అను గడిచినతర్వాతమే యశోకుఁడు తిష్యునిఁ
జూచి నీ వేల యిట్లు కృశించియున్నా వని

యడిగెను. సన్నిహితముయి యున్నభూరమరణమునకు వెఱచి కృశించు
చున్నా వని తిష్యుఁడు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. “తమ్ముఁడా! వారముదిన
ములలో మరణము సంభవించు నని కదా నీ విట్లు కృశించుచుంటివి. ఈభి
క్షువులును ద్యుత్యువునన్నిహితముగ నుండు నని యెల్లప్పుడుఁ జెంతించు

చున్నారు. అట్టివారికిఁ దుచ్చుననోదము

తిష్యుఁడు మత రెట్లు రుచించును”. దీనిభావమును తిష్యుఁడు

మనలందించుట. గ్రహించి వెంటనే బుద్ధమత మవలంబించెను.

పదఁపడి కొంతకాలమున కొకప్పుడు తిష్యు

డడవిలో వేటాడఁబోయి యచ్చట మహాధర్మరక్షితుఁ డనుమునిని చూచెను. ఆయన మహాభక్తుఁడు, సర్వపాపరహితుఁడు. ఆయన యొకప్పుడు చ్ఛాయన గూర్చుండఁగా సుకకుంజరంబు తనతొండమున సుకచెట్టు కొమ్ము చాల్చియున్నవకు విసరుచుండెను. తా నెన్న దట్టిమహాత్ముడై యరణ్యమందు కాంతమాత్రి యై యుండునో యని యనుకొనెను. తిష్యునకు బౌద్ధధర్మమం బాసక్తియు శ్రద్ధయుఁ గలిగిండు మహాధర్మరక్షితుఁడను ట్లై యామహాత్ముఁడు గగనంబున కెగిరి యోగియొక్కనుసించులు. యశోకారాను మనుకొనినపై వ్రాలి కళ్లు లంబున స్నాతుం డయ్యె. ఆయన వస్త్రంబులు బయలిలో విల్చియుండెను. ఆమహిళను గనుంగొని యద్భుతంబు పడి మతపంస్కారంబు సొంపటై తిష్యుఁ డశోకుని యంగీకారంబు వేడెను.

భిక్షు వగుటకు తిష్యునకుఁ గలిగినయభిలాషను వారింపఁబాలక యశోకుఁ డంగీకరించి యాయనను స్వయముగా మత తిష్యుఁడుభిక్షువగుట. మనకుం దోడ్పొనిపోయెను. అచ్చట మహాధర్మరక్షితుఁ డాయనకు భిక్షుత్వాధికార మొసంగెను. ఆయన వెంటనే అత్తజనము భిక్షువు లయిరి. తిష్యునితోఁ బాటుగ భిక్షువు లయినచా రింద జంద అని చెప్ప నలవికాదు.

(5) ఆశోకుని చివరదినములవృత్తాంతము.

గతంబున లిఖింపఁబడిన స్రవకారము సింహాశ్రమనకుఁ గొంపోఁబడిన బౌద్ధవృక్షకాళి యశోకుఁడు పాలనమునకు వచ్చినపక్షి నెనిమిదవయేటఁ బంపఁబడెను. అది సింహాశ్రమలో మహామేఘుననకుండు వాఁటబడెను.

వీక్రుటఁ బండ్రిండవనత్సరంబున శశోకునిప్రాణాప్రియ యైన అపంది మిత్ర" కాలధర్మము సొందెను. ఈమె యశోకునివలెనే బౌద్ధధర్మపాస

మరొక అయిదుండెను. అమెనురజానంత
 అశోకుడుతివ్వనక్షత్రను రము నాల్గవవత్సరంబులో నశోకుడు సంసా
 వివాహమాడుట. రవాంధ తీతక ముఱియు మోహపరవశుండై
 తివ్వరక్షిత యనువామెను రాజింగాఁ జేసి
 కొనినను. ఈమె చిన్నదియు దలఱముగలదియుఁ గా మండెను. అమె ధ్యాన
 మంతయు సోగసులు చేసికొనుటయందె యుండెను. తన భర్త యయిన
 యశోకుడు బోధివృక్షముకొఱకుఁ బ్రాణములు విడుచును గాని తన సొంపు
 నింపుఁ జూచి ప్రాణములు విడువఁ జని
 ■ మెబోధివృక్షమును బోధివృక్షము నెడ నిర్వృణూనెను. తాను
 నాశముచేయఁబూనుట. పట్టపుదేవి యయిననాల్గవవత్సరంబునఁ దవ
 యీసు మేరమీఱఁగా మంత్రసామర్థ్యము
 చేత బోధివృక్షమును నశింపఁజేయవలయు నని యున్నచెను. కాని యామె
 విఫలమనోరథ యయ్యెను. పిమ్మట నాలుగువత్సరంబులకు భక్తాగ్రగణ్యుఁ
 డైనయశోకుడు శరీరధారులు పొందవలసిన
 అశోకనికురణము. యంతయును జూండెను. (అనఁగాఁ గాలధర్మ
 మొండెను.) ఈమహాప్రభువు ముప్పదియేడు
 సంవత్సరంబులు జగద్వినుతంబుగ రాజ్యమేలెను.

12-వ అధ్యాయము.

హిందూ దేశముం దున్న బౌద్ధపురాణములు.

(1) అశోకునికుమారుల క్రగుణికయును గుటుంటియును. వింధిసారుఁడు రాజగృహనగరమందుఁ బరిపాలనచేసెను. (2) అజాతశత్రువు. (3) ఉదయభద్రుఁడు. (4) మందుఁడు. (5) కాకవర్షి. (6) సహానిఁడు. (7) కులకుచి. (8) మహామండలుఁడు. (9) ప్రసన్నజిత్తు. (10) నందుఁడు. (11) విందుసారుఁడు. వీరు వింధిసారుని పుత్రసౌత్రపరంపర అనఁగా మొదటి పేరుగలవానికిఁ దర్వాతి పేరువాఁడు పుత్రుఁ డని యెఱుంగునది.

కంపానామధేయుఁ డైనయొకబ్రాహ్మణునకుఁ బ్రాణకుల్య యైనయొక పుత్రిక యుండెను. ఆమెకు నిద్దఱు పుత్రులు వింధిసారుఁడు సుభ కలుగుదు రనియు, వారిలో నొకఁడు భూద్రాంగిని తెండ్లియాడుట. చక్ర మేలు ననియు, ద్వితీయుఁడం పరమ యోగి యగు ననియు, భవిష్యత్తు నెఱవో

క దివ్యదాన మనుగ్రంథములో వచనరూపముగ నున్న “అశోకా వదానము ననుసరించి యీవంశవృక్షము వ్రాయఁబడినది. ఈవంశవృక్ష ములో చంద్రగుప్తురి పేరు విడువఁబడిన దనియు వింధిసారుఁడు నందుని పుత్రుఁ డని యుదాహరింపఁబడిన దనియు జనునరులకు స్పష్టముగాఁ గన్పట్టుచున్నది. అశోకావదానము పద్యరూపముగాఁగూడ నున్నది. దానిలో అజాతశత్రునకు మూఱుగ మహీపాలునివాడు చున్నది.

తెప్పియుండిరి. ఆమె జనకుం దాభవిష్యత్తున కనుకూలించునటుల నామెను
దబ్రాజ్యాధిపతికి వివాహంబుగ నిచ్చి కృతార్థుడ నయిననుకొనియెను.
కాని యారాజభార్య లామెయెడల నీర్వ్యం బూని యామెకు రాజాలింగన
ప్రాప్తి లేకుండఁజేసి యామెచే మంగలిది చేయుచాన్యముఁ జేయుచుచుం
డిరి. అట్లాచిన్నది కొంతకాలము నీచదశ ననుభవించి తనది మంగలికులము
కాదనియు, దాను బ్రాహ్మణవంశజాత ననియు, రాజున కెట్టులమీ
■ స్నేహింపఁగలను. అంతట నాభూపతియైన బిందిసారుఁ డామె
యొత్తకునంక్య యని నన్ని యామెం జేపట్టినయెడలఁ దనకు గౌర
వంలే యని భావించి చెట్టఁబట్టి తనపట్టుబడేవులలో మొట్టమొదటి
దానిం జేసెను. ఆమెమేరు సుభద్రాంగి.

అశోకునిజననము. బిందిసారుఁ డామెవలకు బుత్రద్యయంబుఁ
బడని వారిలోఁ బ్రథమునకు “అశోకుఁ
డనియు, ద్వితీయునకు విగతాశోకుఁ డనియు, నామకరణంబుఁ జేసెను.

పదంపడిఁ బింగళవత్సలేవుఁడు’ అనుయోగిని రావించి యాశోకురల
భవిష్యత్తెట్లుండు నని యాయన వడిగను.
అశోకుఁడు ప్రభువగునని అశోకుఁడు నాగరికము లేక మోటుగాఁ
యొకయోగి తెల్పుట. గనుపించుటచేఁ దండ్రి కౌతసియం దనూయ
కల దని యయ్యోగి యెవేరి నిజంబును
బిందిసారునికిం జెప్ప వెళిచి యాపట్టమహేష్ యైనసుభద్రాంగితో “నన్ను
నీమొదటిబిడ్డఁ డయినయశోకుఁ డీసింహాసనం తెక్కువాఁడు” అని రహ
స్యంబుగఁ తెప్పితెల్లెను.

ఇట్లుండ మొకప్పుడు తక్షశిలానగరవాసులు బిందిసారునితోఁ గల
హించి తిరుగబాటుగా నుండుటచే నాయన
తక్షశిలానగర వాసులపై వారి నడండుటకై యశోకునిఁ బుత్రంబుచేను.

యశోకుడు దాడి పెడుట. కాని పుత్రునియం దాయవకుం గలయనూ
 యంబట్టి యశోకునకు యుద్ధపరికరంబుల
 నవఁగా నేవలను ఆయుధాదులనుఁ దగిన ట్లాసంగఁడయ్యె. శత్రువులతోఁ
 బోరాడుటకు వలయునట్టి సాధనసామగ్రి లేకున్న నశోకుఁడు జనకు నాజ్ఞాను
 సారంబుగ దాడివెడలి పోవుచుండ భూదేవి యనుగ్రహించి తనగర్భము
 నుండి యాయనకు వలసినవే నాదిక మంతయు సొసంగెను. అశోకుఁ డంతట
 “తక్షశిలానగరముచేత దండు విడియ నన్న గరవాను అశోకుని దర్శించి”
 మహాప్రభూ! మాకు రాజానెడలఁ గాని, తత్పుత్రునియెడలఁ గాని, ద్వేషంబు
 లేదు. మమ్ము మీక్షూరమంక్రులు హింసింపుచుండిరి. కావున వారితోఁ
 గలహించితిమి. మేము మీకు లోఁబడియున్న వారమే యని విన్నవించిరి.
 తక్షశిలానగరమును “స్వాస” రాజ్యమును లోఁబఱచుకొని యశోకుఁడు
 మరలి ధ్వజగరంబునకుం బోయెను.

బిందసారునకు మఱియొక గాణివలనఁ గలిగినపుత్రుఁ డోకఁ డుండెను.
 వాని పేరు సుశీముఁడు. అరిఁడె జ్యేష్ఠపుత్రుఁడు అశోకునికంటెను పెద్ద
 వాఁడు. ఒక వాఁ డితఁడు ఉద్యావవమునుండి నగరభివవములోనికిఁ బోవు
 నపుడు తనచేలిమేజోడును దీసి “ఖల్లాతకుఁడు” అను మంత్రిరంబున
 నాట్లాటకు విసిరివేసిపోయెను. ఈయవమానం బామంత్రి హృదయంబున
 గాటంబుగ నాటుకొనుటచే నాతఁడు ప్రబలద్వేషం బొర్రాజపుత్రునియందు
 వహించి అయిదువందలమంది ఆలోచనపథికులతోఁ గుట్రచేసి యతనిని
 రాజ్యంబునుండి వెడలఁగొట్టి యశోకునకురాజ్యం బొసంగఁ దలపెట్టెను.

ఇ ట్లుండె తక్షశిలానగరవాసులు మరలఁ గలహించుటంజేసి బింద
 సారుఁడు తనజ్యేష్ఠపుత్రుఁ డయినసుశీముని
 సుశీముఁడు తక్షశిలా వారిపైఁ బంపెను. కాని యాతఁడు వారిని
 నగరవాసులపై దండెత్తి లోఁబఱచుకొనఁజాలడయ్యె. ఆసమయంబు

యోడిపోవుట. ననే వింబిసారుడు వ్యాధిగ్రస్తుడై యున్నందున శత్రులపై వశోకుని బంపి సుశీముని రావించి రాజ్యాధిపతిం జేయఁగోరెను.

వింబిసారుడు దురణిమకులకు నేదోకారణంబును గల్పించుచు చుండ్రి మొదలగువార లశోకుని కక్షకిలాసగర సుశీమునిదుర్మరణము. మువకుం బంపక సుశీముని రాకుండఁజేసిరి. వింబిసారుడు దురణిమఁగానె వా రశోకుని సింహాసనం బెక్కించిరి. దేవతానిర్వాణము వట్టిక యగుటచే వశోకుడు బ్రభువు కాక తప్పు దనియు వారు భావించిరి. ఈరర్థమాన మంతయుఁ జెలియఁగానె సుశీముఁ డశోకునివెడలఁగొట్టి సింహాసనమును దీసికొనుటకై పాటలీపుత్రమునకు శరణేగంబున వచ్చెను. కాని సుశీముడు లోనికి రాకుండ రాజద్వారంబున దిగంబరు లయినరాక్షసుల వశోకుడును చుండ్రి యగు రాధాగుప్తుఁడును గావలియించిరి. మఱియు సుశీముఁ డగ్నికుండము నందుఁ గూలి దుర్మరణముఁ బొందునట్లు లెంతయు మోసము చేయఁబడెను.

(2) అశోకుని క్రూరప్రభుత్వమును,

బౌద్ధమతావలంబనమును.

ఒకానుకదివంబున వశోకునిచిత్తమునకు వ్యతిరేకముగా నయిచునందల మంత్రులు వడమఱొనఁగాఁ బ్రచండకోప అశోకుడు వశుందై తనభిద్ధంబు నెఱుంగుండి యాని చుండ్రిలను జంపుట. స్వహస్తంబున వారికిరంబుల నన్నిటిని ఖండించెను.

మఱియుకదివనంబున పంకఃపురస్త్రీ లశోకునియనాగరికలక్షణంబులం జూచి మేవగించి శోటలా నున్నయశోక అంకఃపురస్త్రీలను కృష్ణపుత్రంబులఁ గ్రుంచి పాణవైచుటచే

గాల్చింతుట. నకోకుని నపహసించిరి. స్త్రీ రిట్లు పరిభా
సించిరే యని కోపోద్దీపితుండై యనోకుఁడు
వారలను జీవంబులతోడ నగ్నిః నాహుతియొనర్చి తనకోపాగ్నిం జల్లాల్పు
టానెను.

ఈఘోరమయిన క్రూరకృత్యముఁ జూచి మంత్రవర్గంబు బహుభీతిం
జెంది యనోకుని నన్నిధికిం బోయి “ఓను
అనోకుని హాప్రభూ! మీ గౌరవనీయమయిన క్రూర
మంత్రులప్రార్థన. రక్తంబుచేత నేలఁ జేపురింపఁజే పెదవ. ఉరిఁ
దీయుశిలారీసెకని నియమించి నానివలన
వధరూపశిక్షలఁ జేయింపవచ్చును” అని విన్నవించిరి.

అవిన్నవ మంగీకరించి “చండగిరికుఁడు” అనువాని సెకనిని చేత
మంతయు గావించి తెప్పించి యురిఁదీయు
చండగిరికుని కారా పనిఁ నాని నకోకుఁడు నియమించెను. క్రూర
గృహధిపతినిగాఁజేయుట. కృత్యములయందను, బ్రాణిహింసఁ జేయుట
యందును వాని కాకాలంబున నాటి యగు
వాఁ డెవ్వందును లేఁడు. వాఁడు తనతల్లిదండ్రులనే వధించెను. పరులఁ
జంతుట యట్టివాని కాలయే కదా. వాని యుపయోగమునోఅతఁ నకోకుఁ
డొక చెఱపాలం గట్టించెను. ఆకారాగృహముయొక్క నెలుపలిభాగము
మిగుల మనోజ్ఞము గనుండెను. కావునఁ జాతువార లాభవనముయొక్క
బహిరీకారంబుఁ జూచి మిగుల పంతనించి లోన నిం శ్రేమి చిత్రంబు
లుండునో యని వేడుకపడి లోనికిం బోఁగానె యచ్చట నాక్రూరా

త్తుఁడు వారలఁ బలుతెఱంగులఁ బీడించి
ప్రాణిహింస. హింసించి గీటడంచెను. ఇ ట్లాకాలికునికే
తేరిండఁ బనిఁగలుగఁజేయుటై యాకారా

గృహంబు వంతరములేయముగ నశోకుడు కట్టించెను. మఱియు నాచెఱి
సాలలోపరికిఁ బోయినచో నశతపులయి బహిర్గతులు కాఁగూడ దని
యశోకుడు చుండగిరి నాజ్ఞాపించెను.

ఒక దినంబున బాలపండితుఁ డనుపావనయోగి ప్రమాదవశంబునఁ
దక్కారాగృహంతర్యాగమందుఁ బ్రవేశిం
బాలపండితుడు పఁగా నాప్రాణహాతుఁడ డాయనను బట్టి
తనమహిమనుజూపుట. బంధించెను. మరణవందనకుఁ బూర్వము సప్త
దివసవిశ్రాంతి నేరఘటకు సాధారణముగ
సంపంగఁబడు క్రమంబున నయ్యోగికి నియ్యఁబడెను. ఆయ్యేడుదివసంబు
లును గొనముట్టగానే దయారసం బనునది యెట్టిదో యెఱుంగనియెద్దు రాక్షుం
డాయనను మురుగుమతో నిండియుండు సెకగూనలోఁ బడవేసెను. ఆబాస
క్రింద వహ్ని ప్రజ్వలిల్లుచుండెను. ఎంతోర మఁకారాగృహధిపతి యాబాసను
వీక్షింపఁగా నాబాలపండితుఁ డగ్ని స్పర్శయే లేక యొకపద్మమం దాసీనుడై
యొన్నట్లు కనుపించెను. పావనయోగియొక్క యామహిమను వాఁ డశో
కునకుఁ దెలుపఁగా నె యాయన స్వయముగాఁ గనుంగొనవచ్చెను. అంతట

నమ్రహరీయనిఁ గన్నులారఁ జూచి, యాయన
అశోకుడుచొద్ద దివ్యబోధను దెవులార విని బౌద్ధధర్మం బవ
ధర్మమునవలంబించి లంబించి దుర్మార్గమును కాశ్యతముగఁ బరిత్య
సన్న్యాసడగుట. జించెను. ॥ కారాగృహమును బడఁగొట్టించి
దాని యధికారి యగునమ్రహరీపావని తన

మతోఁ గార్పించెను. 'అశోకావదానము' అనుగ్రంథము నున్నదని ప్రైవిన్
యముతోఁ గొన్నివిశేషాంశములను దాను చేర్చి వ్రాయుచు "హ్యూక్
వీయాంగు" రాయచారి, ప్రైవయవాహింపఁబడిన కారాగృహ మనెడువారక
లోకము రాజధానియైన పాటలీపుత్రమందె ముండె నని తెలిపెను. అనగర

గృహము మోక్షపర్యవసానమును దున్నుచున్నట్లును నీవగరిమలో నున్నట్లును జేయింక
పురాణములో నున్నది. అగ్రంథమును హ్యూక్ నియాంగు రాయబారి నూచన
మాత్రము చేసెను గాని, యాగృహము పాటలీపుత్రముం దుండెను, ఉజ్జిని
యం దుండెను స్పృహణియుండలేదు.

అకారాగృహము వాశముచేయఁబడివలెనాక శివగుత్తుఁ డనుముని
వచ్చి యశోకుని బౌద్ధమతావలంబునిగ నెన
అశోకువ కుపగుత్తుడు ద్విన్లు హ్యూక్ నియాంగు వ్రాసినగ్రంథము
గురు వసుట. వలనఁ గన్నట్లుచున్నది. బుద్ధుఁడు నిర్వా
ణంబు నొందినపదంపటి యప్పువసాయుని

దహనముచేసి యాయన యస్థిక లెనిమిదిస్తూపములయందప్పటివారు
గుత్తుముచేసి యుండగాఁ నశోకుఁడు వానిం జెలచి యస్థికలను వెలికిఁ దీసి
ఉపగుత్తుని సాహాయ్యంబున దేవతాశక్తుల వాగ్దేవి రాజ్యముం దచ్చ
టచ్చట స్తూపంబుల వెలకొలఁదిగ నిర్తింపవలయు నని వాని కౌఠాపించెను.
అవి యటులనే చేసెను. పిమ్మట సూర్యోపరాగకాలంబున నయ్యస్థికల
వన్నిస్తూపములయందుఁ బ్రతిష్ఠింపవలయు నని యశోకుఁ డానతీయఁగా
నవి యేకముహూర్తంబున నట్లొనర్చినవి.

అశోకావదానగ్రంథ మిట్లు నుడువుచున్నది. దహనానంతరము బుద్ధుని
యస్థిక లెనిమిదిస్తూపములయందుఁ బ్రతిష్ఠింపఁ
అశోకుఁడు బుద్ధుని బడియుండఁగా అతాతశక్రు వసురాజు సప్త
యస్థికలను స్తూపంబుల స్తూపములయం దున్నయస్థికలను బయలికిఁ
యందు ప్రతిష్ఠించుట. దీని యొకపాత్రయం దుంచి వానిపై నొక

స్తూపంబుఁ గట్టించియుండెను. అప్తమస్తూపము
నాగేంద్రపాలితంబై, యుండుటందేని దానియం దుండునస్థిక లాయన
కవళంబులయ్యె. ఇట్లుండ నశోకుఁడు తాను శక్తులచే నిర్తింపఁజేసిన

84,000 స్తూపంబులయందుఁ జయ్యస్థిశలం బ్రతిష్ఠింప నభిలషించి నప్పు డయ్యజాతశత్రునిర్మితస్తూపంబు సాటనం బొనర్చి తనంతర్గతాస్థిశలం గ్రహిణి శరత్కాలమేఘంబులభాః భాసిల్లుచుండిన 84,000 స్తూపంబుల యందు నేకదినంబున చూర్యచంకదీపకుఁ డైనయశోకుఁడు ప్రతిష్ఠించెను. పూజనీయఁడను భాగ్యకారియు నైశయాచార్యుఁడు శివకోటి మద్ధరింపు టకై యన్నిస్తూపంబులఁ గల్పించెను. స్తూపవిగ్రాహంబునకుఁ బూర్వము దుష్టా శోకుఁ డనియుఁ, దదనంతరము భక్తాశోకుఁ డనియు, లోకంబున నశోకుఁడు విఖ్యాతఁ జిందెను.

“అశోకావదాన” అనుగ్రంథము నచనకౌవ్యముగాను, బగ్యకౌవ్యము

గాను రచింపఁబడియున్నది. ఇంతవఱకు

పద్యకౌవ్యమయిన

నచనకౌవ్యము ననుసరించి స్తూపవిషయము

యశోకావదానము.

లిఖింపఁబడినది. 8510 లక్షల స్తూపములు

తక్షశిలానగరవాసులప్రార్థనప్రకారము కట్టఁ

బడినట్లును, 1,00,00,000 స్తూపములు సముద్రతీరములయందుఁ బయితుల

చున నిర్మింపఁబడినట్లును, అత్యద్భుతంబుగఁ బద్యకౌవ్యముల వర్ణింపఁబడి యున్నది.

(3) అశోకుని ధర్మయాత్ర.

84,000 స్తూపంబుల నిర్మింపఁజేసినయనంతరము తాదృశుత్వాత్మక్రంబుల

దర్శింప నశోకుఁడు మిత్రావారి యయ్యెను.

ఉపగుప్తుని జన్మవిశేషము

తన సభికులు బ్రోత్సాహపఱపఁగా సుగంధ

అయననివాసము.

ద్రవ్యవిక్రయి యగుగుప్తునియొక్క శ్రుతం

దయినయగుగుప్తుఁ డనుమని నశోకుఁడు

రావించెను. బుద్ధిఁడు నిర్వాణంబు నొందినవీవుట నెకశతాబ్దమునకు

జన్మించు నని మహనీయులు దూరదృష్టిబలంబున వచించియున్నప్రకారము

ఉపగుప్తుఁడు జననంబొందియుండెను. అశోకుఁడు పిలిపించునాటికి మధుర సమాపారణ్యముం దున్న “ఉరుమంద” యనుకొండయిం దాయన వసింపఁబడుండెను.

అశోకునియాహ్వాన మంగీకరించి యాయన 18,000 ధక్తులు వెంటరాఁగ

యమునాగంగానదులమీఁద నాకలలో బహు

ఉపగుప్తు డశోకుని

యొద్దకు వచ్చుట.

వైభవంబుతో యాత్రచేసి పాటలీపుత్రమున

కేతెంచెను. అచ్చట నా రందఱును ఉపగుప్తుని

జాల బహుకరించిరి.

మహామహుఁ డైనబుద్ధుఁ

అశోకుడుపుణ్యయాత్రకై

వెడలుట.

డేయే స్థలంబులను దనయునికిచేఁ బావనంబు

చేసెను యట్టి పుణ్యక్షేత్రంబుల సందర్శించి

నాని నాచంద్రార్కంబుగ వెలయుంపఁజేయు

టకై యాయాక్షేత్రములయందు శిలాదుల

స్థాపింప నిశ్చయించుకొంటి నని యశోకుఁడు

ఉపగుప్తునితో విన్నవించెను. ఉపగుప్తుఁ డంగీకరించి యాయనకుఁ దాను

మార్గదర్శిగ నుండు నని వచించెను. ప్రబలసేనాపమేతుం డైన యశోకుఁడు

సక్రమంబుగ నాయాపావనక్షేత్రంబులను బ్రహ్మానందంబుతో నీక్షించెను.

అశోకుఁడు ప్రప్రథమమున లంబినీవనమును దర్శించెను. దర్శించు

చుండగాఁ సుపగుప్తుఁ డశోకునిం జూచి

లంబినీవనమును దర్శించుట. “మిటికా యిచ్చట గొప్పప్రభువును సర్వ

పూర్వాఁడు నయినబుద్ధముని జన్మించెను. అత్తు

హసీయుని గొగవార్థంబుగ నిర్మింపఁబడినప్రథమభవన మిదియే కనుము.

దీనిని జూచుటచే నత్తుహామభావుని దర్శించివట్లే నేత్రము లానందమందు

చున్నవి. అత్తుహామభి కాను జన్మించినక్షణమున నె యేడడుగులు భూమిపై

వడిచెను” అని శ్రుతపఱచెను. అంతటఁ దత్రత్యజనంబులకు లక్షణంగాఁ

నా శింబుల ధర్మంబు చేసి యొక మ్రాఘంబును నిర్మింపఁజేసి కపిలవస్తునగరమున కళోకుండు పెడఁలాను.

పదఁపడి యశోకుండు బోధివృక్షమును నేవించి యచ్చట సువర్ణవర్షముం గూరిపించినటుల నవరిమితదానంబు
 బోధివృక్షమును కాపంగి యొకయాశానుముఁ గట్టించెను.
 నేవించుట. ఎచ్చట బౌద్ధధర్మమును బ్రథమమున బుద్ధుఁడు
 పలక్షణంబుగఁ బ్రకాశింపజేసెను యట్టి
 ఋషిపట్టణముంజూచుట. “ఋషిపట్టణము” ను, (పారశాధము. ఇది
 కౌశిన్యగరమునకుఁ జేరువనున్నది.) బుద్ధుఁడు
 నిర్మాణముఁ జేందివకుశినగరము నశోకుండు దర్శించి యటులనే యధిక
 దానంబు లొసంగెను. బుద్ధముని యొచ్చట బహుకౌలము నివసించి తన

జేతవనాశ్రమమును
 దర్శించుట.

వక్కులమునిస్తూప
 మునుగనుంగొనుట.

ముచేసెను. అశోకుఁ డట్లు చేయుటకుఁ గారణ మేమనఁగా బౌద్ధధర్మవాగ్ధి
 పకముకొని కౌమునిశ్రమపడలే దనుటయు ఆయన లోకోపకారి కాఁ డను

ఆనందునిస్తూపము
 వీక్షించుట.

టయుఁ గారణములు. బుద్ధుని నిత్యానుచరుఁ
 డైనయానందునిస్తూపమునకుఁ బ్రణమిల్లి యా
 ణ్ణోట్లబంగారునాణెముల నశోకుండు దానం
 బొసంగెను.

(4) వీరశోకుని వృత్తాంతము.

అశోకుని తమ్ముఁ డైనవీరశోకుఁడు ధైర్యసిద్ధుఁడగు ప్రకారము తిర్లంకకు
 అనేకబడుగురువులను నేనించుచుండి. చౌధు
 వీరశోకుఁడు చౌధు పస్యాదులు ముఖాపేక్షఁ గలవా రనియు,
 మితమును ద్వేషించుట. గ్రహము వెలచువా రనియు నిందించుచుండెను.

అతనిని చౌధుతావలంబునిగఁ జేయవలె నని
 యశోకుఁ డనికప్రయత్నములు చేయఁగా నాయన చౌధుపస్యాదుల శోకుఁ
 డెత్తుబారికేలిదిద్దగా నున్నఁ డని వీరశోకుఁ డుల్లంఘించెను. కాఁబట్టి
 తనతమ్మునిఁ గపటోపాయముచేత చౌధుసంఘములఁ జేర్చవలె నని యశో
 కుఁడు ద్వేషించెను.

ప్రభునివ్వాములను ధరించునట్లు మంత్రులు వీరశోకుని మోసముచేసిరి.
 అటుల మోసముచేయుట శోకుఁడు తాను
 వీరశోకుఁడు చౌధుఁ మంత్రులను ప్రేరేపించియు వీరశోకుఁడు లేని
 దగుటకుఁజేయుబడిన యధికారము వహించి నాజనివ్వాంబు లేల
 కపటోపాయము. ధరింపవలె నని; యాయనపైఁ బ్రచండ
 శోపముఁ జూపి యుతని! మరిదండన తక్ష

ణమొ విధించి మంత్రులు చేతుకొనఁగా నాచారము చొప్పున సప్తదివస
 విక్రాంతి సౌనఁగుచు నాయేడుదివములు రాజ్యమేలుట కంగీకరించెను. వీర
 శోకుఁడు మరణదండనకు వెలచి చౌధుధర్మ మనలించివయెడల నది
 తొలఁగిపావు నని యెట్టకేలకు గ్రహించి తన్నతమును స్వీకరించెను. * స్థిర

● కాలాశోకు డనఁగాఁ బ్రథమాశోకుఁడు పాలించుచుండఁగా
 జరిగిన ద్విరీతిధర్మనభయం దీర్ఘవిరవ్యాసుఁడు ముఖ్యాచార్యుఁడుగ
 వర్తించె నని కింహళ దేశపుమహావంశపురాణముం దున్నది. కాలాశోకుఁడు
 కల్పితప్రభు ననియు, దీనిం బట్టి యె గలెంబున విశేషకరింపఁబడిన మూఁడు

చాన్దీసులు అనువాచార్యులు బాధ్యులకు మరదీలు సేసంగెను. వీతాశోకుడు భిక్షువులకు కంగీకరింపుఁ దని మతాచార్యుఁడు సుక్ష్మచెప్పఁగా నశోకుఁ డెట్లుకేలకు సమ్మతించి యాయనకొఱకు రాజనగరమందే యొకయాత్రను మును గట్టించెను.

అయాత్రప్రమమునుండి వీతాశోకుఁడు నిగ్గమించి కుక్కుటాశామపతము నకుం బోయి పిమ్మట విదేహనగరమును చేరి
 వీతాశోకుఁడు యచ్చట మునియయ్యెను. కఠిపయదినంబు
 భిక్షువుగుట. లకు వీతాశోకుఁడు తగ్గవస్త్రధారియై రాజ
 నగరమునకు మరల రాగ నాతని నశోకుఁడు

మిగుల గౌరవించి నుహిమలను జూపుమని యాయనను బ్రార్థించెను. కొని యాయన చూపలేదు. పిమ్మట రాజ్యప్రాంతములకు బహుమారముగ నేగి వీతాశోకుఁ డచ్చట నేకాంతివాసిగానుండఁగా శోగపీడితుం డయ్యెను. అప్పు డశోకుఁ డాయనకు నొప్పిగములఁబంపి యాశోగగ్రవంతునిగాఁ జేసెను.

అక్కలంబున నె బంగాళదేశమందలి పుండ్రవర్ధన నగరములో నుండు
 అశోకుఁడు బ్రాహ్మణసన్యాసులకిమ్యైఁ దోకఁడు బుద్ధ
 పుండ్రవర్ధననగర నేలం బడనై చెను. అట్టిఘోరాపచారము
 వాడుల నురిదీయించుట. సెనవించినందున కశోకుఁడు తన్నగరవాస్త్ర
 వృత్తిలఁ బనుసెనిమిదివేలమందిని నేకదివసం

బున నురిదీయ నాజ్ఞాపించెను. ఆనంతరము కొన్ని దినంబులకుఁ బాటలీ పుత్రుఁడు దున్నయొక మూఁడు బుద్ధరూపవిగ్రహము నేలం గూర్చెను.

ధగ్గనధలు జరిగియుండెననుట పుక్కిటిపురాణ మనియు, గ్రహింపందగి యున్నది.

అయినరాధిని వాని బంధుమిత్రవర్గంబును పటివంబుగ నశోకుఁడు పీఠి
హోత్రున కామలచేసెను. మఱియు బ్రాహ్మణసన్యాసిని బట్టియిచ్చినవానికి
బహుమాన మిచ్చెద నని యశోకుఁడు ప్రకటించెను.

అటులఁ బ్రకటింపఁగా సుకదినంబున రాష్ట్రవేళ భీమువేదధారి యయిన
వీరాశోకుఁ డొకగొడ్డకొట్టములో నుండుట
వీరాశోకుని దుర్మరణము. సంభవించెను. ఇడలు విరియఁబోసికొని ముడ్డి
చానివలెఁగన్పట్టుచున్న యభిమతము బ్రాహ్మ
ణసన్యాసి యనుకొని యాయనను వెగటూర్చి, యాయనశిరంబుఁ జూపి
బహుమతిం బొందెద నని, యాయింటిభాగ్యకాలి తనభర్తకుం దెల్పెను.
ఆయంఁగాపరి యాలిమాటకుం జవనాటక వీరాశోకుని శిరంబు ఖండించి
దాని నశోకుని పన్నిధిం బెట్టెను. ఆశోకుఁడు దానిం జూచి మిగుల కగచి
నిశ్చేష్టుఁ డయ్యె. అంతట మంత్రకులు
అశోకుడు మరణదండనను ప్రాప్తంపఁగా వాప్రకటనను గొట్టివేసెను.
గొట్టివేయుట. మఱియుఁ దనరాజ్యమం దంతటనుండి మరణ
దండనయే లేకుండఁ జేసెను.*

ఈపుణమునకు “ఫాహియాక్” యాశ్రమఁడు వ్రాసిన పాఠాంతర
మొకటి యున్నది. దానియం దాయన లిఖిం
ఫాహియాక్ యాశ్రమఁడు చిన దేవుడఁగా—అశోకునితమ్మని పేరు తెలి
వ్రాసినపాఠాంతరము. యడు. రాజగృహ నగరపరిపరమంబు “రా
బండుగుట్ట” మీద నశోకుని తమ్మఁడు సన్యా
పాటలిపుత్రమం సిగ నివసించి యచ్చట నె ముని యయ్యెను.
దశోకుఁడుభూతములచే అశోకుఁ డాయనను దవనగరికి రమ్మనుమని

* మరణదండన నశోకుఁ డూచుకొట్టుగ నివారింపనటల కాపన
ములం దెల్పుచున్నవి.

శిలాధ్వజసంయుక్తింయత్. శోరఃగా అయన యంగీకరింపవలయునన దన
 నగరమందె యాయనకొలుకు తొలగుట్ట
 నిర్మింపజేసెద నని వాగ్దాన మొసంగెను. అప్రకారమే తనవశమం దున్న
 నేవశాశక్తులకొలుకు నాహారపానీయముల నాయత్తంబుచేసి వాని నాక
 ర్షించి “రేపటిదినంబున మీకు నిం దొనర్చవను. మీ రిచ్చటఁ గూర్చుండు
 టకుఁ బీఠంబులు లేవు. కావున మీరు వానినిఁ దెచ్చుకొనుఁ డని యో
 కుండు వాని కానరిచ్చెను.” అట్లనె మరుదినమునఁ బ్రతికీర్తయ నాలు
 గయి డడుగుల చదరముఁ గల యొకకిలను దెచ్చుకొనఁగా వానిని గూర్చుండ
 నియమించి తృప్తిగ విందొనరించెను. పదంపటి “మీరు మీమీసీతములను
 గుట్టగా నిచ్చటఁ దెట్టుఁ డనియు నాగుట్ట కడుగుభాగమున ■ అడుగుల
 పొడవును, ■ అడుగుల వెడల్పును 71 అడుగుల యొత్తును గల శిలాధ్వజన
 మును నిర్మింపుడు” అని యాశక్తుల కశోకుం దాక్షాపింపఁగా నవి యటు
 లనె యొనర్చెను.

శ్రీ.త 7-వ శతాబ్దమందు హటలిశ్రుతనగరములొక దనకుఁ గప్పడివశిలా
 భవనమును గుఱించి విశదీకరించుటకొలుకుఁ
 చూ్యాకానియాంగు నైనఁ జెప్పినకథ నే చూ్యాకానియాంగు “అను
 వీశాశోకునికి మూడు వీశాశోకయాత్రకుండు లిభించెను. కాని
 మహేంద్రునివ్రాయుట. యారాజనన్యాసి పేరు మహేంద్రుఁ డని
 వ్రాయుచు వీశాశోకునివిషయమై పైని
 లిఖింపఁబడినవృత్తాంతమునె తెలియపఱచెను గండుకథలు నించుమించుగా
 నుకదాగానె యున్నవి.

(5) మహేంద్రుని వృత్తాంతము,
సింహాళదేవీయులు బాధ్యులగుట.

అశోకరాజయొక్క పాలనారంభము చాయవరలికి వేరొకప్రభువుని
వలనఁ గుమారుఁడు కలిగెను. అట్లమారుఁడును
మహేంద్రునినడత గొప్పయింటినాఁడె. అతనిపేరు మహేం
ద్రుఁడు. అతఁడు దుర్యోధుఁడారియై యమితం
బుగ భవమును పెచ్చించుచుఁ గ్రూరస్వభావుఁడై యుండెను. మతేయు
రాజు సెగతాళిచేయునట్లు రాజవేషమును భరించుచుండెను.

అంతట నాతనిచర్య ప్రజలకు మిక్కిలి వికృతముగ మందెను. అశో
కునితో మంత్రిలు మందలింపుగ నిట్లు విన్న
మహేంద్రుని గుర్తు వింది. “జీవా! ఏలినవారికప్పుడు తనకుం
డతనుమంత్రి దగనివేషములు భరించి యురిగర్వియై ప్రవర్తిం
చుచున్నాఁడు. రాజ్యధరిపాలన నిష్కృషా
తంబుగ నున్నయెడలఁ బ్రజలు తృప్తిం గెంది
రాజానం గనురాగముఁ గలిగియుండును ప్రజామరాగంబువలన రాజానకు
సెమ్మది దొరకును. పరిపాలనదట్టము రివి యని మాత్రాత్వము మా శత్రుని
తెల్పికో వానిని భంగపఱచవలదనియుఁ జట్టములకు విరోధముగ నడచిన
వారలను వ్యాయ దేవతకు బలియివ్వవలయు ననియు మాప్రార్థన”.

అవచనములను విని విహుఁడై యుండె సోదరుఁ డగు మహేంద్రునితో
అశోకుఁ డిట్లనియె. “సోదరుఁడా! ను
అశోకుఁడు మహేంద్రుని సంరక్షణ చేయుటకు వారపత్వము వాత్రా
గతినముగ మందలించుట. త్యలనుండి నా కౌగతరుణులున్నది. నీ
యింటి నా కెంత్రువేరు, యెంతరయ కలలో
నీ కెటుంగవా? అది యెంతయు తెట్లు ముఱచిరిది? నీకు పాలనమునకు

వచ్చి స్వల్పకాల మయినది. ఇప్పుడె చట్టముల నిర్ణయము చేసి వానిపట్టు పెట్టు సడలించెదను. నిను శిక్షింతు నేని మనశ్శాస్త్రమును యఃఖిపెట్టిన వాడె నగుదును. శిక్షింపకుండునని జనులు వాపరిపాలనయొడల దురభిప్రాయపడుదురు. దానికి నేను వెఱచితిరవలెను.”

అమాటలు తనగర్వవ్యాధికి దివ్యోక్షధంబు కాఁగా మహేంద్రుఁడు శిరంబు వంచుకొని యపరాధి నని యశోకు మహేంద్రుఁడు నకు ప్రణమిల్లి యేడుదినములవఱకు శిక్షింపక మహావిరాగియై విక్రాంతయొనంగుమని యాయనను వదెను. యోగియగుట. మహేంద్రునకు రుచ్చము లగుసోజనపదార్థములను, నితరసౌఖ్యములను గలుగఁజేయుచు వాయనను గట్టి చీకటికొట్టులా నశోకుఁడు పెట్టించెను. మొదటిదినము కాఁగానే “యొక దినంబు గడచినది యింక వాలుదినంబు లున్నవి” అని కావలివాఁ డటచెను. ఇట్లాడుదినంబులును వాఁడు కేక జేయుచువచ్చెను. ఏడవదినసంబున గతంబునకుఁ బశ్చాత్తాపంబును, ముందునకు మనశ్శుద్ధియు, మహేంద్రునకుఁ బూర్తియయ్యెను. ఇంతయేల యతఁడు యోగి యయ్యెను. తనయం దణిమాదివీడ్చి బండుటంజేసి గగన మార్గమున కెగ పెను. అశోకుఁడు స్వయముగాఁ జీకటికొట్టు సుద్దకుఁ బోయి “తమ్ముడా నీ నింతశీఘ్రముగ మహేంద్రుండ నగుదు వని యూహింపఁజాల నైతిని. మహానీయుండవై విను నీవు నగరమందె యుండవచ్చును. కొండలకుం గుట్టలకుం బోవ శీల” యని వదించెను. అశోకశోకుడు కలార్థవనమును కునివచనంబులు విని మహేంద్రుఁడు ప్రాపం పాటలిత్రుతమందు చక్రగుఱములు తనకు రుచింపవనియై, వాని నిర్దిష్టజేయుట. యొడల నిర్మిం తెందితి ననియు, నేకాంత

చాపమున తాను నోరును వనియుఁ బ్రత్యక్షతర మిచ్చెను. అశోకుఁడందఱు కంగీకరించుచు వగరమందె యాశ్రమము కట్టించెద ననియు, రాజవంశ్యుఁడు పర్యవేషివాసం బొనరించుట యచితము కా దనియు, సశోకుఁడు మరలఁ జెప్పెను. అందున కాయన సమృద్ధింపఁగా వశోకుఁడు భూతాకర్షణం బొనర్చి శిలాగృహంబు నిర్మింపఁజేసెను. గతంబున లిఖంపఁబడిన దీశిలాగృహమె.

తాను బౌద్ధుం డయినవిప్రులు మహేంద్రుఁడు దక్షిణాసిందూస్థానమునకుం బోయి కావేరీనదియొక్క డెబ్బ (రెండునీటి

కావేరీ నదియం నుండు పాయలకును సముద్రమునకును నడుమనుండు డెబ్బలో మహేంద్రుఁడు భూమి) యిండు మఠముకట్టించుకొని యందుం మఠము కట్టించుకొనుట. డెను. పాదుపడియున్న యామఠమువేయిపంప త్సరములు కడచినవిప్రులునును గనఁబడెను.

మహేంద్రుఁ డజిహ్వాదిసిద్ధులు కలవాఁ డైనందున గగనమార్గంబున సింహళ దేశమునకుం బోయి బౌద్ధధర్మము

మహేంద్రుఁడు సింహళ నచ్చటివానికిఁ జిక్కఁగ బోధించె నట.

దేశమునకుం బోవుట. సింహళ దేశ ములమఠ సిద్ధాంతములు దూషిత

ముగ నుండుటందేసి మహేంద్రునిబోధ విన్న

ప్పటినుండి తమపూర్వదురాచారంబులను మాని బౌద్ధమతమును భక్తి యుక్తులై యవలంబించిరి.

• బుద్ధుని నిర్వాణానంతర మొకశతాబ్దమునకు సింహళదేశములు బౌద్ధ లయి రని హ్యూకానియాంగు వ్రాసెను.

• అశోకావదానగ్రంథముం నున్నట్లే హ్యూకానియాంగు యాత్రికుఁడు బుద్ధునియనంతర మొకశతాబ్దమున కశోకుండు వచ్చె నని లిఖించెను. సింహళత్రరాణముద్రకార మాకొంఱునకు కాలాశోకుఁడు వచ్చె నని చెప్పు వలెను. కాలాశోకుఁడు కల్పితప్రభు వని గతంబున లిఖంపఁబడియున్నది.

(6) అశోకుని పుత్రుండైన కునాలుని వృత్తాంతము.

కునాలుని గ్రంథుతోడఁబడిన యీ చోట అశోకుడు జ్ఞాపకార్థము కట్టించిన దని యొక స్తూపమును క్రీ. త. ఏడవ
స్తూపము శతాబ్దముందు యాత్రకుల కావ్రదేశ నామము
చూపిరి. కునాలునివృత్తాంత మిక్రింద లిఖిం
పఁబడుచున్నది.

తనప్రాంతప్రియయుఁ బ్రసన్నతనమునైన “యదంతిమిత్ర” యనుబాఠ్య
గ్రంథమునకొకటి వయోవృద్ధుఁడయ్యి అశో
కవ్యవక్షత్ర తనసవతి కుడు తిష్ఠనియ్యి త్రి యమనామెను బెండ్లియా
పుత్రునిమోహించుట. డెను. ఆమె చంచలస్వభావము కలది నుం,
వ్యభిచారిణియు నయియుండెను. తనసవతి

(అసంధిమిత్ర)యొక్క పుత్రుఁడైనకునాలుని వేత్రిసోకర్యముం జూచి వలచి
యామె యతినిపైఁ గన్న వేసిను. ఆమె తనకుం జూపుచున్నభావవిలా
సములను, విరహ వేదనను గనుంగొని కటకటంబడి పుత్రుఁడైన తను నట్లు
వలచుట బహుపాపం బని గెల్పి కునాలుఁ డామెను నిరాకరించెను. తన
చక్కఁదనమును, ముక్కువను లెక్కనీయక యక్కనాలుఁడు గ్రుక్కఁజేసె
దని మిక్కిలిగ నక్కొంత రోపంబూని యతినియెడల మోహంబు మాని
ద్రోహంబుఁ బూసెను. కునాలుఁడు తన

అమెద్రోహచింతన యోగ్యతచే నామె యయోగ్యత నణఁచి
నంనున కామె యతిని ప్రాణంబుఁ దీయఁ

టతై గాఢనూధానోచవధరాయణియై బహుమార్గమునున్నతక్షకలానగర
మునకు రాజప్రసిద్ధిగాఁ బంపుచుని అశోకునితోఁ దేనియలొలుకువలయుటలం
బల్కినది. అశోకు డామెమాటలఁ బొందించి కునాలుని రాజ్యవత్రిసిద్ధిగాఁ
బంపుచు “ఏయత్రయపుటాద నాదంతదిహ్నిములు కలముద్రయుండును

యవియే నామః త్తరువు లని వస్తుము” అనిని పుత్రునకుం తెప్పెను. తిక్కరక్షిత
మట్టుమీసినపగ దిట్టంబుగఁ దవమనంబున నెట్టుకొన నునానిఁ జంపుటకు
ననుయము చూచుచుండెను. కొన్ని నెల లయినకర్వాక తక్షణిలయం దున్న

మర్రివీళ్లంబునకు తిక్కరక్షిత, యశోకుడు
తిక్కనక్షత్రయొక్క పంపినట్లుగ లిఖితమాప మయినయొకయుత్త
ద్రోహకృత్యము. రువును బంపెను; దానిమీఁద రాజకీయమైన
యొట్టపై నపుముద్ర వేసెను; మఱియు నశో

కుడు నిద్రించుచున్నప్పుడు రహస్యముగా దానిపై నశోకునియొక్కదంత
చిహ్నములతో ముద్ర వేసెను. అలిఖిత మేమనఁగా “మంత్రిలారా! యీనా
యాజ్ఞ మీకు అందఁగానె నాపుత్రుఁడైననకునాబునియొక్క నేత్రంబులఁ దెగ
లించి మరణించుటకై యాతని, నాతనిభార్యను సగృహకులకుం దోడ్కొని
పోయి విడుపుడు.” అలిఖితము తమకుఁ జేరఁగానె మంత్రిలు విభ్రాంతి
నొంది నిశ్శేషులై కొంతసే పేమియుఁ దోచకయుండిరి. వారి తొట్టు
పాటుం బూచి కారణ మేమని రాజపుత్రుండు వారి నడుంగఁగా వారులిఖి
తం బంతయుఁ దెల్పి. “జేవా! ఈలిఖింబునకుఁ గారణంబు కానరాదు.

ఇది ద్రోహకృత్యంబుగ మాకుం దోచుచున్నది. ప్రభువునకుఁ దెలియ
పఱచి వారిముత్తరువు మరలవచ్చునంతవఱకు మియువఁ జెఱసాలయం దుండె
దము. అని విన్నవించిరి.” అంతట “మంత్రిలారా! జాగ్రత్తపడఁడు.
రాజ్యాజ్ఞ చెల్లెత్తవలెను. ఇది నాజనకుండు పంపినయుత్తరువె యయినందు
కాయన దంతచిహ్నంబు లీలిఖితంబుపై నుండుటయే ప్రబలసాక్ష్యము. ఇది

‘ద్రోహకృత్యము కాదు.’ అని రాజపుత్రుండు
ననఁచుచు రాజ్యాజ్ఞ తలి దుర్బాధుఁడైన చందాలు నొకనిఁ బిలి
ప్రకారము కన్నులఁ పించుకొని స్రుదుతోడించుకొనెను. రాజ్యాజ్ఞ
తోడించుకొనఁడు. నిట్లు చెల్లించి భార్యాసమేతుడై యంభోడై

రాజకుమారుడు భిక్షువులతోనును దేశములలో నిడుగుచుండెను అటుల సంచరించుచు బహుప్రయానము పడుచుఁ బాటలీపుత్రము వా రిరువురు చేరిరి. అచ్చట రాజపుత్రుఁ డిట్లు విలసించెను. “అయ్యో! చలియు నాక

లియు న న్నొంతబీడించుచున్నది. గతకాలం కునాలుఁడు భిక్షుఁడై ఋన రాజపుత్రుండనై యుంటిని. ఇప్పుడు పాటలీపుత్రముఁజేగుట. భిక్షుపాత్రుండనైతిని. నన్నుం బ్రకటించు కొని నాకు ప్రోహం బొనరించినవారలు తగుతీర్పు బొందునట్లు చేసెదను.” ఎట్లుల నె యారాజమృదం నగరాంతః పురములోనికిఁ బోయి యెలుఁగెత్తి యేడ్చి మనసునరుచేయఁజాలు దుఃఖకర మయిన యొకపాటను బాడెను.

అశోకుఁడు మేడపై నొకగదిలో నుండి యాపాటను విని యా యొద్ది కయు, గంతస్వరమును, దనతనయునిదిగ నూ అశోకుఁడు కునాలునిం హించి యా గాయకునిఁ బిలిపించెను. ఆతనిం బొందినఁబంతుట. జాడఁగానె తనపుత్రుం డని యెఱింగి నేత్ర విహీనుండై, భిక్షుఁడై యుండుటఁ గనుం గొని దుఃఖపొగరంబున యునింగి “తండ్రీ, ■ న్నిట్టి దురతస్థపా లెవరు చేసిరి? అని యశోకుఁ డడిగెను. రాజపుత్రుఁడిట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. “జనకా! తల్లిదండ్రులయందు నే నేమో భక్తిరోపంబుఁ జేసితిని. దానం జేసి నా కిట్టి దురవస్థ జైవికంబుగ సంభవించెను. నాయందుఁ గలదయచేత గతకాలంబున నొకయు క్షరువు తమకు పంపితిరి. ఆయాజ్ఞను మీఱుటకు శక్తుండను గాఁజాలక విధించినకత్తు ననుభవించితిని.”

అనియంతయు తివ్యరక్షిత చేసినతాపకృత్యమును, ద్రోహముఁగా గ్రహించి యశోకుఁ డామెను తీనపహితంబు గనె కాల్పించెను. మఱియు వాద్రోహ తివ్యరక్షితను

గార్పించుట. కృత్యముతో సంబంధించినవారి నందఱిని కొద్దివారిని, గొప్పవారినిఁ దగినకిత్తు వాయన చేసెను. దోషు లయిన సామాన్యజనులను వధించె నని యొకగ్రంథ మును హిమాలయ పర్వతములమార్గమున ఖోటె (Khoten) ఎచు రులకు వారు బంపినేయఁబడినట్లు మఱియొక గ్రంథమువల్లను తెలియుచున్నది.

మహాబోధివృక్షసమీపముం దున్నమనములో నికసించుచున్న “ఘోష” నానుభేయం డగుమహాయోగియొద్దకు మహాఘోషనామభేయఁడగు బుని వెంటఁబెట్టుకొని వెళ్లి యశోకుడు మునిని సశోకుఁడుదర్శించుట. తనకొడుకునకు నయనంబు లొసంగు మని ప్రార్థించెను. బౌద్ధులందఱు తన సన్నిధికి రావలె ననియు, వచ్చునపుడు ప్రశంసామహ్యుఁడు సుకపాత్రను దేవలయు ననియు బౌద్ధధర్మబోధను దనవలన వివర వినియు వయోగిప్రంగతం డశోకునితోఁ బర్కెను. పురుషులు, స్త్రీలు, బహుజను లటులసమహుడిరి, నా బౌద్ధయోగి చేసినధర్మబోధను శ్రవణంబు చేయఁగా వాని నేత్రములనుండి నిగ్గమించిన యానందబాష్పముల వాయన యాజ్ఞప్రకారము తమహస్తంబుల నున్నపాత్రముల నింపిరి.

ఆపాత్రలలో నున్న బాష్పజలం బంతయు మెకసువర్ణపాత్రలోఁ బోసి యయోగి యిట్లు వచించెను : “నేను మహానిః! మరల బోధించినదంతయు బుద్ధముని చేసియున్న సేత్రంబులు అభించుట. బోధలలో నత్యద్భుతమైవది గాదని, నేను బోధించినదానిలో దోష ముండెనేని యిప్పుడున్నట్లే యారాజపుత్రుం డుండుడై యుండుగాక లేనియెడల నీరాజపుత్రుఁ డీయుదకంబుతో సేత్రములఁ గడిగికొనివతోడనే యాతనికి సేత్ర

దృష్టి లభించుగాక” రాజపుత్రుం డంతట నాముదకంబుచే నేతకాళనం బొనర్పగా దృష్టి కలవాడయ్యెను.

(7) తివ్యనక్షత్రను గుఱించిన కథ.

అశోకునిభార్య యయినతివ్యనక్షత్ర తననవతికొమారునితో నగమ్యాగ మనం బొనరింపఁగోరి తనవలపు నాతఁడు తివ్యనక్షత్ర రాజ్యాధి నిరాకరింపగా నతనియెడలఁ గ్రోధంబుఁ కాగను చే నుట. బూని పగదీర్చుకొనఁ జఱిచేదియుండె. అ ట్లుండ నశోకుం డక్కలంబునఁ బ్రవలలలోగ నీడికుండై జీవించునటులఁ గనుపట్టకుండెను. ఆనమయంబున నశోకుఁ డవ్యధిచిత్తుఁ డైయుండుటంబొవి రాజాధికారము నామెయే వహించెను. అశోకుండును గొన్నిదినంబులవఱ క్కామెకు సర్వాధికార మిచ్చెను.

తనబాడ్డ మనివార్యమనియు, దాను జీవించుననియుఁ దలఁచి తనపుత్రుఁ డయినకుమారునికీ బట్టాభిషేకముఁ జేయఁ అశోకుఁడు గోరితి ననియు, నతని శిష్యుముగఁ దిరిసింపు మనియు, తివ్యరక్షితతో నశోకుఁడు చెప్పెను. ఆమాటలు వినినతోడనే కుమారుండు సింహా

సనమెక్కినయెడలఁ దా నెందునకును గాకుండఁ బోదు నని యామె తలఁ చెను. కావున నశోకునితో నామె యిట్లనియె! “ప్రాణవాధా! మీబా డ్యనివారణం బొనర్పఁగలను. కాని మీసన్నిధికి నైద్యు లెవ్వరును రాకుండు నటుల నాజ్ఞాపింపవలెను.” అశోకుఁడ ట్లానశీయఁగా నీవగరమందు ప్రభు వుయొక్క బాడ్డముం బోలు బాడ్డముచే బాధపడుచుండు త్త్రుమనిఁ గాని, స్త్రీనిగాని తనయొద్దకుఁ దీక్షికొనిరావలయు నని. యామె ప్రభుర ముంచెను.

అట్టిరోగముచే గొల్లఁ జోకఁడు శ్రమపడుచుండుట సంభవించెను.
ఆగొల్లనిభార్య తనకుగనితెనులు మెకవైయ్య
కొన్నివత్సరముతోకుని నికి పని ప్రరంబుగఁ బెల్చి వ్యాధిం దీర్చు నని
బాడ్డనివారణచేయుట. ప్రార్థింపఁగా నాతఁడు రోగినిం జూచి
బాడ్డము నిరుద్ధించెద నని వాక్రుచ్చి పిచ్చుట
వానిం బరికిరించి తివ్యగతీతకడకుం గొంపోయెను. ఆమె వానిని రహస్య
స్థలంబునఁ జంపించి వానిగర్భగోళమును గోధింపఁజేయఁగా నన్నగోళములో
మెకటికము కాన్పించెను. ఆమె యంతట దానిపై మిరియెను. అల్లము
వీనిరసముఁ బోయఁగా నది చావదయ్యెను. పిచ్చుట మల్లిరసమును దానిపైఁ
బోయఁగా నది వచ్చెను. ఉల్లిగడ్డ తినివయ్యెడల బాడ్డనివారణ జుగువని
యామె యుకోకునికిం బెప్పఁగా క్షుద్రయుఁడనైయుండి యుల్లి నెట్లు తిండు
నని యుకోకుఁడు చింతించెను. బౌద్ధముగాఁ దినుమని యామె చెప్పెను.
అకోకుఁ డటులనఁ జేసి యారోగ్యముం జెందెను.

(8) అకోకుని వాగ్దళ్యము.

బౌద్ధశైల్యమునకు శతకోటినువ్వునాణెముల మెసంగ నిశ్చయించు
కొన్నవాఁడై యుకోకుఁడు తనకు వృద్ధత్వము
బౌద్ధపంథుమొనఁగి వచ్చుఁపుటికిఁ దొంబదియాఱుకొట్ల నాణె
కకోకుఁ డమితవ్యయము ముల సమర్పించియాండెను. తనకురణము

● గంగానది ప్రవహించుప్రదేశముం దుండువార లుల్లిని గాని,
పెల్లెల్లిని గాని దివ రనియు, చండాలులు మాత్రము తిరిగి రనియు “ఫా
హియాకా” యాత్రకుఁడు ప్రాసీయఁడెను. ఆయాచార మిప్పటినిఁ
గలదు. గొప్పకులములవారు వానిలోనిపదార్థము మాంసముం బోలు నని
తలఁచెదరు.

చేయటం. నకుఁ బూర్వము తనప్రతిజ్ఞను వెలువేర్చుకొన వలెనని తా నొక సమర్పింపవలసినవాలుగు కోట్లను జెల్లించుటకై తనవగరముండున్న “కుక్కుటారామ” మనుమత మునకనుదినమును వెండిబంగారముల నమితముగఁ బంపుచుండెను. ఆకాలం బున కునాలునికొడు కనఁగా నశోకునిమనుమఁ డయిన “సంపాది” యువ రాజుగా నుండెను. * అశోకుఁ డమితధనవ్యయమువలన క్షీణించుచున్నఁ డనియు, నింక నిట్లులనే చేయుచుండినయెడలఁ బరరాజుల నెదిరించుటకుఁ గాని, తనరాజ్యమును గట్టించుకొనుటకుఁ గాని, కట్టండుగా నుండఁ దనియు, మంత్రులాయువరాజునకుఁ దెలియఁజేసిరి.

కాబట్టి యాయువరా జశోకుని కిఁకమీఁదట ధనం దీవల దని కోశాధికారి (ఖజాన్దీ) కాళ్ళాపించెను. ఇట్లు అశోకుఁడు ద్రవ్యాభివంబునకు మిగుల వగచి తనప్రసాద మృద్ధులపాత్ర పాత్రలను మొదట స్వర్ణపాత్రను, దివ్యుట రజతపాత్రను బడఁచడి యయోమాయ (ఇమఘ) పాత్రను, గ్రమంబుగ మనంబున కిచ్చివేసెను. తుదకు మృద్ధులపాత్రలో నశోకుఁడు భుజింపవలసివచ్చెను.

అశోకుఁ డంతట జింతాక్రాంతుడై తనపరిజనంబుచేయు నకారవంబునకు మిగులఁ గినిసి యారాజ్యమునకుఁ బ్రభు వెవ్వఁ డని తనమంత్రుల నడిగెను. “మహా కుక్కుటారామమతమున రాజా! మీరె ప్రభువులు” అని వారు విస కామలకంబుబంపుట. యవిధేయతలతోఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చిరి. అశో కుఁడు తనకన్నీరు మున్నీరుగాఁగఁ దుఃఖిం

* సంపాది జైనమతాభిమాని యయినట్లు జైనశ్రుతానులయం దున్నది కాని తనసాక్ష్యము దొరకలేదు.

మను “మంత్రిమూలా! ముఖస్తుతిగ మీ రేల యసత్వ మాడెదరు. నేను రాజ్యభ్రష్టుడ నయియున్నాను. నా కిప్పుడు నీచదశ వచ్చింది. నాచేత నున్న యీ యామలక ఫలము (ఉసిరికాయ) తప్ప నాసా త్త్వి నే నెరుల కియ్యగలిగిన దెద్దయు లేదు.” అని పలికెను. పిమ్మట నశోకుడు తనచేత నున్న యామలక ఫలమును “కుక్కుటారామ = మతమునకుఁ బంపి మతస్థుల కిట్లు తెలియజేసెను. “మతస్థులారా! మీకు నేను పంపగల కడపటివస్తు విదియె. భరతఖండాధీశుని గొం యిటుల పున్నది. నారాజత్వమును, నాయధి కారము నన్ను విడిచిపోయినవి. నన్ను వ్యాధి యాక్రమించినది. ఔష ధము లేదు. వైద్యులు లేరు. మతాచార్యసంఘము తప్ప నాకు నేమి దిక్కు లేదు. నే నర్పించిన యాఫలంబు నాకడపటిదానంబు కావున మీ రందఱును దానిని బంతుకొని యనుభవించుకేడెద.”

అశోక రా జింకొకసారి తనమంత్రి యయినరాధాగుప్తు నిట్లడిగెను :
“మంత్రి! యీ దేగమేలురా జెవడు?” “శండ్రి! తమరె ప్రభువు లయి యున్నారు” అని మంత్రి ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

అశోకుడు మనస్సును నిబ్బరించుకొని యిట్లు వచించెను.

(1) “ఇంద్రనీలమణులకొంతులను బ్రోవుపొసినట్లు ఈమున్నీరును మొల మాలుగఁ గలయీసాగరమేఘులను నానా అశోకుడుమతస్థులకుతినఘామి విధఘాషణంబులకు మూలంబు నైనలోహ నంతయు ధాగబోయుట. గనులచే నలంకరింపఁబడినయువరిభాగంబు గల యీరత్నగర్భను పదుప్రతీపాధారక మయినయీసర్వంపహను నేను బౌద్ధసంఘమునకు ధారాదత్తంబుఁ జేసిరిని.

(2) ఈమహాదానఫలంబుగ నే నింద్రపదవిం గోరను, బ్రహ్మపదంబుఁ గోరను. వరీచేగంబును మించి నశించునట్టి యీరాజ్యవైభవంబును గల నైనను గోరను.

(3) పరిపూర్ణమైన బౌద్ధధర్మమును విశ్వసించి నే సుసంగిన యీ దానమువలన నే నుపేక్షించుప్రతిఫల మెన్నియనఁ బరమమునును కోరు జలేంద్రియత్వమే. దీనికి నాకం బుండును. *

అశోకుఁ డిట్లు వదించి దానపత్ర అశోకుని నిర్వాణము. మును లిఖింపఁజేసి యుద్రించి నిర్వాణంబు సొందెను.

బౌద్ధసంఘమునకు శతకోటి సువర్ణ బౌద్ధసంఘమునాగివలన నాదేముల సుసంగద నని యశోకుండు చేసి భూమి నంతయు మంత్రులు యున్నవాగ్దానములో నాలుగు కో ట్లింక మరలఁ బడయుట. నియ్యవలసియుండితందున మంత్రు లానా దెంబులను సంఘమున కిచ్చి భూమిని సంఘ మువలన తురలఁ బడిన యశోకునిపాత్రుం డయిననంపాదిని సింహాసనమెక్కించిరి. అనంతర మాచువకుమారుఁ డయినబృహస్పతి రాజ్యమేలెను.

కా. హింసాసంహారబౌద్ధగ్రంథములు ధాత్రీమం డశోకుండు భక్తిం దాత్మత్వము సత్యకీలమును బ్రోవింగ్ని, భూతారిచే తం గావ్యంబును గొన్నకాఁ డనుమఁ జిత్రిం బొగ్గిం దిచ్చి, యా నందం లిచ్చు; జరిత్రకుం దగక నున్న స్నేహి కాలంబునకా.

సింహాసనంబుపైరాలములయుం దున్నది యున్నట్లుగా విషయంబు లిండ్లు వ్రాయఁబడినవి. ఆరెండుపురాణములే యుండొంటితో ననేక విషయములయందు భేదించుచున్నవి. కాసవాదిగ్రంథములకు బొత్తిగ నను

* పాటలీపుత్రమునకు దక్షిణముగ నున్నయొక కిలాస్తంభము మీఁద నీభూదానము లిఖింపఁబడి యున్న దని ఫాహియాక యాత్రకుండు వ్రాసెను. కాని యా స్తంభప్రజ్ఞానము కానరాలేదు.

మూలించును. కాఁబట్టియే నానిని జరిత్రకారులు గ్రహింపరైరి. అత్రురాలా
మలయినను అకోమఁడు మహాకర్తినంపమ్మఁ దెనియు, బొద్ధభర్తాచరణ
మందు బహుపరాకాష్ఠఁ గలవాఁ దెనియు, విపత్తుకితొదత్తుం దెనియు, సాధు
సజ్జనపత్తుం దెనియు, ఘోషింపుచుండును, కడమయినంగ తాంశములను జను
చురు అపేక్షింపవగును.

13-వ అధ్యాయము.

ఉపసంహారము.

బౌద్ధమతావలంబనమునకుఁ బూర్వ మశోకసక్రవర్తి యితరరాజులవలె

రాజవిరోధములయందు దాసత్వము గలిగి యున్న

అశోకుఁడుసహజముగ లయనతనసోదరులను వధింపునంతటి క్రూర

సుగుణకలితుఁడు. హంకారమై యుండె నని బౌద్ధపురాణముల

యందు యుండెను. అశోకుఁడు బౌద్ధమత మన

లంబించినప్పటి నట్టిదుర్గుణము లాయనయందు దంతరించె ననియు, ఆపురాణ

ములే తెల్పును. బౌద్ధమతముయొక్క ప్రాకృత్యమును దద్దోధనముయొక్క

సామర్థ్యమును నిరూపించుటకై యట్టిప్రాంతలను బురాణములయందు

ప్రాసాదమున యశోకపరిత్రకాదుఁడు వృథఁబుగఁ బ్రతిపాదించెను. కావున

అశోకుఁడు సహజముగ భూతదయాదిసుగుణములు కలవాఁడనియే చదు

వరులు గ్రహింపందగియున్నది. అశోకునియందు భూతదయాదిసుగుణబీజ

ములు కలింగరాజ్యజయనంతర మాయనకుఁ

బౌద్ధమతముచే గలిగినవిచారమువలన సంకురించినవి. అయ్యది

అశోకునిసుగుణములు కురములే యాయన బౌద్ధమత మవలంబించు

పెంపొందుట. అశోక గారణములై యుండును. బౌద్ధమతమును

భూతదయాది సుగుణములతో మూలంబుగఁ

గలదగుటచే దద్దోధనసంబువలనఁ దైవఁ జెప్పినభూతదయాద్యంకురములు

అశోకునియందు ప్రబలి వృక్షంబులై సత్కార్యరూపఫలంబుల ననేకంబుగ

ఫలించినవి.

అశోకునియందు

అశోకునియందు బ్రహ్మాంధిక భూత

భూతదయాది

దయాదిసుగుణములు చదువరులకుఁ గన్నులఁ

కుగుణములుండుటను

గట్టివట్టగపడుటకై యాశ్రించ విశదీకరింపఁ

నిరూపించుట.

బడుచున్నవి.

(1) భూతదయ—నరులకే కాక పశువులకును వైద్యకాలల శేర్షులచి
తన్నిమిత్తమైవిదేశములనుండియు నొకభూలం దెప్పించి యాదేశమునునాటిం
పజేసెను. కాటసాయలకు విక్రాంతిభవవాదుల నకుర్చెను. గొడవంబడియున్న
బడుగులు లేడిదపు నేరములఁ జేసియున్నను వారల మన్నించెను. జీవహిత
నకు వెఱచి యుద్ధముల మాసెను. జీవహింసను విషేధించుచట్టముల ననేక
ములఁ జేసి తనసువారమొకటకు జంతువులఁ జంపనీఁ దెల్పెను. ఈమొద
లయినవి అశోకునికి గలభూతదయకుఁ బ్రబలసాక్ష్యములు.

(2) వాత్సల్యము—పవిత్రక్షేత్రదర్శనకాలములయందును, ఇతరపుణ్యది
వసములయందును, అశోకునిచే నెఱపఁగఁబడినయమిత్రదానములే తాత్కా
లములు.

(3) నరమరసహాసము—తా నవలంబించినమతము నేయిదిరమతములవా
రవలంబింపవలె నని సట్టుదలలేక వారలు తమతమమతధర్మములఁ జక్కఁగ
నమష్టించి తత్సారానుభవముకలవారైననో నది చాలు నని తెల్పెను. తన
మత మవలంబింపనివారలయొడ దోర్తనయ్యుఁ జూపలేదు. మఱియు ఆర్యము
తత్కలయినబ్రాహ్మణసన్యాసులకును జైనమతకాళువా రయినయజ్ఞకులకును
గుహాగృహదానములను జేసెను. అశోకునిపరమరసహాసమున కిదియే యని
వార్యద్వైష్టాంతములు.

(4) వాద్ధ ధర్మాచరణము—వైన మడువఁబడినసుగుణములు వాద్ధ
ధర్మానుకూలములే యయియున్నవి. ఇవి గాక వాద్ధధర్మకుం దింక నేరింబ
నలు కలవో యని యన్నియు యథావిధిగఁ బరమోత్సాహంబుతో వాచరిం

చెను. వానిలో ముఖ్యమయినవి పరిగణింపఁబడును. (1) పెద్దలను బ్రాహ్మణులను గౌరవించుట, (2) పుణ్యతీర్థయాత్రఁ జేయుట, (3) విరాగి యగుట, (4) మనశ్శుద్ధిఁ గలిగియుండుట, (5) సత్యముఁ బట్టుట, (6) బౌద్ధధర్మమును బయలుపఱచునోపించి వార లాచరించువటులఁ బ్రోత్సాహపఱచుటయు, ఈకడపటివానినే ధర్మదాన మనియు, దీనిని మించినదానము లేదనియు, బౌద్ధమత మెంతయుఁ దెల్పును. ఈధర్మదాన మశోకుఁడు విశ్రులంబుగఁ జేసి యది యర్పినియొగము కావించుటకై ధర్మాధికారుల నియమించెను. కాసనములఁ బ్రకటించెను. ఇంతయేల యశోకుఁడు నైవమహిమలు కలఁవాఁడని ప్రజలు భావించునంతటి వేగముగ నద్భుతకార్యము లనఁగాఁ జిత్రించిత్రిస్తూపాడులను నిర్మింపఁజేసెను. కాసనములను బ్రహ్మాండములైనకెలల వైనను, కిలాస్తంభములవైనను దెక్కించెను. తాను భిక్షువయ్యెను. ధర్మోపదేశకులను బరదేశములకుఁ గూడఁ బంపెను. ఇ నన్నియు అశోకుఁడు నిజ మయినబౌద్ధుఁ డనుటకు నిర్వివాదవిషయములు.

(2) నిరుపమానపాలనాపాండిత్యము.—బౌద్ధధర్మమును దానాచరించుట యందుఁ బరులచే వాచరింపఁజేయుటయందును అశోకునియద్యములకు దినారాత్రములు చాలెనా యనుటకుం దగియుండఁగ నించుమించుగ నాసీ తుగ్గిమాచలపర్యంతమసీతుండలంబును జండకాసనుండై సర్వజనానురంజకంబుగఁ బరిపాలించుచు వైస్వత్సవస్థ, రాజ్యవస్థవస్థ, వ్యవసాయాభివృద్ధి శోశవృద్ధి యాదిజయంబులయందుఁ బాలుపారిక లేక ప్రవర్తింపుచుండె. కావుననే స్వరాజ్యమం దంతఃకలహంబులు గాని పరరాజులు దండెత్తి నచ్చుట గానిసంభవింపదయ్యె. ఈమొదలగునవి యశోకునిపాలనాపామ ద్యంబునకు నతర్క్యలక్ష్యంబు లయ్యె.

(3) శిల్పవిద్యాభిలాష.—ఇలఁ గలసకలకళలకు కల ననుదగినయాభరత భండంబునం గుండుశిల్పవిద్యాకళల్యమునకుం బోడుగఁ బరరాజ్యవిశే

పంబుల గ్రహించి శిల్పకారుల కుటీరము బ్రవీణులఁ జేసి జగన్మోహనము లైన శిల్పకృత్యంబుల తెలియించఁ జేసె. చూపబడు వని జేవతాకృత్యంబు లుగఁ దోచె. ఈకృత్యంబులె యోకుని శిల్పవిద్యాభిలాషకుఁ బ్రబల నిదర్శనంబులు.

పైన నుడువఁబడిన ధూతదయాదిసుగుణము విశేషంబులంబట్టి యోకుని

బుద్ధివైభవంబు వేనోళ్లం బొగడఁదగియున్నది.
అలోకుడెల్లప్పుడు కనుక నే యొకగ్రంథకర్త యిట్లు వ్రాసెను.
స్త్రీణీయుఁడనుట. “అలోకుఁడు భరతఖండమునకుఁ జేరిన మేలు
నేరాజును దనదేశమునకుఁ జేసియుండలేడు.

యూరోపుఖండముం నుండు వాల్కానసి మొదలఁకొని ఆసియాఖండమువలె జపాను వలకును సయాందేశము మొదలుకొని సైరీరియా దేశముం నుండు తెయికలుపరమ్మవలకును అలోకుని పేరు గౌరవింపఁబడుచుండుట యబ్బు రముకొను. బహుజను లెవ్వనిని జ్ఞప్తియం దుంచుకొందులో యెవ్వనినాకు నును గౌరవంబుగ స్తరింపుచుండులో వాఁడె మహనీయుఁ డైనచో అలో కుఁడు మహనీయుఁడె యగును. కుటీయు నలోకుని లోతుకచక్రవర్తి యైన మహాశిఖరు (Caesar) కంటెను, ఇంగ్లాండుదేశపు రాజయిన మహారాజు కంటెను ఘనుఁ డని తప్పక చెప్పువలెను” ఇట్లలోకుఁడు తా నానంద హృదయుఁడై తనప్రజలనుగూడ నానందహృదయులం జేసె గానఁ దనవారుం బును సార్థకపఱచుకొని తనప్రజలనుగూడ అలోకులఁ జేసె ననందగియున్నది. కావున నలోకుఁడు మన శిల్లప్పుడును స్త్రీణీయుఁ డైయున్నాఁడు.

బహుకుటుంబపాలనంబె రాష్ట్రపాలనం బగుం గావున రాష్ట్రపాలన ధర్మంబులు వ్యర్థికుటుంబములకు అనుతరం
అలోకునిచరిత్రనుండి బుగ ననుకూలించును. కావున ఈ చరిత్రం
కుటుంబపాలనధర్మం బనువృత్తకుటుంబాధిపతియొ అలోకునిధర్మం

నెలుంగుట.

బులగ్రహించి యథాయోగ్యంబుగఁ గులుంబ

పాలనఁ జేసికొనఁ దగియున్నది.

పరమతగుణవిశేషంబుల బోధిండుగ్రంథములఁ జనువువారును, ఉపన్యా

సంబుల వినువారును, స్యమతమందు దురభి

పరమతనిరసనము

మానముఁ గలవా రంబు లేని అవిశేషంబుల

కూడ దనుట.

గ్రహించక యామతముల నిరసించుటయు లేదు

మత ముల్కృష్టమగున దని చెప్పుకొను

టయుఁ దటస్థించుచుండును. ఇట్లు దురభిమానముచే సంభవించునట్టియూ

బుద్ధిబాద్యమునకు దివ్యోత్పదప్రాయ మగు సుకృతార్థం నీయశోకునిచరిత్ర

మండి చనువరులు గ్రహింపవలయును. ఆ దెద్దియన పరమతసహిష్టలేయే.

ఏమతమందుఁగాని కడలేచుత్రోవలు లేకపోలేదు. నీతులు బోధింపఁబడక

పోలేదు. కావునఁ దనమతమే యుక్తృప్తమైన దని యనుకొనుట గొప్ప

ప్రమాదము. అన్యమతస్థు లధోగతిపా లగును రనుట కేవల సామాన్యమే

యగును.

ప్రతిమతమందును వ్రాముఖ్యముగఁ జెప్పఁబడినకొన్ని ధర్మవిశేషంబు

గలందును. అట్టివిశేషంబులు పరమతమం

అన్యమతధర్మవిశేషంబుల నున్నమాత్రమన వానిని నిరసింపకూడదా?

గ్రహింపవలెను. సుగుణ మేమతమందున్నను సుగుణమే

యగును. దుర్గణము కానేరను. కావున నట్టి

సుగుణములు గ్రహించుట యొప్పనికైనను ప్రయస్కరంచే. మఱియుఁ దా

మెఱింగిన ధర్మంబును బరులకు బోధిం

ధర్మమును బరులకు

చుట యుత్తమమానవధర్మంబు. అట్టిబోధను

బోధింపవలెను. బహుశు గ్రహింపలేకుండికను గ్రహించి యా

చరింపకుండినను వానియొడలఁ గోపద్యమే

దులు పహించుట యనుచితంబు. వానియసమర్థతను, నిష్కర్మమునకును, విచారపడి తగురీతిని వానికి మరల బోధించి వానిని బ్రోత్సాహపఱపవలయును. ఇట్లున్న తనవిధిని నామ నెఱచేర్చితి నని మాత్రము తండకు సంతోష్యం జేందవలెను. ఈ దెప్పబడిన లక్షణంబు లన్నియు అశోకునియందున్నవి. కౌతూహల భూతవయ పరమతసమానాద్యుత్కృష్టలక్షణబోధకంబుననయీ యశోక చక్రవర్తియండి చనువరులు గుణవిశేషంబులను గ్రహించి పోలు పడయుదురుగాక.

చ. మతములు ధర్మనూత్నముల మానుగఁ జెల్పును గాని వానికిఁ
జతపడి దైకమత్యము విచక్షణఁ జేయఁగ లేనివారు దు
ర్జిత మని యందు రన్యము సమంజసధర్మము లేందునున్న సరి
తత్తగ్రహణార్హముల్ బుధజనంబులు వాని గ్రహింతు రిందునక.

అశోక చరిత్ర యొక్క తప్పొప్పుల పట్టిక.

పుట సంఖ్య.	క్ర. సం.	తప్పు.	ఒప్పు.
4	7	వంశంబు	వశంబు
7	1	ఇప్పటికి	ఇప్పటి
„	■	పారిశుధ్య	పారిశుద్ధ్య
9	17	పేరుచే	పేరిచే
12	17	భరతఖండాధీశ్వరుండు	భరతఖండాధీశ్వరుండు
14	5	శ్రేష్ఠునిమీఁద	శ్రేష్ఠుడైన “నుమను”ని
15	1	విశేషంబులును	విశేషంబులను [మీఁద
16	23	భేదంబులు	భేదంబు
17	2	ఏలనన	ఏలయన
18	14	కలిగినజ్ఞానము	అశోకునికిఁగలిగినజ్ఞానము
20	15	సార్థమతాంగమార్గము	సార్థమతాప్తాంగమార్గం
21	1	సార్థద్యయ	సార్థద్యయ
„	14	చేసియుండవచ్చును	చేసియుండవచ్చును
■	20	అనివార్యములను	అనివార్యములును
25	3	కాపించెను	కాపించెను
27	16	చలివేంద్రుల	చలిపండిళ్లు
29	18	జేడకుండ	జెడకుండ
36	9	నంపత్తు	నంపద
38	2	త్రాకు	త్రాళ్లు

పుట సంఖ్య.	అంకం	తప్ప.	ఒప్పు.
44	8	అశోకుండు	అశోకుండును
45	3	అభిప్రాయంబు	అభిప్రాయభేదంబుల
48	15	మంచూరియూ	మంచూరియూ
49	10	ఇట్లుమతసిహానములె	ఇట్టిమతసహనమునె
51	4	ననియించుమించుగ	ననియునించుమించుగ
52	7	ప్రసిద్ధి	ప్రసిద్ధ
53	12	వృత్తాంతము	వృత్తాంతము
54	10	ప్రదేశ	ప్రదేశ
56	12	తెలిపెడి	తెలివిడి
59	4	ఏలనొ	ఏలయొ
„	8	పవరిత్తు	పరివత్తు
67	1	7 రునంము	నం 7 రు
„	7	సత్యము	సత్యము
68	2	వృత్తాంతము	వృత్తాంతము.—
71	1	తత్వ	తత్త్వ
„	7	పరిణయంబు	పరిణయంబు
73	8	వాయువ్య	వాయువ్య
„	18	ప్రసిద్ధములయిన	ప్రసిద్ధములయినవి
75	9	ఒనంగమని	ఒనంగుమని
„	18	కలుగఁజేసిరి	కలుగఁజేయఁబడెను
76	5	మాట్లాడు	మాటలాడు
77	17	దుర్ఘ	దుర్ఘట

ప్రతి సంఖ్య.	అంకం	తపస్య.	ఓంక.
78	12	రాజ్యాధీనమయి	రాజ్యాధీనమయిన
"	"	సభయందు	మందిరమందు
79	1	విస్థానము	లిస్థానమైన
"	10	భక్తుఁడే	భక్తుఁడీ
"	17	ఉన్నట్లు	ఉన్నట్లు
80	19	వాయవ్య	వాయవ్య
"	17	ఇప్పటి	ఇప్పటి
■	17	తమ	తన
90	21	త్రోవ	త్రోవ.
92	8	అతిశయంబు	అతిశయంబు
95	12	మైళ్లు	మైళ్లదూరమున
96	1	దక్షిణ	దక్షిణ
98	2	ఇదివఱకే	ఈవఱకే
107	14	మహమ్మదీయ	మహమ్మదీయ
108	2	వల్ల	వల్ల
109	12	ఉపరి	పైగ
110	9	కనుపించ	కనుపించ
118	13	కించిన్యూనము	కించిన్యూనము
115	4	శత్రు	శత్రు
116	7-12	ఇట్టి—దగియున్నది	(ఇట్టి—దగియున్నది) ¹

¹ ఈ 8 పత్రికలలోని మాటల గ్రంథకర్తవి.

క్రమ సంఖ్య.	పేజీ	తత్వ.	ఒత్త.
117	1-4	శంకరాచార్యులు— బాలఁడయ్యె.	² (శంకరాచార్యులు— బాలఁడయ్యె.)
118	17	నత్య	నత్త్య
119	8	దుర్వృ	దుర్వృ
121	6	నిర్మాణములు	నిర్మాతలు
121	9	సిల్పులు	శిల్పులు
„	10	శాస్త్రతము	శాస్త్రతము
124	17	ఉండును	ఉండెను.
125	18	మబ్బు	నబ్బు
„	22	కనుగొనెను	కనుగొనెను.
127	7	తత్కాలిక	తాత్కాలిక
130	7	కనుపడి	కనఁబడి
„	19	పైనిఁజెప్పిన	పైనిఁజెప్పిన
134	7	పఱుపు	పఱుపు
135	5	చూపఱునకు	చూపఱుకు
136	19	కోసరము	కోసము
143	9	ఉన్నది	ఉన్నది
143	24	సిద్ధాపురమందు	సిద్ధాపురమందు
146	7	శాసనసంఖ్య	శాసనములసంఖ్య
150	1	కూలముగాఁకను	కనుకూలముగ.

పుట సంఖ్య.	సంఖ్య.	తప్ప.	ఒప్పు.
150	10	సవాత	సహిత
152	9	వండ్రంగ	వడ్రంగ
■	22	క్రీ-పూ 16, 17	క్రీ-త 16, 17
		గంటము.	గంటము,
157	8	వారట్లు పేయించి	వారట్లు పేయించి
„	11	విషయమునందున వసరం	విషయమునందన వసరము
158	9	1000, 500	1000—500
„	11	14000, 1000	1400—1000
„	23	వర్షర్పుకొనెను	అశోకుఁడెర్పఱచుకొనెను
159	2	ఉండిరని	ఉండెనని
„	16	ఖండమును.	ఖండమునందు
„	17	ఉండిరి	ఉండెను
165	8	యరశం	యంశం
„	7	అనుక్రమణికగ	అనుక్రమముగ
■	22	దర్శి	దర్శి
167	2	వానిని దెప్పించి	దెప్పింపఁబడి
„	4	రాజ	రాజే
170	4	దీనిని	దీనిని
		యందును.	యందును,
171	16 & 17	చిరకాలమంతరా యంబునొందకుండు గాత	యంతరాయంబునొం దకుండచిరకాలముం డుగాత

పుట సంఖ్య.	సంఖ్య.	తత్వం.	ఒత్తు.
172	16	తగినవారల	తగినవారలును
		విచారించుటకు	విచారించుటకును
173	5	అయినది.	అయినది
174	2	వేటి	వేట
175	21	సత్తి	సత్త
177	6	వత్కృత్య	వత్కృత్య
178	11	మతమునకునుప	మతమునకనుప
179	9	జయమును	జయము
180	2	రాజ్య	రాజ్యప్రాంత
181	1	కనుపడదు	అగపడదు
184	9	విధులు	విధులనుగూర్చి
185	4	చేయుట	హేచ్చరించుట
186	12	పిలిపించెను	పిలిపించెదను
183	2	సం॥లు గడచినవి	(సం॥లు గడచినవి)
„	22	గుండవకరణము	గుండలీకరణము
192	1	గుహీ	గుహ
■	2	ఒసంగుట	ఒసంగుటనుదెల్పును.
195	21	అసహాన్లుకత	అసహిన్లుత
„	28	నేమధోగతి	నేనధోగతి
201	4	ఉద్యమనములు	ఉద్యమములు
„	7	వట్లు	వట్లు
211	1	వతంరము	వంతరము

పుట సంఖ్య.	పేజీ	కవ్య.	పద్య.
211	7	జౌద్ధ	జౌద్ధ
"	8	జగద్విదితంబు	జగద్విదితంబు
213	13	శ్యాక	శ్యాక
214	14	రాలం	రాలు
"	15	కండ్లపడ	కండ్లబడ
217	16	అశ్వధ	అశ్వధ
"	22	వలవను	వలనను
"	22	కన్పెట్టెను	కనిపెట్టెను
218	6	డనునాయన	డునులయన
"	10	సత్కార్యంబు	సత్కారంబు
"	11	జేసెను	జేసెను
221	7	తాళజాలక	తాళజాలక
"	24	గత్యధీనయున్న	గత్యధీనమైయున్న
222	2	జన్మలెత్తఁగా	జన్మములెత్తఁగా
223	5	జగంబు	జగంబున
"	7	బుద్ధులును	బుద్ధులను
225	6	లిచ్చిరి	లిచ్చిరి
230	16	కర్త	కర్తము
231	4	కునుగుణముగా	కునుగుణముగా
"	10	ప్రసాద	ప్రసాద
232	18	మిల్లట	మిల్లట
"	■	కనుపట్టును	కనుపట్టదు.

పుట సంఖ్య.	సంఖ్య.	తప్పు.	ఒప్పు.
233	7	సమ్యక్సంకల్పము	సమ్యక్సంకల్పము.
"	17	సమగ స్మృతి	సమ్యక్ స్మృతి
235	17	వాచరించు	నాచరించు
236	■	పీట	పీటి
"	21	సద్వృత్తుల	సద్వృత్తుల
"	22	ఇంద్రియత్యము	ఇంద్రియత్యము
239	16	కొనినను.	కొనినను,
240	19	పరిమిత	పరిమితి
242	20	దర్పణము	దర్పము
"	22	బోధింపబడును	బోధింపవలయు
243	11	మెఱియు	మఱియు
"	15	వ్రయంబు	వ్యయంబు
246	2	సత్యము	నత్యము
"	5	ద్వేషికి	ద్వేషి
249	18	జన్మయంతయు	జన్మమంతయు
"	23	గల	గుల
"	"	వృత్తి	వృత్తి
250	16	కలదని	కలవని
251	23	న్యాయంబుగ	న్యాయంబుగ
253	10	ఉండిరని	ఉండరని
"	24	పరాభిమా	పరాభిలాష
254	19	వారికనికరించి	వారిగనికరించి

పుట సంఖ్య.	పేజీ	తప్ప.	విచ్చ.
257	19	కార్యంబు	కార్యంబులు
260	10	అవి	ఇవి
„	12	వర్ణనలు.	వర్ణనలు
262	12	చెడు	చెడ్డ
263		కనుపింప	కనిపింప
265	8	ప్రజ్ఞ.	ప్రజ్ఞ
266	12	కుమార్తె	కుమారిక
267	4	మహద్వైభవము	మహావైభవము
268	9	నిజమయిన	నిజమయిన
„	23	సింహాన	సింహానన
269	13	లేఖను.	లేఖను
270	9	చెల్లెల	చెల్లెలి
272	15	కుమార్తె	కుమారి
273	10	జత్రువు	జత్రువ
„	12	ప్రతిష్ఠించెను	ప్రతిష్ఠించెను
277	4	కొమ్ము	కొమ్మ
278	5	ఈమె	ఆమె
280	2	వివాహారంబుగ	వివాహార్థంబుగ
„	13	ఏతాళోకుండు	ఏతళోకుండు
288	15	మహా	మహా
189	7.	ఏతాళోకుండు	ఏతళోకుండు
296	12	మహాభావ	హావభావ

శ్రుతి సంఖ్య.	పాదం	కవ్య.	ఒకవ్య.
297	1	అనిని	అని
"	15	తెల్పి.	తెల్పి,
"	20	చిహ్నంబు	చిహ్నంబు
299	3	గ్రంథమును	గ్రంథమువల్లను,
"	14	అటుల	అటులు
308	11	దానిని	దీనిని
"	16	అట్లుగా	అట్లుండీ
306	3	క్రూర	క్రూరా
"	7	ప్రాశస్త్యము	ప్రాశస్త్యము
307	6	నిమిత్తమై	నిమిత్తమై
"	24	యథా	యథా
308	18	సైన్యవ్యవస్థ	సైన్యవ్యవస్థ
309	5	సుగుణము	సుగుణ
310	10	సహిష్ణుత	సహిష్ణుత
311	5	దయ	దయా

ఈ గ్రంథములోని సాధారణలోపములు సవరణచేయఁబడినవి. ఒకలోపమే పలుసార్లు కనబడినప్పుడు ఒక్కసారియే సవరింపఁబడినది.

ఆంధ్రభాషాభివృద్ధిని ప్రచురములు.

దేశభ్యుదయమున కావశ్యకముగు విషయములందెల్లఁ బరిశ్రమజరుగుచున్న యిక్కాలమున భాషాభివృద్ధి కగ్రస్థాన మిచ్చుట ప్రధానమైయున్నది. సంఘముయొక్క సగ్గావస్థల యందును, దేశముయొక్క అన్నిభాగములయందును, విజ్ఞానము ప్రచురింపఁ జేయుటకు భాషాసేవయే ముఖ్యసాధనము. సనాతనాధునికీతిహాసములు, ప్రకృతిశాస్త్రములు, అన్యదేశాదర్శనికగ్రంథములు, మహాపురుషుల జీవితములు, గణితశాస్త్రములు, రాజనీతిశాస్త్రములు, ఆర్థిక శాస్త్రములు, వృత్తులును, పరిశ్రమలును, వాణిజ్యమును నడుపు విధమును దెల్పుగ్రంథములు, నవలలు, లేనిలోపమును ఆంధ్రభాషాభివృద్ధిసంఘము నివారింపఁ బ్రయత్నించుచున్నది.

ఈ కంపెనీ మూలధనము రు. 10,000.

1. భారతధర్మదర్శనము.

నిర్మలదేశాను రాగమునుఁ బ్రబోధించు పద్యకావ్యము. ముద్రసిద్ధుండగు నొకయాధునిక కవివరునిచే మృదుమధురముగ గావముచేయబడిన 109 పద్యము లిందుఁగలవు. వెల రు. 0-2-0 కాక్వత్ చందాదారులకు. రు. 0-1-6 మాత్రమే.

ఈక్రింది పద్యమునుబట్టి శైలియును, భావములును,
గ్రహింపనగును.

చ॥ మతములసాచ్చినిల్లు, జనమాన్యచరిత్రులు పుట్టినిల్లు, న
ప్రతిమ దయాళమాది గుణవత్సవమృద్ధికి శోహజాన్ది, కా
శ్యతనిరపాయ హేతుఫల భానురవల్లికి నాలవాలమయి
యకులవిభూతిఁబొల్తు విల నయరా! ॥ సరిధన్య లుందురే?

1. విద్యాసాగరుని చారిత్రము.

గ్రంథకర్త - చెరుకువాడ వేంకటనరసింహారావు పంతులుగారు.

నిర్మలవిజ్ఞాన విశారదుండును, ననిర్వచనీయ కళ్యాణ
గుణాకరుండును, నార్తజనసంత్రాణ పరాయణుండునగు నిట్టి
మహనీయుండు త్రికాలంబులం గలుగఁడంచు విబుధప్రపంచంబు
సంభావింపం జెన్నారిన పుణ్యపురుషుని చారిత్రంబు. ఆంధ్ర
భాషం జదువనేర్చినందుల కిహోత్తమొక్కండ సంపూర్ణ ప్రతి
ఫలం బొసంగుటకుం జాలియుండు. 150 పుటల గ్రంథము. పట
ములో వెల రు. 0-9-0, చందాదారులకు రు. 0-6-0.

తి॥ శోపములేదు, దీనజనకోటికిఁగొంసువనిండి, యల్ల
లచ్చివతి యార్తరక్షణ, నశేషకాపరిపూర్ణబుద్ధి వా
దీవతి, మానపాదప కృణీకృత వాసపు, దర్శికల్పకం
దీపురహితకంఠమకు నీశ్వరచంద్రున కెవ్వరీడిల౯॥

7. రామమోహనరాయల చారిత్రము.

గ్రంథకర్త - కొణకంచి చక్రధరరావు పంతులుగారు

నిర్మల బ్రహ్మజ్ఞాన ప్రభాకరోదయంబుఁ గావించి, అనా

ధలగు యువతులనుబట్టి బలవంతముగఁ గాల్చివేయ నతియనుభయంకరాచారంబు నడచి తనమాతృభూమియగు భరతవర్షంబు నుద్ధరింపఁదత్సార్వమెన్నఁడు హిందువులెవ్వరును వెళ్లుటకు సాహసించని ఖండాంతరమున కనేక మానములు మహర్షవముపైఁ బయనమొనర్చి, యచట మనకొఱ కనేకోపన్యాసములిచ్చి, కార్యవిజయము నొందువఱకుఁ బట్టువిడువక తన దేశమాతకొఱకు పాలుపడుచుండిన మహాపురుషుని పూజ్యచారిత్రము. 200 పుటల గ్రంథము. పటములతో వెల రు. 0-12-0, చందాదారులకు రు. 0-8-0.

8. స్వాతంత్ర్యదర్శనము.

గ్రంథకర్త - దుగ్గిరాల రామమూర్తి పంతులుగారు,

బి.ఎ., ఎల్.టి.

జాన్ స్టూఆర్టు మిల్లు అను ఆంగ్లేయ పండితోత్తముని, “లిబర్టీ” అను సుప్రసిద్ధ గ్రంథముయొక్క భాషాంతరీకరణము. మనోవాక్స్వాతంత్ర్యము, వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము, స్వాతంత్ర్య పరిమితి మొదలగు సాంఘిక శాస్త్రసిద్ధాంతము లీగ్రంథమునందు చరిత్రోదంతములతోడ విమర్శింపఁబడినవి. పాశ్చాత్యవాఙ్మయమునం దుత్కృష్టగ్రంథముగఁ బరిగణింపఁబడుచున్న యీ గ్రంథము సుబోధకముగఁ దెనిగింపఁబడినది. కాలికో కవరు 175 పుటలు. వెల రు. 0-12-0, చందాదారులకు రు. 0-7-0.

9. మహారాష్ట్రచరిత్ర.

గ్రంథకర్త - చిల్లరిగ శ్రీనివాసరావు పంతులుగారు.

ఒకప్పుడు భరతిఖండమున కాభరణముగానుండిన మహారాష్ట్ర సామ్రాజ్య సంపాదకులైన శివాజీ మహారాజుమున్నగు వీరుల సచ్చరిత్రము, ప్రశస్తమైన యీరాష్ట్రనిర్మాణముయొక్కయు, ప్రవర్తనముయొక్కయు, దక్షిణదశయొక్కయు, కారణములు నహేతుకములుగ చర్చింపబడియున్నవి. శైలినుబోధకమైనప్రస్తుతము మన దేశీయచరిత్ర సాతకాథ్యులైన వారికి మహారాష్ట్రచరిత్ర సప్రమాణమైనదిగ నున్నది.

మహారాష్ట్రనిర్మాణకర్తల దివ్యచరిత్రములెగాక, శివాజీ, శంభాజీ, రామదాసుస్వామి, అహల్యాబాయి, తారాబాయి, బాజీరావు, పీష్వానారాయణరావు, మొదలగువారి 22 చిత్ర పటములతోడను, భరతవర్షపు పెద్ద పటముతోడను, అనేక కథావిశేషములతోడను, రాజనీతి విచారణలతోడను, నీ గ్రంథము విరాజిల్లుచున్నది. సామాన్య చదువగులకు రంజకము గను; విమర్శకులకు కావలసినంత చరిత్ర సామగ్రియు బొందు పరుపబడియున్నది. 500 పుటలు ప్రశస్తమగు కాలిక్తోబైండు మెరు. 1-12-0 చందాదారులకు రు. 1-4-0 మాత్రమే.

10. ఆంగ్లేయ రాజ్యాంగ నిర్మాణ చరిత్ర.

గంథకర్త.

మద్రాసు గవర్నమెంటు తెలుగు ట్రాన్సులేటరు గారగు
గోకుట కనకరాజు పంతులుగారు బి.ఎ., బి.ఎల్.

ఇంగ్లండు దేశీయుల రాజ్యపరిపాలన, నాగరికతయు, విపులముగ నిందు వర్ణింపబడియున్నది.

ప్రాచీన వృక్షాంతము, విదేశరాజుల పరిపాలనము, స్వాతంత్ర్య) నిర్ణయ మహాశాసనము, నిరంకుశ ప్రభుత్వమునకు పార్లమెంటునకు పోరాటము, ప్రజా ప్రభుత్వము, అమెరికాయుద్ధము, శిల్పకళల ప్రాధవము, పార్లమెంటు సంస్కారము, విజ్ఞోరియా మహారాజ్య, కాలనీలు, హిందూ దేశము స్వరాజ్యము మొదలగు విషయములు గలిగి సుబోధకమై యున్నది.

శ్రీలి మృదుమధురముగను, వర్ణనలు మిగుల రసవంతముగను, కథాక్రమణిక హృద్యమముగను నుండి చరిత్ర కథనము కావ్యములకంటె సుత్కృష్టముగ చేయబడినది.

ఇందు 6 చిత్రపటములు 2 దేశపటములును గలవు. 300 పుటలు ప్రతి స్తంభు గు కాలికోబైండు వెల రు. 1-4-0 చందా దారులకు రు. 0-12-0 మాత్రమే.

ఆరోగ్య శాస్త్రము.

గ్రంథకర్త.

డాక్టరు - భో. పట్టాభి సీతారామయ్యగారు

బి.ఏ., యం.బి., సి.యం.

ఈ క్రింది సూత్రములను గమనింపుడు.

(1) ఆరోగ్యమును గాపాడుటకు వ్యాధి చికిత్సకన్న వ్యాధి నివారణమే శ్రేష్టతరమగు పరమసాధనము.

(2) దేహము వ్యాధులకు లోనగుటకు రెండు లోపములుండవలెను.

(i) దేహ దౌర్బల్యము.

(ii) వ్యాధి కారణములగు సూక్ష్మజీవులను, విషకర పదార్థములను స్వారోగ్యరక్షణ విధానమును, గృహరోగ్య నిర్మాణమును, జక్కగ గమనించిన దేహ దౌర్బల్యమును నిలుపుకొన గలము.

(iii) సూక్ష్మజీవు లాహార జలవాయువుల గుండా దేహములోనికి బ్రవేశించి సాంక్రామిక వ్యాధుల సుత్పన్నము నేయును.

4. ఆరోగ్య శాస్త్రమున నీ యంశములన్నియు చర్చింపబడినవి.

‘వాయువును’ శీర్షిక క్రింద వాయువునందుండు కల్తషములును, వాయువు ప్రచారమును దానివలని ప్రయోజనములును, వాయువును శోధించు విధమును, వివరింపబడినవి.

‘జలమును’ శీర్షిక క్రింద పానీయ జలమునకు మూలాధారములును, వాని తారతమ్యములును జలమునందుండు రసాయన కల్తషములును సూక్ష్మజీవులును, జలమును శుభ్రపరచు పద్ధతులను, శోధించు విధానమును, తెలియజేయబడినవి.

ఆహారమును శీర్షిక క్రింద ఆహార విధానము ఆహారాంశములు, దేహమునకు వానివలని ప్రయోజనములు, వానియందుండు గల్గవములును, గల్గవములును నివారించు విధమును, ఆహార ద్రవ్యములును శోధించు నిర్ణయము విరళింపబడినవి.

గృహములను శీర్షిక క్రింద గృహముల నెట్టి స్థలములయందును, నెవ్విధమునను నేయే సూత్రములను గమనించియు గట్టవలెనో యవనియు వర్ణింపబడినవి.

మఱియు చెత్త మొదలగు వ్యర్థ పదార్థముల నెట్లు పరిష్కరింపవలసినదియు - సాంక్రామిక వ్యాధులను అనగా మశూచి విశూచి జాడ్యములు తాపజ్వరము, బొబ్బ తేగులు, వాని కారణములు, వానిని నివారించు పద్ధతులును, అనుదిన మారోగ్య రక్షణమునకు మనము గమనింపవలసిన సూత్రములను ప్రజాసంఖ్య ప్రతిసంవత్సరము నెట్లు హెచ్చునదియు, భీమాకంపెనీలే నియామకములపై నాధారపడి యున్నదియు, ఇంకను దినదినము నాచరింపవలసిన యనేక ధర్మములును, సులభమైరిని సవిస్తరముగ రచింపబడిన ఈ గ్రంథము పేరు. 1-4-0 చందాదారులకు రు. 0-12-0 మాత్రమే.

పునర్ముద్రణమందున్న గ్రంథములు.

- (2). అగ్నియ చరిత్ర (3) పీష్వా నారాయణరావు
(4) వివేకానందస్వామి జీవితము (5) సిక్కుల చరిత్ర.

ముద్రణమందున్న గ్రంథములు.

(13) చీనా చరిత్ర (14) ఔరంగజేబు చరిత్ర (15) వశు
కాస్త్రము.

ముద్రింపబడవలసిన గ్రంథములు.

అంధ్ర) చరిత్ర, ఆమెరికా చరిత్ర, జపాన్ చరిత్ర, మహా-
రాష్ట్ర) చరిత్ర 2వ భాగము, జ్యోతిశ్శాస్త్రము మొదలగునవి.

N. B. మా శాశ్వత చందాదారులకు 100 పుట
పోస్టేజి గాక రు. 0-4-0 చొప్పున నిచ్చుచుందుము. రు. 0-4-0
ప్రవేశకట్నము చెల్లించవలయును. దరఖాస్తులు చేయువారు
వివరముగ విలాసము వ్రాయవలయును. చందాదారులను చేర్చు
యేజుట్లకు మంచి కమిషన్ యియ్యబడును.

మేనేజరు,

అంధ్రభాషాభి వర్ధన సంఘము, (లిమిటెడ్)

మచిలీపట్నం.

అమృతాంజనము.

వెల సీసా 1 కి రు. 0-8-0, వి. పి. రు. 0-12-0.

నాగపురం వస్తుప్రదర్శన సభలో నొక పతకము బహు-
మానముగ నీయబడినది.

అమృతాంజనము:—తలనొప్పుల మాన్పును.

అమృతాంజనము:—వాయువుపోట్ల బావును.

అమృతాంజనము:—పార్శ్వపు నొప్పుల బారదోలును.

అమృతాంజనము:—పోట్ల పోగొట్టును.

అమృతాంజనము:—బెఱుకుల భేదించును.

అమృతాంజనము:—ఎదుడికల వెడలగొట్టును.

అమృతాంజనము:—వాపుల రూపుమార్పును.

అమృతాంజనము:—దగ్గును తగ్గించును.

అమృతాంజనము:—దురదను తొలగించును.

అమృతాంజనము:—తేలుబాధను తీసివేయును.

అమృతాంజనము:—ధర తక్కువ లాభము మొందు.

లాభించకున్న సామ్యు తిరిగి యివ్వబడును.

ప్రతి గృహమున యుండతగినది. వేల సీసాల విక్రయము.

అమృతాంజనము డిపో, ఫోర్టు, బొంబాయి.

కే శ వ ర్థ ని.

ఇది మనోపరిశ్రమముజేయు విద్యార్థులు, స్త్రీ డర్లు, ఉద్యోగి గన్తులు, మొదలగువారికి సుఖనిద్ర విశ్రాంతినిచ్చును. మోహ లావణ్యములకు ప్రాపగుకురులను మనోహరముగ బెంచి కాపాడును. స్త్రీ పురుషులు వాడి తీరవలయును. ౩ తుల నూనెగల సీసా 1 కి దు. 1-0-0.

తామరతయిలము.

అన్ని విధములయిన తామరలను మాన్పును. అనేక వేలు విక్రయము. తామర వయముగాకున్న సొమ్ము తిరిగి యివ్వబడును. వెల డబ్బి 1 కి రు. 0-6-0.

దంతచూర్ణము.

దుర్గంధములను బోగొట్టి పండ్లును ముత్యములవలె తెల్లగానుంచి గట్టిపరచును. వెల అతిచౌక బుడ్డి 1 కి రు. 0-2-0.

చిరునామా:—అమృతాంజనము డిపో

ఫోర్టు, బొంబాయి.

ఆంధ్రపత్రిక.

ఈ పత్రిక ఆంధ్ర స్త్రీ పురుషులు చదివి తీరవలయును. ఒక్కసారి చదివినవారికి ఎల్లప్పుడు చదువ వలయునను గోరిక పుట్టక తప్పదు. చక్కని వ్యాసములతోను, వార్తలతోను, హాస్యములతోను, వినోదములతోను నిండియుండి చదువరులకు విందొనరించుచుండును. ఆంధ్రపత్రిక లన్నింటిలో చవుక యిన పత్రికయే కాక ఎక్కువ వార్తలతో నిండియుండును. ఆంధ్రభాషలో దేశభక్తుల పటములను బ్రకటించు పత్రిక ఆంధ్రపత్రిక యొక్కటియే. ఒక్క పత్రికను ఉచితముగ తెప్పించుకొని చదువుడు ఆ పయిన మీరే చందాదారులు కాగలరు.

చందా సం॥ ౧ కి ౨-౨-౦ ఆరుమాసములకు ౧-౩-౦ లు

చిరునామా:—ఆంధ్రప్రత్రిక మేనేజరు గారు

ఫోర్ట్, బొంబాయి.

హిందూ సుందరి.

ఇది ప్రత్యేకము స్త్రీల ఉపయోగార్థము ప్రచురింపుచుండిన మాసపత్రిక. ఇందు ప్రతి మాసమునను విద్యావంతుల చిత్రపటములతో అనేకమంది స్త్రీలవలన వ్రాయబడిన చక్కని విషయములతో నెలకొకసారి ప్రచురింపబడుచుండును. చందా సం॥నకు రు. 2-0-0 మాత్రమే. కోరినవారి కుచితముగా మాదిరి పత్రిక పంపబడును. అది చూచిన అందలిమంచి మీకే జెలియగలదు.

పలయంబారు,

మానేజరు, హిందూ సుందరి

కంఠేరు, కృష్ణాజిల్లా.

అని వ్రాయవలెను.

స్వధర్మప్రకాశిని.

ఈ పత్రిక ప్రతిమాసము శుద్ధవషమియందు ప్రకటింపబడుచుండును. ఇందు ప్రధానముగ మత విషయములును, భాషా విషయములగు సంస్కృతన్యాయములును, సుభాషితములును

ను, సంస్కృత కవుల చరిత్రలును, మొదలగునవి ప్రకటింప బడుచుండును. చందా సంఖ్య రు. 1-8-0.

మా నేజరు “స్వధర్మ ప్రకాశిని”

౬, నుంకువారి అగ్రహారం, S. C, మదరాసు.

ప్రపుల్లముఖ (దేవీ చౌధురాణి).

ఇది గుణవతియగు నొక సతీమణి యొక్క పవిత్ర చరిత్రము. బ్రహ్మశ్రీ కొక్కొండ వేంకటరత్నము పంతులుగారు, వేదం వేంకటరాయ శాస్త్రిగారు మున్నగు పండితోత్తములు దీనిఁగూర్చి మిగుల పొగడి వ్రాసిరి. తీయని తేటమాటలతో మిక్కిలి సొగసుగా వ్రాయఁబడినందున ఇది చదువను చదువను ఇంకను చదువవలయుననియే యుండును. ఇందలి కథ అరే బియ్యం నైట్సు కథలకంటె చమత్కారముగా నుండును. ఇది చక్కని నీతులను మిక్కిలి యింపుగా బోధించును. కావున ప్రతి తాలికయును దీనిం దప్పక చదువవలయును. ఇందలి పరమాత్మ తత్వచర్చ ముముక్షువులకు కొంగు బంగారమువంటి దగును. దీనివల పొన్న కర్పణలుచేరి రూ. 1-0-0, స్త్రీలకు 12 అణలకే యియ్యబడును. వలయువారు “క. భాస్కరరావు, బీ.ప., రాజమండ్రి” అని వ్రాయవగును.

సంగీతమంటు! రాదంటు!

సంగీతము ప్రతివానికిని వచ్చు విద్య కాదనియు, అందరికిని దెలియదనియు కొందఱ అనుకొనుచుందురు. ఇది శుద్ధాబద్ధము. ఇప్పుడు సూతనముగఁ బ్రచురింపఁబడిన గానసారము అను గ్రంథముం జదువుఁడు. దాని సత్యము మీఁకే యెఱుకవడును. ఈ గ్రంథమును బోధించుటకు గురు వక్కఱలేదు. ఎవరికి వారే సులభముగ గ్రహింపఁగలరు. ఈ మార్గము అతి సులభము. అతి సులభము. వందల కొలఁది ప్రతులు విక్రయమగుచున్నవి. త్వరపడుఁడు. దీని వెల ఒక్క రూపాయ మాత్రమే.

విషయనూచిక.

ఉపోద్ఘాతము.

9 నూటొక్క శాశములు.

1 సంగీత విద్యాలాభము.

10 అవిధానములు.

2 సంగీతము ఎట్లులుండవలయు?

11 సంగీతాస్థానాధానము.

3 స్వరము సంగీతమున కొక యంగ

12 వివిధానధానములు.

మగునా?

13 అవిధాన విమర్శనము.

4 రాగములు ఎన్ని? ముప్పది రెం

14 పల్లవిపాట యన నేమి?

డేనా?

15 పల్లవిపాట యెందుకు?

5 రాగమును బాడుటెట్లు?

16 పాఠకుని జ్ఞాన మెందుకు?

6 మేళకర్తల నామవిమర్శనము.

17 అనవసర ప్రసంగములు.

7 వాడుక రాగముల పట్టిక.

18 బెదరించు ప్రశ్నలు, ఉత్తరములు.

8 శాశము ఎట్లులుండవలయును?

19 వ్యుత్పత్తిర్వర్ణములు.

9 శాశములు ఎన్ని? వాని యుప

20 సంగీత కవిత్వము.

యోగముమెట్లు?

చేతపూడి భగవంతురావు, బెజవాడ.

ఆంధ్రవచన భాగవతము.

శ్రీమన్నారాయణాంశ సంభూతుడైన వేదవ్యాస మహాముని సంస్కృతభాషను రచించిన శ్రీమద్భాగవతమును బమ్మెరపోతనామాత్యుడు గద్యపద్యాత్మకముగా రచించుట లోకప్రసిద్ధంబుగదా. అయ్యది పద్యబహుళము గావున నందఱకును దానియర్థము గోచరింపకుండుటవలనను, మూలము కంటఁ గొన్నివిషయము లధికముగాఁ జేర్చఁబడి యుండుట వలనను సులభశైలిని దెనుఁగున వచనకావ్యముగ సంస్కృతానుసారముగా రచింపఁ జేసి ముద్రించి ప్రచురించుట యీ కాలమున నవశ్యమని తలఁచి శ్రీకాళహస్తిలో నుండు బ్రహ్మశ్రీ, శతఘంటము వేంకటరంగ శాస్త్రిలుగారిచే మూలమునకుఁ గొంచెమేనియు భేదము లేకుండ సులభశైలిని వచనముగాఁ దెనిఁగింపఁజేసి ముద్రించి ప్రచురింపఁ బూనితిమి.

గ్రంథమంతయు ముద్రించి కడపట నొక్కతూరిగాఁ బ్రకటించుటకంటె నవమస్కంధమువఱకు రెండు సంపుటములు గను, దశమైకాదశద్వాదశస్కంధము లొక్క సంపుటముగను మూడు సంపుటములుగా 1911 సంవత్సరము జనవరి, మే, సెప్టెంబరు నెలల కడపట మూడు పర్యాయములుగాఁ బ్రకటించినచో గ్రంథముఁ జదువువారికి శీఘ్రముగ గ్రంథావలోకనపొకర్య

మును, గొంతవజ్రకైనను మాకు ముద్రించుటకు వలయు ద్రవ్య
సహాయమును గలుగునని తలచి యాలాగుచేయఁబూనితిమి.
దెచ్చి 2 పుటలపైజన మేలైన కాకితములమీఁద మంచి యక్ష
రములతో ముద్రించి దృఢమగు కాలికోబైండు కట్టించి చందా
దారులు మున్నగువారికిఁ బంపుదుము. అంధ్రభాషాభిమాను
లగు సజ్జను లీగొప్పపనికిఁ బోషకులుగను జందాదారులుగను
కోదృష్టి మానదుద్యమము నెఱవేర్చఁ బ్రార్థించుచున్నాము.

చందా నిబంధనలు.

పోషకులకు	...	రు. 12-0-0
చందాదారులకు	...	,, 6-0-0

1910 సం॥రం దిశంబకులోపల మూల్యమంతయుఁ బంపు
వారు పోస్టేజి ప్రత్యేకమియ్య నక్కఱలేదు. పుస్తకమంతయు
ముద్రించిన పిమ్మట వెల సుమారు రు. 7-8-0 కాఁగలదు.
గావునఁ జందాదారులకును నందు ముందు ద్రవ్యమంపువారి
కిని బైరీతి సౌలభ్యము గలిగింపఁబడినది. పోషకుల నామధే
యములు మాత్రము పుస్తకములఁ బ్రకటింపఁబడును.

ఇట్లు,

వావిళ్ల. రామస్వామి శాస్త్రులు అండ్ సన్స్.

828, కండియార్స్ట్రెట్.

క్రాంతి:—ఉల్లితోట, రాజమండ్రి.

192, ఎన్.పి.సీడ్, చెన్నపురి.

DBA000001359TEL